

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ TÜRK GÖÇMENLER İÇİN MEKÂN
VE YERİN ANLAMLARI: NEW JERSEY ÖRNEĞİ**

ASLIHAN HAVVA ERGÜN
2501090175

TEZ DANIŞMANI
DR.ÖĞR.ÜYESİ GÖKLEM TEKDEMİR YURTDAŞ
İSTANBUL – 2019

TEZ ONAY SAYFASI

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

	<p>T.C. İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ</p> <p>YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI</p>	
---	--	---

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : ASLIHAN HAVVA ERGÜN Numarası : 2501090175

Anabilim Dalı / Anasanat Dalı / Programı : PSIKOLOJİ ANABİLİM DALI Danışmanı : DR.ÖĞR.ÜYESİ GÖKLEM TEKDEMİR YURTDAŞ

Tez Savunma Tarihi : 09.07.2019 Saati : 11:00

Tez Başlığı : "AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ TÜRK GÖÇMENLER İÇİN MEKAN VE YERİN ANLAMLARI: NEW JERSEY ÖRNEĞİ"

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
PROF.DR.SEVİM CESUR		Kabul
DR.ÖĞR.ÜYESİ GÖKLEM TEKDEMİR YURTDAŞ		Kabul
DR.ÖĞR.ÜYESİ UMUT ŞAH		Kabul

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
DOÇ.DR.FERZAN CURUN		
DR.ÖĞR.ÜYESİ ELİF YAVUZ SEVER		

Versiyon: 1.0.0.2-61559050-302.14.06

ÖZ

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİNDEKİ TÜRK GÖÇMENLER İÇİN MEKÂN VE YERİN ANLAMLARI: NEW JERSEY ÖRNEĞİ

ASLIHAN HAVVA ERGÜN

Bu çalışmanın amacı, Amerika Birleşik Devletleri New Jersey eyaletindeki Paterson bölgesinde yaşayan Türkiye'li göçmenlerin, yerle kurdukları ilişkiyi, yere bağlılık ve Kimlik Süreç Teorisi çerçevesinden ele almaktır. Kimlik süreç teorisine göre göç gibi büyük değişimler kimliği tehdit etmektedir. Kişiler mlık süreçlerindeki bu tehditle başetmek için çeşitli stratejilere başvurur. Türkiyeli göçmenler için Türkiye'den Amerika Birleşik Devletlerine göç etmiş olmak büyük bir değişim olduğu için kimliği tehdit edebileceği düşünülmüştür. ABD New Jersey eyaletindeki Paterson bölgesi Türk kahvehaneleri, kasapları, restoranları, camileri, berberleri ve burada yoğunlaşan Türk nüfus sebebiyle Küçük İstanbul olarak anılmaktadır. Türkiye'ye benzer bir yerde yaşamının kimlik süreçleri üzerinde destekleyen bir etkisi olabileceği düşünülmüştür.

Çalışmanın katılımcılarını, Türkiye'de doğup Amerika Birleşik Devletlerine göç etmiş 30-70 yaşları arasından 4 kadın ve 4 erkek 8 kişi oluşturmaktadır. Her bir katılımcıyla birebir olmak üzere yüzyüze yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Konuşmalar ses kayıt cihazıyla kaydedilmiş ve yazıya dökülmüştür. Görüşme metinleri Braun ve Clarke'ın (2006) tematik analiz yöntemi ile incelenmiştir.

Konuşma metinlerinden ortaya çıkan temalar, Breakwell'in (1986) Kimlik Süreç Teorisi'nin ilkeleri olan; *süreklilik*, *özyeterlilik*, *özsaygı*, *ayurt edicilik* ve Kimlik Süreç Teorisine Vignoles ve arkadaşlarının katkısı olan *ait olma* ilkeleriyle ilişkili olarak ele

alınmıştır. Analiz sonucunda kimlik tehdidi ve kimlik koruma temaları olarak iki ana başlık ortaya çıkmıştır. Kimliği tehdit eden temalar; maddi zorluklar, kültürü kaybetme korkusu, dil bariyeri, fiziksel uzaklık, dönüşün belirsizliği olarak seçilmiştir. Kimliği koruma temaları ise; aşinalık, ayrımcılığa karşı güvende hissetme, Türklerle bir arada olmak, hayatın kolaylaşması, dinsel kimlik pratiklerini sürdürebilme, Türk yemeğine ulaşabilme ve uzakları yakın eden teknoloji olarak tespit edilmiştir. Bu temaların, Paterson'daki Türk göçmenler için kimliğin öz-yeterlilik, öz saygı, aidiyet, süreklilik ve ayırt edicilik ilkelerini desteklemeye hizmet ettiği bulunmuştur. Ayrıca, bu bölgeye atfedilen özelliklerin, ev sahibi kültüre entegrasyon sürecinde olumsuz bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yer bağlılığı, kimlik, göç, kimlik süreç teorisi, mekanı kendileme

ABSTRACT

MEANINGS OF SPACE AND PLACE FOR THE TURKISH IMMIGRANTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA: NEW JERSEY EXAMPLE

ASLIHAN HAVVA ERGÜN

The purpose of this study is to examine the relationship between place and identity; it is concerned with the process of attachment to place and how this process is linked to identity. The context is provided by the Turkish immigrants in Paterson, New Jersey. A total of eight Turkish immigrants between the age of 30-70 were interviewed using a semi-structured interview schedule. Transcripts were subjected to qualitative thematic analysis as described by Braun and Clarke (2006). Participants' quotations were used within the framework of Breakwell's (1986) Identity Process Theory to investigate the degree to which the participants' identity processes were affected by the changes in the spatial environment. Identity Process Theory aims to understand whether the spatial change threaten or enhance the five principles of identity: *self esteem, distinctiveness of the self, self efficacy, continuity of the self* which described by Breakwell (1986) and additionally *belonging* principle which contributed to the theory by Vignoles and friends.

As a result of the analysis, two main headings have emerged as identity threat and identity protection themes. Identity-threatening themes were; financial difficulties, fear of losing the culture, physical distance, uncertainty of homecoming and language barrier. It has been concluded that these themes especially threaten the principles of self-efficacy and continuity of identity. Identity protection themes were; familiarity, feeling secure against discrimination, being together with the Turks, making life easier, accessing Turkish food,

maintaining religious practices, and technology as shortening the distance. It has been found that these themes serve to support self-efficacy, self-esteem, belonging, continuity and distinctiveness of identity for Turkish migrants in Paterson . In addition, it has been concluded that the attributions to this region has a negative impact on the process of integration to the host's cultures.

Keywords: Place attachment, Identity, Identity Process Theory, Immigration, appropriation of space.

Anneme ve babama,
doğduğum ve büyüdüğüm topraklara,
eşime ve kızıma,
çıkıp geldiğim yerlere,
yeryüzüne

ÖNSÖZ

“Kitapta savaş sırasında Auschwitz’e gönderilen bir dahiliye doktorundan da söz ediliyordu. Berlin’de özel bir muayenehane işleten Yahudi asıllı bu doktor bir gün ailesiyle birlikte tutuklanıp toplama kampına gönderilir. O güne dek ailesi tarafından sevilen, toplumda saygı gören, hastalarının güvendiği biriymiş. Büyük, lüks bir evde bolluk içinde yaşıyormuş. Dört köpeği varmış; haftasonları amatör viyolonist olarak arkadaşlarıyla birlikte Schubert ve Mendelssohn’un oda müziklerini çalarmış. Vurgulamak istediğim, onun sakin ve varlıklı bir yaşam sürdürdüğü. Ancak birden her şey altüst olur ve yeryüzü cehennemi gibi bir yere tıklar. Orada artık varlıklı bir Berlinli değildir; saygı duyulan bir doktor olmak bir yana, neredeyse insandan bile sayılmaz. Ailesinden de ayırırlar.”

Haruki Murakami'nin Bağımsız Organ isimli hikayesinin bu kısmını okurken ilginç bir bağ kurmuştum. İlginçti, çünkü ben sürgünde değildim, sevdiğim adamla evlenip yaşamayı çok istediğim bir şehre gelmişim. Buna rağmen, kimliğe dair neredeyse her şeyi bırakmış olma tecrübesiyle Berlinli doktorla bir kaderdaşlık hissetmişim. O artık Berlin'de değildi, ben de artık İstanbul'da değildim. Arkadaşlarım, şehirle kurduğum bağ, mesleğim, ailem ve kendimi hiç zorluk çekmeden ifade edebilme becerilerim İstanbul'daydı ve ben buradaydım. Çok sarsıcı bir tecrübeydi benim için. Bana iyi gelen ilk şey bunun zor bir tecrübe olduğunu kabul etmek oldu; sonra da geri dönüp şimdiye kadar inşa ettiklerimle bağ kurmak, aslında her şeyi bırakmadığımı, her şeyin orada ve aynı zamanda burada olduğunu fark etmek. Bu esnada bir göçmen şehri olan New York'ta farklı milletlerden gelen ama aşağı yukarı benzer tecrübelerden geçen göçmenlere şahitlik etme şansım da oldu. Kim daha kolay atlatıyor bu süreci, kim zorlanıyor, kimin hangi yeteneği, hangi kaynağı kolaylaştırıyor uyumunu, izliyordum. Bunu takiben, “Evden Uzakta, Yeni Bir Evde” isimli bir göçmen yaşantı destek grubu başlattım. Bu sayede, Türk göçmenlere ve aslında yeniden anlamlı bir şeyler yapma duygusuyla kendime yardımcı olmaya çalıştım. Okuyacağınız çalışma da

benzer bir çabanın ürünü; anlamlı bir şey yapma ve benzer tecrübelerden geçen göçmenlere küçük de olsa bir fayda sağlama çabasının.

Dünyanın öbür ucundan sürdürdüğüm bu çalışma sürecinde benden danışmanlığı ve desteklerini esirgemeyen, ümitsizliğe kapıldığım anlarda gönderdiği "Çalışmaya devam Aslıhan" yazan e-mailleri ile beni bu sürece sıkı sıkı tutunduran sevgili hocam ve danışmanım. Dr.Öğr.Üyesi Göklem Tekdemir Yurtdaş'a içten teşekkür ederim.

Kendilerinden çok şey öğrendiğim değerli hocalarım Prof. Dr. Sibel Arkoaç ve Prof. Dr. Sevim Cesur'a teşekkür ederim.

Çalışma sürecimde desteğini hiç esirgmeden varlığını yanıbaşımında hissettiren sevgili Kevser Birinci'ye, uzaklardayken benim oralarda elim kolum olan kardeşim Şeyba Başgül Gölleroğlu'na, Leyla Cüre'ye ve Zişan Ergün'e teşekkür ederim.

Görüşmelerin ayarlanması sürecinde benden yardımlarını esirgemeyen Paterson Ulucami din görevlileri Ümit Akkaya, Hatice Akkaya'ya ve Paterson Mevlana Cami din görevlisi Rabia Gündoğdu'ya teşekkür ederim.

Bana vakitlerini ayırıp, hikayelerini içtenlikle paylaşan bütün katılımcılara katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Üzerimde sonsuz emeği, desteği ve duası olan anneme ve babama teşekkür ederim.

Son olarak da, yazım sürecinin en başından sonuna yanımda bana destek olan, uykusuz geceleri benimle paylaşan ve bu çalışma sürecini kolaylaştırmak için elinden gelen her şeyi yapan sevgili eşim Fatih Ergün'e ve kızım Mina'ya sonsuz teşekkür ederim.

NEW YORK, 2019

ASLIHAN HAVVA ERGÜN

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	v
ÖNSÖZ.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
RESİMLER LİSTESİ.....	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KİMLİK

1.1.Kimliğin Sürekliliği ve Kimlik Kuramları	7
1.1.2. Sosyal Kimlik Teorisi	9
1.1.3 Kimlik Süreç Teorisi	10

İKİNCİ BÖLÜM

YER

2.1. Yer ve Mekân Ayrımı	14
2.2. Yer Kimliği	15
2.3. Yerin Anlamları.....	19
2.4. Yere Bağlılık	22
2.4.1. Yere bağlılık ve evde olmak.....	27
2.4.2. Yere bağlılık ve hafıza	28
2.4.3. Yere bağlılık ve göç	31

2.5. Mekânın Kendilenmesi.....	35
--------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ

3.1. Dış Göç.....	38
3.1.1. Amerika'ya ilk Türk göçleri	39
3.2. Paterson Şehri.....	41
3.3. Yer Değiştirme ve Kimlik Süreçleri Üzerine Araştırma Sonuçları.....	46
3.4. Çalışmanın Amacı	48

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

4.1. Veri Toplama.....	49
4.1.1. Örneklem	49
4.1.2. Veri toplama araçları.....	50
4.1.2.1. <i>Kişisel bilgi formu/ demografik</i>	50
4.1.2.2. <i>Yarı yapılandırılmış görüşme</i>	50
4.2. İşlem.....	52
4.3. Verilerin Analizi.....	53
4.3.1. Kuramsal kodlama çerçevesi.....	54

BEŞİNCİ BÖLÜM

BULGULAR

5.1. Kimlik Tehdidi Temaları.....	56
5.1.1. Ekonomik zorluk	59
5.1.2. Kültürü kaybetme korkusu	62
5.1.2.1. İkinci kuşağın Türkçe konuşamaması	62
5.1.3. Dil bariyeri	66

5.1.3.1.Dil bilmemek.....	66
5.1.3.2. Dil öğrenememek	67
5.1.4. Türkiye’den çok uzak olmak.....	70
5.1.5. Türkiye’ye dönüşün belirsizliği	71
5.2. Kimliği Koruma Temaları.....	73
5.2.1. Aşinalık teması.....	76
5.2.2. Ayrımcılığa karşı güvende hissetme	78
5.2.3. Türklerle bir arada olmak.....	81
5.2.4. Hayatı kolaylaştırma	84
5.2.5. Dinsel kimlik pratikleri	88
5.2.5.1.Türk yemeğine ulaşım.....	92
5.2.6. Uzakları yakın eden teknoloji	95
SONUÇ	101
KAYNAKLAR	106
EKLER	119

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1. Örneklemin yaş, cinsiyet ve Paterson'da bulunma süresine göre dağılımı.....49

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1. Katılımcıların kendiliğinden atfettikleri yer anlamları	20
Şekil 2.2. Yer bağlılığının üçlü modeli.....	24
Şekil 3.1. Paterson'daki Türklere ait bazı iş yerleri, dini ve kültürel mekanlar haritası.....	43
Şekil 3.2. Etnokültürel guruplar ve başat gurubun kültürleşme stratejileri	45
Şekil. 5.1. Kimlik ilkelerinin kimlik tehdidi temalarıyla ilişkisi.....	57
Şekil 5.2. Kimlik tehdit temalarının kimlik ilkeleriyle ilişkisi	58
Şekil 5.3. Kimlik ilkelerinin kimliği koruma temalarıyla ilişkisi.....	74
Şekil 5.4. Kimliği koruma temalarının kimlik ilkeleriyle ilişkisi	75

RESİMLER LİSTESİ

Fotoğraf.1. Paterson-Clifton Bayrak Çekme Töreni.....	119
Fotoğraf.2. Paterson Main Street'ten bir görüntü.....	120
Fotoğraf.3. Paterson Main Street'te Türk bayrakları.....	121
Fotoğraf. 4. Paterson'da Türk kahvehanesinde okey oynayanlar.....	122
Fotoğraf.5. Paterson Türk Kahvahanesinde Futbol izleyenler.....	123
Fotoğraf.6. Paterson'da Türk lokantası	124
Fotoğraf.7. Paterson'da ev yemekleri yapan Türk lokantası.....	125
Fotoğraf.8. Paterson AKBA'daki kermeste Türk günü yürüyüşü broşürü.....	126
Fotoğraf.9. Paterson'da telefon hattı, nazarlık, iç çamaşırı, tesbih,satan bir dükkan.....	127
Fotoğraf.10. Paterson AKBA'daki kermes.....	128
Fotoğraf 11. Paterson Ulu Cami içi	130
Fotoğraf 12. AKBA, Kafkas Halk dansı elbiseli mankenler.....	131

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

Akt. : Aktaran

KST : Kimlik süreç teorisi

VD. : Ve diğerleri

V.b. : Ve benzerleri

GİRİŞ

Kimliğimiz bizi başkalarıyla benzerliklerimiz üzerinden birleştiren; başkalarından ayırıp özel kılan; farklı kimlik öğelerimizi bütünleyen ve bize geçen yıllar içinde aynı kişi olduğumuzu hissettiren canlı bir inşadır. Bu canlı inşa, içinde yaşadığımız zaman ve mekânla ayrılmaz bir ilişki içindedir. Kimliğimizi inşa ederken başvurduğumuz referanslar yaşadığımız mekândan, bağlamdan ayrılmaz bir biçimde iç içedir . (Twigger-Ross ve Uzzell , 1996). Ryden yer ve kimliğimiz arasındaki o ayrılmaz bağı şöyle anlatır: *“Yerle olan derin etkileşim boyunca, insanlar kendilerini o yerin kavramlarıyla, o yere göre tanımlamaya başlayabilir, bu durum daha da genişletilirse, insanlar, çevrelerini saran ortam olmaksızın, gerçekten kim olduklarını ifade edemez hale gelebilir”* (Ryden 1993’den akt. Göregenli ve Karakuş, 2014)

Kimliğimizi bizi saran çevreyi referans alarak, o çevreden gelen bilgilerle ve çevre aracılığıyla ifade ediyorsak çevremizdeki büyük değişimler kimliğimizi tanımlama süreçlerini önemli ölçüde etkileyecektir. Göçler, bilhassa da kültürel çevrenin değiştiği göçler bu türden büyük değişimlere örnek olarak kabul edilebilir. Kimliğimizin bizi başka insanlarla birleştiren veya ayırıştırıp özel kılan, farklı kimlik öğelerimizi düzenleyip bütünleyen ve zaman içinde de kendimizle ilgili bir süreklilik duygusu yaşamamızı sağlayan; yani dünümüz, bugünümüz ve yarınımızı birbirine bağlayan özelliklerinin göç sürecinden az ya da çok etkilenmesi kaçınılmazdır.

Çevremizdeki insanların değişmesi, bizim kendimizi tanımlarken referans aldığımız ötekinin değişmesi anlamına gelir. Çevremize bir yanıt verme biçimi olarak farklı kimlik öğelerimizi yeniden organize etmesi gerekir. Kimliğimizin zaman içinde sürekliliğini sağlayan hafızamız da çevremizin değişiminden etkilenecektir. Yer kimliği konusunda

önemli çalışmaları olan hümanist Coğrafyacı (Tuan, 1977) Kimliğin tanımlanması sürecinde hafızanın ve hafızanın bilgisine erişmeyle ilgili çevrenin rolünü şöyle açıklamıştır:

“Geçmiş bizim için ne ifade edebilir? Ben, şimdiki zamanın tanımladığından daha fazlasıyım. Ben şu anda düşüncelerini yazıya dökmek için mücadele eden birinden daha fazlasıyım: ben aynı zamanda yayınlanmış bir yazarım ve işte burada, yanımda duran bu kitap bana güven veriyor. Biz sahip olduklarımızız. Arkadaşlarımız, akrabalarımız ve atalarımız var; Beceri ve bilgi birikimimiz var ve iyi işler yaptık. Ancak bunlar ne görünebilen ya da ulaşılabilen şeyler olmayabilir. Arkadaşlar uzaklarda yaşıyor olabilir ya da hayatta olmayabilir. Becerim veya bilgim şu anda kullanımda olmayabilir ve belki iyice paslanmış olabilir. Değerli işler, ancak onlar hakkında başkalarına konuşabilme hakkını bulduğumuzda ortaya çıkabilen hayaletler gibidir. Benlik duygumuzu güçlendirebilmek için geçmişin kurtarılması ve yeniden erişilebilir olması gerekir. Genel olarak, bir insan (genç veya yaşlı) dünyanın çok hızlı değiştiğini hissettiğinde, karakteristik tepkisi, idealize edilmiş ve istikrarlı bir geçmişin hatıralarını uyandırmak olur. Diğer yandan, bir kişi değişimi yönettiği ve kontrol ettiğini daha çok hissettiğinde, o zaman nostaljiye daha az ihtiyaç duyar: geçmişin hatıralarından ziyade eylem, onun kimlik duygusunu destekleyecektir.” (Tuan, 1977)

Tuan’ın burada sözünü ettiği değişim kişinin çevresinde olup biten değişimdir. Tuan’a göre kişi çevresindeki değişimle uyumlanamadığında geçmişin hatıralarına daha çok yönelmektedir. Göç vasıtasıyla büyük değişimler yaşayan göçmenler için değişimle uyumlanma süreci nasıl gerçekleşir?

Bu araştırmanın temel soruları şunlardır: Göçmenler için göç sonrası yeni yere alışma süreci nasıl gerçekleşmektedir? Göçmenler bu değişim sürecini nasıl yönetirler? Geldikleri mahalle, şehir, ülkeyle nasıl ilişkiler kurarlar? Göçmenlerin kimlikleri bu süreçlerden nasıl etkilenir?

Bu soruların cevapları Türk kasapları, restoranları, camileri, kahvehaneleri, berberiyile Küçük İstanbul olarak anılan; Türklerin Amerika'da en yoğun olarak bir arada yaşadığı bölgelerden biri olan; Amerika Birleşik Devletleri'nin New Jersey eyaletine bağlı Güney Paterson örneği üzerinde araştırılmaktadır. Göç etmek suretiyle yer değiştiren göçmenlerin çeşitli açılardan Türkiye'ye benzerlikler gösteren Paterson bölgesiyle kurdukları ilişkiler, yere bağlılıkları ve yerin onlar için anlamı kimlik süreç teorisi perspektifinden incelenmektedir.

Bu çalışmanın ilk bölümünde kimlik kavramı, ikinci bölümünde yer ve mekân kavramı, üçüncü bölümde göç kavramı ve Paterson'daki Türk göçmen nüfusun özellikleri ele alınmıştır. Dördüncü bölümde araştırmanın amacı, yöntemi ve örnekleme ve beşinci bölümde ise bulgular ve analiz yer almaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİMLİK

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde *kimlik kavramı*, “Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü” olarak tanımlanmaktadır.

Amerikan Psikoloji Sözlüğüne göre kimlik, “Bir kimseyle tamamen paylaşılmayan bir dizi fiziksel, psikolojik ve kişilerarası özellikler ve bir dizi bağlılık (örneğin; etnik köken) ve sosyal roller ile tanımlanan bireyin öz benliği” olarak tanımlanmaktadır. Kimlik bir süreklilik duygusunu ya da birinin, tüm fiziksel ya da diğer değişikliklere rağmen, dün veya geçen yıl olduğu kişi ile aynı kişi olduğu hissini içerir. Bu duygu kişisel kimlik olarak da adlandırılır ve kişinin anılarının, amaçlarının, değerlerinin, beklentilerinin ve inançlarının kendine ait olduğu hissi olarak tanımlanan beden imajından ve vücut duyularından kaynaklanır (VandenBos, 2007).

Sosyal Psikoloji Kavramlar, Yaklaşımlar Sözlüğünde kimlik; bir birey veya grubu kendini diğer birey ve gruplardan ayırt edici özelliklerin bütünü olarak ve daima bir diğerine göre tanımlanmaktadır (Bilgin, 2003; akt. Güleç-Solak, 2014). Buna göre kimlik, ‘öteki’ ile ve ‘öteki’ne karşı etkileşim yoluyla şekillenmektedir. Bu minvalde kimlik ilişkiseldir, kimliğin sürdürücüsü ve sağlayıcısı da sosyal ilişkilere dir. Kimlik ancak öteki ilişki içinde var olabilir. Bu sosyal ilişkiler zaman ve mekândan bağımsız düşünülemez. Altunoğlu'nun deyimiyle; “hiçbir etkileşim boşlukta gerçekleşmez, zaman ve mekân onda mündemiçtir” (Altunoğlu,2009; akt. Güleç-Solak, 2014).

Maalouf (1998) Ölümçül Kimlikler kitabında, kimliğin iç içe geçmiş pek çok öğeden oluştuğundan söz eder. Kişilerin dini, ulusal, etnik veya dilsel bir gruba olan bağları ve aileye, mesleğe, kurumlara, sosyal çevreye, spor takımlarına, arkadaş gruplarına, işletmelere, siyasi derneklere, cemaatlere, eyalet, köy veya mahallelere olan aidiyet bağlarının hepsi aynı

zamanda kişinin kimliğini oluşturur. Neredeyse sonsuz sayıdaki bu aidiyet ihtimalleri 'ben'i 'öteki'nden ayıran şeydir. Aidiyetler üzerinden bazı gruplarla birleşirken mütemadiyen diğerlerinden ayrışırız. Maalouf kitabında Saraybosna'da tanışıp evlenen Sırp erkek ve Müslüman kadın örneğini verir. Bu çift için vatan, din ve ailelerinden aktarılan aidiyetler bu yeni birleşmeyle beraber tamamıyla farklılaşacaktır. Kişinin kimliğindeki sonsuz sayıdaki aidiyet öğelerinin hangisinin öne çıkacağı, içinde yaşanılan yer ve zaman ile ilişkilidir. Bu öne çıkışlar belli şekillerde gerçekleşebilir. (Maalouf, 1998; akt. Güleç-Solak, 2014)

Nuri Bilgin Kimlik İnşası kitabında "Siz kimsiniz?" sorusuna Nuri Bilgin olarak şöyle bir listeye cevap vermiştir: "Profesör, araştırmacı, yazar, baba, koca, uzun boylu, orijinal, yabancılara açık, esprili, dost canlısı, Afyonlu, Türk, Müslüman, çalışmayı seven, ud çalan, türkü seven, vb". (Bilgin, 2007). Bu izi takip ederek benzer bir yoldan kimliğimi tanımlayacak olursam: öğrenci, terapist, göçmen, eş, anne, evlat, abla, kısa boylu, sanatsever, arkadaş canlısı, iyi bir dinleyici, Türk, Müslüman, Bayburtlu, İstanbullu, New Yorklu şeklinde bir liste oluşturabilirim.

Bu listeyi yaparken uzanıp seçtiğim tanımlara farklı yollardan ulaşmış oldum.

Bilgin'in Martinot'dan aktardığı bu farklı yollar şöyle belirmektedir :

1. Bazıları 'ayna ben' öğeleri; yani diğerlerinin bana yansıttığı özellikler; arkadaş canlısı ve iyi bir dinleyici olma özelliklerim gibi. Kendimi iyi dinleyici olarak tanımlamam için benim hakkımda diğerlerinin bu imajı bana yansıtması gereklidir. Bir kişinin benlik ya da kimliği diğerlerinin ona yansıttığı imajlarda kök salar. Burada ben, kendimi tanımlarken başkalarından yararlanıyor, başkalarının bana yansıttıklarını referans alıyorum.

2. Kendini tanımlamanın ve diğerlerinden yararlanmanın ikinci bir yolu da kendimi diğerleriyle karşılaştırmak. Türkiye'de yaşadığım yıllarda Türk olmak kimliğim için tanımlayıcı bir özellik değilken Amerika'da Türk olmak kimliğim için

önemli bir belirleyici haline geliyor. Buna göre kimlik, diğerleriyle karşıt durumunda olduğunda veya diğerleriyle karşıtlık içindeki özellikler üstünden ortaya konmaktadır. Bu husus, kişinin demografik özellikleri kadar, kişilik özellikleri ve fiziksel görünüşü planında da geçerlidir. Benim kendimi kısa boylu olarak tanımlamam için çevremde bir grup uzun boyluya ihtiyaç vardır.

3. Kendimizi diğerleri üzerinden tanımlamanın diğer bir yolu, grup aidiyetlerini vurgulamak; kendimizi birey olarak tekil özelliklerimizle değil, ait olduğumuz grubun özellikleriyle tanımlamaktır.

Kendimize ilişkin tanımlarımız, bir sosyal statüyle ilişkili olarak yüklendiğimiz rollerle de ilintili olabilir. Örneğin; terapist, ana/baba rolleri gibi. Durumumuzdaki kalıcı değişikliklerden kaynaklanan rollerimiz olduğu gibi (göçmen rolü v.b.), belirli bir durum nedeniyle yüklendiğimiz geçici rollerimiz de olabilir (öğrencilik rolü v.b.) (Martinot, 1995; akt. Bilgin, 2007) .

Kimlikler birbirinden ayrı şekillerde değil, birbirine karmaşık bağlarla bağlantılı olarak var olurlar ve hiçbir kimlik tek başına bir bütünü yansıtmaz.

Hall'a göre kimlik; daima kısmen bir anlatı, kısmen bir tür temsildir. Ancak kimlik, dışarıda biçimlenen ve sonra bizim hakkında öyküler anlattığımız bir şey değil, kişinin kendi benliğinde öykülenen bir şeydir” (Hall, 1998; akt. Güleç-Solak, 2014).

Kimlikten söz edildiğinde genelde belirli bir sürekliliğe, kapsayıcı bir birliğe ve kendini tanımaya vurgu yapılmaktadır. Kimlik, şimdiki dünya ile bağ kurarken, geçmişle de bağ kurulabilmesini ve geleceğin yaratılmasını sağlamaktadır (İnam, 1993; akt. Güleç-Solak, 2014).

Kimlikten söz edildiğinde genelde belirli bir sürekliliğe, kapsayıcı bir birliğe ve kendini tanımaya vurgu yapılmaktadır. Kimlik, şimdiki dünya ile bağ kurarken, geçmişle de

bağ kurulabilmesini ve geleceğin yaratılmasını sağlamaktadır (İnam,1993; akt. Güleç-Solak, 2014)

Kimliği inşa ederken başvuru referanslar yaşanan mekân ve bağlamla ayrılmaz bir biçimde iç içedir. Özetle; kimlik, kişiyi tanımlarken onu diğerlerinden hem ayırıştıran, hem diğeriyle birleştiren, içerdği farklı öğeleri dinamik bir şekilde harmanlayıp bütünleyen, zaman içinde sürekliliği olan, yer ve zamanla ilişkili, organik bir inşadır.

1.1.Kimliğin Sürekliliği ve Kimlik Kuramları

Söylenceye göre Apollo, Theseus ve beraberindeki on dört yol arkadaşını kurtarmış. Atinalılar da bu kurtuluş hikayesini anmak için her yıl Theseus'un gemisini Devos'a gönderirmiş. Bu ritüel uzun yıllar boyunca devam ederken gemi düzenli olarak onarılır, parçaları değiştirilirmiş. Bu söylenceyi aktaran Yunanlı tarihçi Plutarch, Atinalı filozofların gemi üzerine yaptığı tartışmadan bahsetmiştir: Gemi yıllar boyunca tamir edilip her bir parçası yenilendikten sonra hâlâ aynı gemi midir, yepyeni başka bir gemi mi? (Jansen, 2011) Theseus'un gemisinin hâlâ aynı gemi olduğunu kabul ediyorsak bunu sağlayan şey nedir, ya da hâlâ 20 yıl önceki kişi olduğumuza inanmamızı sağlayan şey nedir?

Benliğin sürekliliği konusu üzerine düşünen John Locke; kişinin benliği ve kimliği zaman içinde aynı kalır mı, benliğin bir özü ya da sürekliliğinden söz edilebilir mi, geçmişteki ben mi, bugünkü ben mi, yarınki ben mi beni tanımları sorularına cevap aramıştır. Locke benliğimizden sürekli ve sabit birşey gibi söz edebilmemizi sağlayan ve onu bütünleyen bilincimiz olduğunu savunmuştur (Flew, 1951).

Descartes ise 'benlik'ten söz etmek için bilincin gerekli olduğunu öne sürmüştür. Descartes'a göre zihnimiz aracılığıyla bedenimizi bilebiliriz ve bedenimiz sürekli değişen tarafımız olduğu için bizi tanımlayamaz. Ancak, ruhumuz, bir diğeriyle zihnimiz değişmeden kalması özelliğiyle bizi tanımlayabilir (Altuner, 2013).

William James *The Principles of Psychology* (1890) isimli eserinde bu ikiliği şöyle açıklar: Ben (I) ve benim(I) tarafımdan tecrübe edilen, bilinen ben (me). Bir başka deyişle, özne ben ve nesne ben. James, özne benin (I) saf benlik olduğunu, bunun kişinin ruhu olarak da tanımlanabileceğini söyler. Bu benlik bizim geçmiş, bugün ve yarınki benliklerimizin sürekliliğini sağlayan, bütünleyen benliktir. James, bu saf benlik tarafından tecrübe edilen benlikleri maddesel, sosyal ve ruhsal benlik olarak sınıflandırmıştır (Mullane, 1983). Kişinin ruhsal benliği bilinçdışıdaki hallerin tümüdür, sosyal benliği ise başkalarından aldığı onay ve kabullerden oluşur. Maddesel benliği ise, kişilerin bedenleri, eşyaları, evleri ve sahip oldukları oluşturur (Twigger-Ross, Bonaiuto ve Breakwell, 2003).

Mead'e göre ise kişilerde kimlik doğuştan bulunmaz, zaman içinde gelişir. Yeni doğan bir bebek tepkisel bir sisteme sahiptir. Büyüyüp sinir sisteminin olgunlaşmasıyla, hayal gücü ve sembolleştirme sistemlerinin devreye girmesiyle, çocuk sosyal rolleri anlamaya başlar. Psikolojik olarak tekilleşip ayrıştığı bu evre, özne-ben aşamasının geliştiği evredir. Bu evrede başkalarının davranışlarını kestirmeye, kendi davranışlarının başkasındaki etkilerini tahmin etmeye başlar. Bu evrenin ileri aşamalarında kendini artık bir nesne gibi izlemeye başlar (Quere; 1987. Bilgin, 2007). Mead (1934) , insanlara kendilerini ötekinin gözünden görebilme imkânı sağlayanın kişinin benliği olduğunu savunmuştur. Başka bir ifadeyle; benlik sayesinde kendimize dışarıdan, bir nesneye bakar gibi bakabiliriz. Diğerlerinin bizi nasıl gördüğünü veya diğerlerinin gözüyle nasıl görüldüğümüzü yorumlayabiliriz. Yalnızca kendimizin değil, başkalarının da farkına varırız. Başkalarının hislerini, niyetlerini ve beklentilerini yorumlayabiliriz (Mead, 1934; akt. Bilgin, 2007).

Erikson'un kimlik kuramına göre kimlik duygusu kişinin "ben kimim, nasıl biriyim" sorularına verdiği cevaplarla gelişir. Çocuklukta anne babasının kimliğiyle özdeşleşen birey, takip eden ergenlik sürecinde ben kimim sorusunu sormaya başlar. Bu süreci güçlü bir kimlik duygusuna sahip olarak tamamlayan kişiler kendilerini ayrı bir birey olarak tanımlayabilirler.

Kimlik geliştikçe kişi, kendisiyle ilgili süreklilik, bütünlük ve tamlık hissi geliştirir. Kimlik duygusu gelişirken içinde bulunulan çevre büyük bir önem taşır. Kişinin kendini nasıl gördüğü başkalarının onu nasıl algıladığıyla yakından ilişkilidir (Bilgin, 2007)

Cooley (1902)'e göre kişi asla kendini doğrudan göremez, sürekli başkasının aynasından kendisini görmek ihtiyacı içindedir. Bu süreçte insanlar her aynayı eşit olarak değerlendirmez, bazı aynalar diğerlerinden daha önemlidir (Cooley, 1902, akt; Cushen, 2014). Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu isimli eserinde Goffman, gündelik hayatın bir çeşit sahne gibi olduğunu ve bizim bu oyunda sürekli rolden role girdiğimizi savunur. Bu bir çeşit idealize edilmiş roldür. Goffman'a göre bazen, bazı rollerimiz bize daha az yabancı hissettirebilir, bazen o rol içinde kendimizle daha uzak düşebiliriz. Bazen bir ortamda oynadığımız rol ile başka bir ortamda oynadığımız rol çelişebilir (Goffman, 1956). Mead, Cooley ve Goffman kimliğin, benliğin bireysel bir ifadesi olmaktan daha çok toplumla bağ içinde anlaşılabilen sosyal özelliğini vurgulamışlardır. Bu vurgularıyla Tajfel ve Turner'ın Sosyal Kimlik Teorisine öncüllük etmişlerdir.

1.1.2. Sosyal Kimlik Teorisi

Tajfel ve Turner tarafından geliştirilmiş olan Sosyal Kimlik kuramı, grup üyeliği, grup süreçleri ve gruplararası ilişkileri ele alan bir kuramdır. Bu kurama göre bireyler kendilerini ait oldukları sosyal gruba göre tanımlar (Turner, 1984; akt. Demirtaş, 2003), değerlendirir ve sınıflandırır (Turner, 1975; akt. Demirtaş, 2003). Bireyin ait olduğu grupla kurduğu özdeşimi sosyal kimliğini oluşturur (Tajfel, 1982; akt. Demirtaş, 2003) ve birey üyesi olduğu grubu benzer sosyal gruplarla karşılaştırarak grubunun konumunu belirler. Olumlu bir sosyal kimlik ve yüksek benlik saygısı (Turner, 1982; akt. Demirtaş, 2003) edinebilmek için gerçekteşen mukayese süresince birey, kendi grubunu kayırma ve dış grubu küçümseme temayülündedir (Demirtaş, 2003). Sosyal psikoloji alanında kimlik kuramları oluşturur, test edilir, düzenlenirken fiziksel çevre büyük ölçüde ihmal edilmiştir. Bununla

beraber Sosyal Kimlik teorisi yerle ilişkili olarak kolayca dönüştürülebilir (Twigger-Ross, Bonaiuto, Breakwell, 2003; Hauge, 2007) . Kimliğin yerle ilişkisini açıklayan kimlik teorilerinden bir diğeri, araştırmanın odağını oluşturan Kimlik Süreç Teorisidir.

1.1.3 Kimlik Süreç Teorisi

Kimlik süreç teorisinin kurucusu Breakwell kimliğin; sosyal, psikolojik, fiziksel ve diğer bağlamlarla bağlantı içinde, hareketli ve dinamik bir canlı olarak kavramlaştırılması gerektiğini savunur. Teoriye göre kimlik psikolojik süreçlerden geçerek ortaya çıksa da düşünce, eylem ve duygu yoluyla tezahür eder. İnsanlar kendi kimlik durumlarını aktif bir öz-farkındalıkla izlerken aynı zamanda kendi kendilerini inşa eder, yeniler, ikame ve revize ederler. Gerektiğinde ise kimliğin bazı unsurlarını bertaraf ederler. Bu hususta teori, Giddens'ın; “benlik, kişinin kişisel hayat hikayesi üzerinden yorumlanarak anlaşılır” kabulüne benzer bir kabule sahiptir. Giddens, kimliğin zaman ve mekân boyunca sürekliliğinden bahseder; bununla beraber bu süreklilik, öz kimliğin fail tarafından açıkça yorumlandığı bir sürekliliktir (Timotijevic ve Breakwell, 2000) .

Kimliğin bu organizasyonu statik bir yapıda değildir, sürekli güncellenmektedir. Kimlik bu süreçte bireyin başlattığı amaçlı yeniden insanın yanı sıra, sosyal bağlamdan gelen tavsiye ve taleplere de cevap vermektedir. Kimlik yapısının; asimilasyon- uyum ve değerlendirme dinamik süreçleri tarafından düzenlendiği varsayılmaktadır. Yeni kimlik yapısı içindeki yeni bileşenlerin özümsemesi anlamına gelen asimilasyon ve yeni unsurların yapılanması yapılan düzenleme anlamına gelen, uyum aynı sürecin farklı bileşenleridir. Uyum ve asimilasyon bir bellek sistemi olarak kavramsallaştırılıp akılda tutma ve hatırlamayla bağlantılı süreçler olarak kabul edilebilir. Değerlendirme süreci anlam ve değer kimlik içeriğine göre, yeni ve eski olarak tahsis edilmesi anlamına gelir. Bu iki süreç, kimliğin zaman içinde değişen içeriğini ve değerini belirlemek için etkileşime girer. (Timotijevic ve Breakwell, 2000).

Kimlik belirli bir tarih içindeki belirli bir sosyal bağlamda yaratılır. Ancak teoriye göre kimliğin belirleyicisi sosyal bağlam değildir. Gruplararası güç mücadelelerinden, ideolojik çevredeki çatışma ve çelişkilerden nasibini alsa da, kişi kimlik yaratma sürecinde amaçlı bir faildir. Bununla beraber, bilişsel ve davranışsal kısıtlamalar kimlik gelişimine de kısıtlamalar getirir (Neisser, 1993; akt. Timotijevic ve Breakwell, 2000).

Bireyin konumu ve deneyimleri göz önüne alındığında değişim o kişi için kaçınılmaz olsa bile, değişimi sağlayacak ilgili materyale bellekte ulaşılamazsa kimlik değişiklikleri kısıtlanabilir. Kimlik Süreç Teorisine göre; **süreklilik**, **ayrı edicilik**, **öz saygı** ve **öz yeterlilik** ilkeleri kimliğin temel ilkeleridir.

Twigger-Ross ve Uzzell'in (1996) *Place and Identity Process* (Yer ve Kimlik Süreci) isimli makalesi teorinin yer araştırmalarında nasıl uygulanabildiğini anlatmaktadır. Twigger-Ross ve Uzzell, Breakwell'in tanımladığı dört ilkeyi bu araştırmada da odak noktasını oluşturan yerle ilişkili olarak açıklamıştır (Twigger-Ross ve Uzzell, 1996). Bu ilkeler:

Yerle ilişkili ayrı edicilik (*distinctiveness*) ilkesi; yerleşilen yerle kurulan aidiyet ilişkisini, kişinin kimliğini o yer üzerinden tanımlaması olarak tarif eder. Örneğin; bir kişi kendini şehir insanı veya köy insanı olarak tanımlayabilir (Feldman, 1996; akt. Gustafson, 2013) ya da kendini yaşadığı şehirle tanımlamak yerine, NewYorklu, İstanbullu, Parisli, Londralı (New Yorker, İstanbulite, Parisien, Londoner) olarak tanımlayabilir. Böylece yaşadığı yer referansı ile kendisi de ayrılmış, farklılaşmış olur.

Yerin sürekliliği ilkesi (continuity) ilkesi; geçmiş anılar, doğum yeri, yaş ve deneyimlerin bugünle bağının ve sürekliliğinin sağlanabilmesini mümkün kılar. Bu ilke, yerin geçmiş yerlere olan benzerliğine referanslar vermek suretiyle hayate geçer. Boğaz köprüsüne benzeyen Verrazano köprüsüne yakın oturmayı, tam da bu benzerlik nedeniyle seçen eski bir İstanbullu örnek olarak kabul edilebilir. Bu geçmiş yere verilen referans aracılığıyla kimliğin sürdürülebilirliği desteklenmektedir. Twigger-Ross ve Uzzel, kimliğin sürdürülebilirliğinin

korunması ve geliştirilmesine odaklanan benlik-çevre ilişkisinin iki farklı şekilde gelişebileceğinden bahseder: Yer kaynaklı süreklilik veya yerle uyumlu süreklilik.

Yerle uyumlu süreklilik (place congruent continuity) ilkesi; yerin kişinin düşünceleri, beklentileri ve öncelikleriyle uyumlu olması halini tanımlar. “Burada yaşıyorum, çünkü burası kendim için istediğim hayatla örtüşüyor” gibi.

Yer kaynaklı süreklilik (place referent continuity) motivasyonunda ise yerler, geçmiş benlik ve hareketlere referans olabilecek bir role sahiptir ve kimliğin sürekliliği duygusunu sağlayıp kavramsallaştırmaktadır.

Yerle ilişkili öz saygı (*self esteem*) ilkesinin devrede olması, kişinin yaşadığı şehir ile gurur duyduğu ve bu yer aracılığıyla özsaygısının beslendiği anlamına gelir. Bu, söz konusu yere duyulan sevgi ve bağlılığın ötesinde, o yerin değer duygusu ya da sosyal değeri ile ilgilidir. Nuri Bilgin (2011) ekşi sözlükteki İzmir tanımlarını araştırdığı çalışmasında, yaşanan şehrin öz saygıya katkısının örnekleriyle karşılaşmıştır:

“Nerelisin sen birader” sorusuna “İzmirliyim ben” diye cevap verdiğinizde karşınızdakinin artık sizi o cevaptan önceki gibi görmeyeceği garantidir. Artık siz İzmirlisinizdir onun gözünde ve farklı bir şeyler yaparsanız veya söylerseniz bunun sebebi “İzmirli” olmanızdır”.

Yerle ilişkili öz yeterlilik (*self efficacy*) ilkesi; kişinin amaçlarına ulaşmayla ilgili olarak yeteneklerine duyduğu inanç anlamına gelen öz yeterlilik kavramı üzerine inşa edilmiştir.. Bu anlamda bazı yerler kişilerin öz yeterliliğine katkı sağlarken, bazı yerler kişilerin o yerde iş yapmasını zorlaştırarak ya da kontrolde hissetme imkanını elinden alarak öz saygısını sarsabilmektedir. (Twigger-Ross ve Uzzell , 1996)

Breakwell'in teorisinde zikredilen bu dört motivasyona, Vignoles ve arkadaşları tarafından iki kimlik motivasyonu daha eklenmiştir: Ait olma yani başkalarına yakın olabilme, başkaları tarafından kabul edilme ihtiyacı ve anlam, yani: değeri ve amacı olan bir

hayat ilkesi (Vignole, Chrysochoou, Breakwell 2002; Vignole, Regalia, Manzi, Colledge, Scabini, 2006; akt. Jaspal ve Cinnirella, 2012).

Jaspal ve Cinnirella (2012) da teoriye psikolojik tutarlılık ilkesini ekleyerek teoriyi genişletmişlerdir. Tutarlılık, (birbirine bağlı) kimlikler arasında uyumluluk duyguları oluşturma anlamına gelmektedir. Teoriye göre, bu kimlik ilkelerinin herhangi biri sosyal bağlamdaki değişiklikler tarafından engelleniyorsa, kişi kimliğinin tehdidi algısı ile sorunu hafifletmek için çeşitli başa çıkma stratejileri ile meşgul olacaktır (Jaspal ve Cinnirella, 2012). Sosyal bağlamdaki değişikliklere örnek olarak; göç, taşınma, yer değiştirme konuları verilebilir.

Speller ve Twigger-Ross (2002), mekândaki değişikliklerin, oradaki topluluğun kimlik sürecini etkileyip etkilemediğini incelemek için Breakwell'in kimlik süreci teorisini kullanmıştır. Çalışmalarında Breakwell'in ayırt edicilik ve süreklilik ilkeleri, yerle ilgili olarak değerlendirilmiştir. Kimlik ilkelerinin korunmasında ve geliştirilmesinde yerin önemli bir rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Speller ve Twigger-Ross, 2002). Breakwell'in kimlik süreci teorisinin mekânla olan ilişkisini kanıtlayan diğer çalışmalar ise Korpela (1989) ve Devine-Wright ve Lyons'un (1997) çalışmalarıdır. Breakwell'in kimlik teorisi, sosyal psikologların yerin kimliğe olan güçlü etkisinin farkında olduğunu ortaya koymuştur (Spencer, 2002; Moore, 2002; akt. Hauge,2007).

İKİNCİ BÖLÜM

YER

2.1. Yer ve Mekân Ayrımı

Araştırmacılar mekân (space) ve yeri (place) zaman zaman birbiriyle iç içe geçen iki ayrı kavram olarak tanımlamaktadır. İçinde bulunulan yer demek olan “mekân”, var olma anlamına gelen Arapça kökenli kevn sözcüğünden türemiştir (Hancerlioğlu, 1976; Ellialtıoğlu, 2007). Literatürdeki tanımların pek çoğunda mekân insan ilişkileri ile anlam kazanarak yere dönüşür. Tuan'a göre, mekânların yerlere dönüşme sürecinde kelimelerin büyük bir gücü vardır. Kaşifler vahşi topraklara, dağlara, nehirlere isimler verirken sanki bir çeşit büyü yapıyor gibidirler. Artık çiftçiler, tüccarlar bu topraklara girdiğinde vahşi bir alana değil, önceden kutsanmış bir yere girmişlerdir. Şehir insanları mütemediyen, sadece o yerler hakkında konuşmak suretiyle, yerler kurup yerler yıkarlar. Yerler hakkında kulaktan kulağa yayılan dedikodular o yeri popüler bir yer haline getirir ya da itibarını sarsar (Tuan, 1980).

Relph (1978) yer ve yersizlik isimli çalışmasında, bir mekânın yer olarak tanımlanması için gerekli üç özellikten bahseder; yerin fiziksel oluşumu, yere dair aktiviteler ve yerin anlamları (Relph'den akt. Gustafson, 2001a). Agnew'e göre bir mekânın bir yer olarak anlam kazanabilmesi için üç ana öğeye ihtiyaç vardır: *Yöre*, sosyal ilişkilerin inşa edildiği ortam; *yerleşim*, sosyal ve ekonomik süreçlerin işlediği daha geniş ölçekli bir coğrafi düzlem ve yere dair duyguların yapılanması anlamına gelen *yer duygusu* (Agnew 1987; Gustafson, 2001a).

Biraz farklı bir formüle sahip olan Sack, yeri “sosyal ve mekânsal olarak bir araya getiren ve kısmen onları üreten bir olgu” olarak tanımlamaktadır (Cresswell, 2004'den akt. Bruchansky, 2010).

Wark yeri şu üç özelliğiyle tanımlamıştır:

- Yerin kimliği: ör. yeri isimlendirme imkanı.
- Sosyal uygulamalar: bir pazarda alışveriş yapmak, ibadethanede dua etmek, bir restoranda yemek yemek.
- Bellek izleri: ör. edebiyat, yer hakkında resimler, filmler. (Wark, 2007; akt. Bruchansky, 2010)

Augé mekânı; ilişkisel, tarihsel ya da kimlik ile ilgili, tariflenemeyen bir alan olarak tanımlamaktadır (Augé, 1995 den akt.Bruchansky , 2010). Massey yerin dış dünyadan ve zamandan bağımsız olarak ele alınamayacağını savunur. Mekânı özel yapan şeyin sadece mekâna dair olmadığını, mekânı özel kılan şeyin aynı zamanda dışarıyla kurduğu ilişki de olduğunu söyler. Mekân dış dünyayla olan bu bağından ötürü de durağan bir şey gibi algılanamaz. Tam aksine, mekânlar dış dünyayla olan bağlantılarıyla, yeniden ve yeniden üretilir. Massey'e göre mekân bir varlık olmaktan ziyade bir süreçtir ve bu özelliğiyle mekânlar herkes için farklı anlamlar taşır (Massey'den akt.Bruchansky , 2010)

2.2. Yer Kimliği

“Nerede olduğunu bilmiyorsan kim olduğunu da bilmezsin”

Wendell Berry

Yer kimliği kavramı, hem yere ait bir kimlik hem de o yerle özdeşleşen, kendini o yer üzerinden tanımlayan kişiye ait bir kimlik olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmıştır.

Yerin eşsiz karakterini ve bir yeri tam da o yer yapan şeyi tanımlamak için kullanılan yer kimliği kavramı, *Genius Loci* kavramının bir yansımasıdır (Norberg-Schultz, 1980; Stedman, 2003; Lewicka, 2008). Kaynağını Roma mitolojisinden alan bu kavram koruyucu ruh anlamına gelir. Yerle özdeşleşmiştir ve yerin hem maddi, hem manevi özellikleriyle ilgilidir. Genius Loci (yerin ruhu), yerin kendine özgü yapısının, fiziksel niteliklerinin, tarihi,

doğal ve topoğrafik özelliklerinin ve yaşam kültürünün topluca ele alınarak yorumlanması şeklinde tanımlanır (Uçar ve Rifaioğlu, 2011).

Yerin ruhu anlamına gelen yer kimliği kavramı; Kronberg Kalesini ziyaret eden fizikçi Niels Bohr ve Werner Heisenberg'in aklını kurcalamış olan *Yer nedir? Bir yere kimliğini, aurasını veren şey nedir?* gibi sorularda yansıma bulmuştur. Bu ziyaret esnasında Bohr, Heisenberg'e şöyle demiştir:

Hamlet'in burada yaşadığı akla gelince şatonun çehresinin birden bire değişmesi ne ilginç, değil mi? Bilim adamları olarak şatoların taşlardan oluştuğuna inanır ve mimarların onları inşa ediş stiline hayranlık duyarız. Taşlar, paslı yeşil çatı, kilisedeki ahşap yapı bütün bir şatoyu oluşturuyor. Hamlet'in burada yaşamış olması bunlardan hiçbirini değiştirmemeliyken, tümüyle değiştiriyor. Aniden duvarlar ve surlar tamamıyla bambaşka bir dil konuşuyor. Avlu koca bir dünyaya dönüşüyor, karanlık bir köşe bize insan ruhundaki karanlığı hatırlatıyor ve 'olmak ya da olmamak'ı duyuyoruz. Oysa Hamlet hakkında bildiğimiz tek şey, adının on üçüncü yüzyıl kayıtlarında geçiyor olduğu. Kimse gerçekten burada yaşadığını, hatta yaşadığını bile ispatlayamaz. Ancak herkes Shakespeare'in Hamlet üzerinden sorduğu soruları, yarattığı insan derinliğini biliyor. Bu sebeple o da kendisine yeryüzünde, Kronberg'de bir yer bulmak zorundaydı. Bunu öğrendikten sonra, Kronberg bizim için oldukça farklı bir şato haline gelir (akt. Tuan, 1977).

Yer kimliği kavramı, o yerle özdeşleşen kişiye ait bir kimlik olarak, ilk defa Proshansky ve arkadaşları(1978) tarafından tanımlanmıştır. Bu tanıma göre, “Yer kimliği; bireyin kişisel kimliğini fiziksel çevreyle ilişkilendiren bilinçli ve bilinçdışı fikirler, inançlar, tercihler, duygular, değerler, hedefler ve bu çevreye ilişkin davranışsal eğilim ve becerilerden oluşan karmaşık bir yapılandırma” (Proshansky, Fabian ve Kaminoff, 1983).

Proshansky ve arkadaşlarına göre (1983) göre yer kimliğinin temel ve yapısal özellikleri; hangi bilişlerden oluştuğu ve bunların nasıl bir ilişki içinde olduğu, kişinin

cinsiyeti, yaşı, sosyal sınıfı, kişiliği ve diğer sosyal tanımlayıcılarına göre değişim gösterir.

Bireyin yer kimliği, hayatı boyunca diğer alt kimliklerinin dönüşümüyle beraber değişime uğrayabilir, ancak bu alt kimliklerin herhangi biriyle sınırlı değildir.

Bu bilişler, her insanın günlük varlığını tanımlayan fiziksel ortamların çeşitliliği ve karmaşıklığı ile ilgili anılar, düşünceler, duygular, tutumlar, değerler, tercihler, anlamlar ve davranış kavramlarını temsil eder. Fiziksel çevre ile ilgili bu tür bilişler 'çevresel geçmişi'; kişinin biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel gereksinimlerinin karşılanmasında etkili şekilde hizmet veren mekânlardan, alanlardan ve özelliklerden oluşan bir geçmiş olarak kodlar (Proshansky, Fabian ve Kaminoff, 1983).

Proshansky yer kimliğinin, bireyin kimliğinin korunması, düzenlenmesi ve bütünlenmesine olan yardımı sebebiyle, iyi oluş halinde önemli bir rolü olduğunu öne sürmektedir. Yer kimliği iyi oluş haline şu beş işlevi aracılığıyla hizmet etmektedir:

Tanım işlevi, kişiye bir çevresel geçmiş sağlamaya hizmet eder. Bu işlev tanıdık olan atmosfer ile tanıdık olmayanı birbirinden ayırtmaya yarar. Çok sık taşınma, yer değiştirme durumlarında bu işlev görevini daha az yerine getirir. Bu köksüzlük duygusu, bireyin kimlik bütünleşmesini de sekteye uğratır.

Anlam işlevine göre yerlerin, trafik işaretleri gibi tüm kullanıcıları tarafından paylaşılan ortak anlamları olabileceği gibi, tamamen kişiye özel anlamları da bulunur. Ortak işaret ve anlamlar kullanıcılara o yerde nasıl davranmaları gerektiğiyle ilgili fikir verir. Yerin bireysel anlamları ise bizim duygu ve düşüncelerimizden etkilenerek inşa edilir. Bununla beraber sadece duygu ve düşüncelerimiz değil, o yerin fiziksel özellikleri de bu anlamı şekillendirir. Sade bir koltuk ve masadan oluşan bir çalışma ortamı ile kütüphanesi, tabloları, çiçekleri olan bir çalışma ortamının bizim o işe ve işyerine yüklediğimiz anlamlar açısından farkları olacaktır.

İfade gereksinim işlevi, bireyin yaşadığı çevre aracılığıyla kendi zevklerini, beğenilerini aktarabilmesi işlevidir. Yer; yaşadığımız evin dekorasyonu, duvardaki tablolar, seçtiğimiz renkler aracılığıyla zevklerimizi ifade eder. Yerin ifade gereksinim işlevi yerin kişiselleştirilmesi yoluyla gerçekleşir.

Değişimi yönetme işlevi

Çevredeki değişiklikleri tespit edip, o değişimle uyumlanma işlevidir. Kişinin çevresini okuyup, değişimlere yanıt verebilecek bir çevresel kontrole sahip olması anlamına gelmektedir.

Kaygı ve savunma işlevi

Kişilerin çevredeki fiziksel ve psikolojik tehditleri fark edip, bu tehditten korunabilmek için bu tür çevrelerden kaçınabilmesi işlevidir.

Korpela'ya göre, insanlar çevreyle ilişkilerinin bir sonucu olarak, kendilik duygularını yaratıp güçlendirebilir ve kendilerini diğer insanlara çevre aracılığıyla açıklayabilirler. Bu yapının merkezinde “ait olma” hali bulunur; ancak yere ait olma yer kimliğinin tek bir yönü değildir. Kişinin yer kimliği, yerin sosyal, kültürel ve biyolojik tanımları aracılığıyla inşa edilmektedir (Korpela, 1989; akt. Karakuş 2014)

Yer kimliği teorisi yeri; sosyal sınıf, cinsiyet gibi bir alt kimlik olarak görür (Proshansky, Fabian ve Kaminoff, 1983). Twigger-Ross ve Uzzell'e göre (1996) yer, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi bir kimlik kategorisi değildir; ancak kimliğin tüm yönlerini, az veya çok etkilemektedir. Yerler farklı sosyal kategorilere ve kişisel anlamlara ait semboller içerir ve farklı düzey ve boyutlarda kimliği temsil eder ve korur. Aynı zamanda yer ve şey ile ilgili olmayan bir sosyal kimlik yoktur (Graumann, 1983; akt. Hauge, 2007). Yer farklı alt kimlik kategorilerinin bir bileşenidir ve diğer psikolojik kimlik teorilerine dahil edilebilir.

Breakwell'in kimlik süreci teorisi yeri, birçok farklı kimlik kategorisinin bir parçası olarak

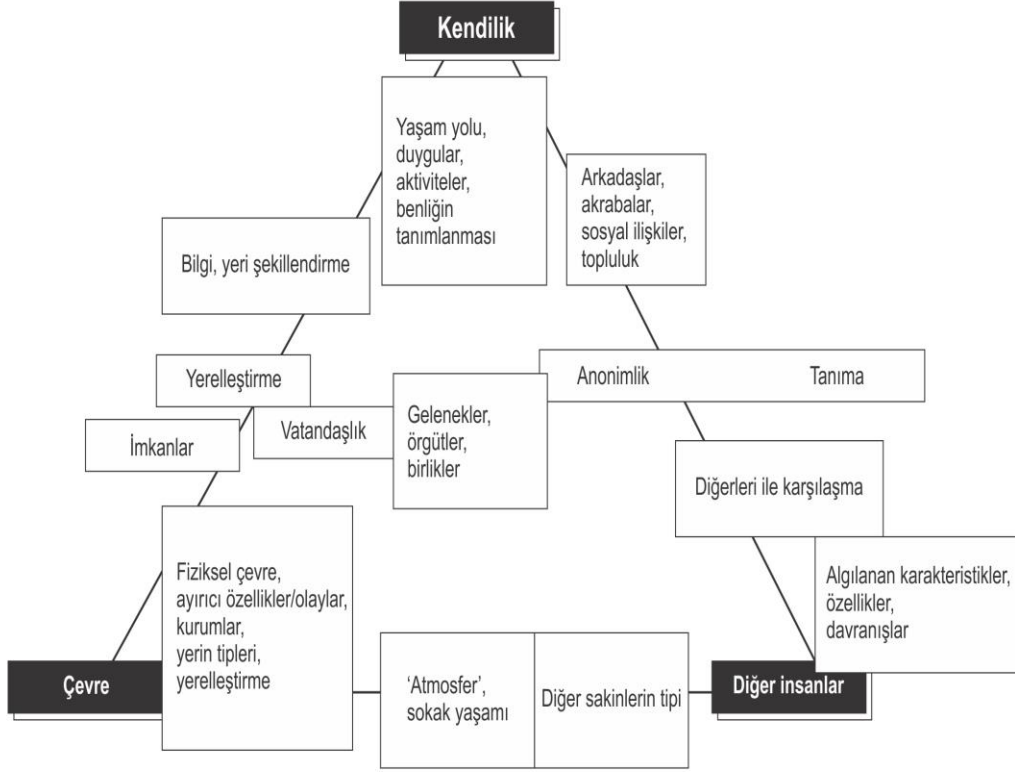
görür; çünkü yerler sınıf, cinsiyet, aile ve diğer sosyal rollerin sembollerini içermektedir. Sonuç olarak, Breakwell'in kimlik süreci teorisi, mekânın kimlik üzerindeki etkisini açıklamak için özel bir kimlik teorisine ihtiyaç olmadığını öne sürmektedir. Yer farklı alt kimlik kategorilerinin bir bileşenidir ve diğer psikolojik kimlik teorilerine dahil edilebilir (Twigger-Ross, Bonaiuto, Breakwell, 2003; Hauge, 2007). Proshansky'nin yer kimliği teorisi, yerle ilişkili araştırmalar için muhtemelen diğer kimlik teorilerinden daha kolay ulaşılabilir, ancak Moore'a göre bu teori kimlik süreci teorisinden daha az yapılandırılmış bir araç sunmaktadır (Moore, 2002; akt. Hauge, 2007).

2.3. Yerin Anlamları

İnsanların yerle özdeşleşme süreçleri, yere yükledikleri anlamlarla yakından ilişkilidir. Gustafson, yerin anlamlarını araştırdığı çalışmasında, katılımcılara kendileri için önemli olan yerleri ve o yerlerin onlar için ifade ettiği anlamı sormuştur. Araştırma sonucunda yerle kurulan ilişkinin üç boyutta ortaya çıktığını görmüştür: Kendilik, çevre ve diğer insanlar (Gustafson, 2001a).

Kendilik: Yerler genelde oldukça fazla kişisel anlam taşır. Bireyin yaşamındaki önemli bir tema, kişilerin uzun süre yaşadığı ya da sıkça geri döndüğü yerlerin onlar için kökler ve süreklilik ile ilişkilendirilmesidir. Hayat yolculuğu temasının kişiler için; çocukluk, ergenlik, ebeveynlik gibi önemli yaşam dönemlerine karşılık geldiği görülmüştür. Bir başka kişisel tema duygu temasıdır. Bir çok kişi için yaşadıkları ev, güvenlik ve ev duygusu ile ilişkilendirilmiştir. Kişilerin yerle bağlantılı bir diğer teması hareket temasıdır. Bu tema, yerlerin çalışma mekânları ya da aktivitelerle ilişkilendirilmesi suretiyle ortaya çıkmıştır. Gustafson'un çalışmasında yerler aynı zamanda, kişilerin kimliklerini de tanımlama özellikleriyle yer almışlardır.

Şekil 2.1. Katılımcıların kendiliğinden atfettikleri yer anlamları

(Gustafson, 2001a).

Kendilik ve diğer insanlar : Gustafson 'un araştırmasında ortaya çıkan bir diğer tema, ben ve diğerleri arasındaki ilişki olmuştur. Yerleri kişiler için anlamlı yapan şeylerden bazıları, orada yaşayan arkadaşları, eş ve dostları, akrabaları ve topluluk duygusudur. Bir diğer tema da mahalledeki insanları tanımak ve o insanlarca tanınmak olmuştur. Bazen tanınmamak ve anonimlik, kişi ve diğerleri arasındaki ilişkiyi tanımlayan bir tema olarak belirmiştir. Bazen de yerler, o yerdeki kişilerce yabancı olarak tanınmak teması ile ilişkilendirilmiştir.

Diğer insanlar: Çoğunlukla kişilerin kendilerini diğerleriyle mukayese etmesi üzerine kurulu temalardır.

Diğerleri ve çevre: Şehirdeki sokak hayatı, atmosfer, diğer sakinlerin tipi gibi başlıklarla belirir. Bazı çevrelerin göçmen mahalleleri olarak tanımlanması diğerleri ve çevre ilişkisine örnek olarak kabul edilebilir.

Çevre: Gustafson araştırmasında kişinin kendisiyle ya da diğer insanlarla alakalı olmayan temaları çevreye dair temalar olarak sınıflandırmıştır. Fiziksel çevre, doğal çevre ya da inşa edilmiş olan çevre gibi... Yerler; fiziksel çevre, tarihi çevre ya da sembolik çevreler olabildiği gibi, kurumsal çevreler de olabilmektedirler.

Çevre ve kendilik: Yerin anlamları kişilerin çevreyle kurdukları ilişkiler olarak kabul edilebilir. Bu ilişkiler kişilerin yer bilgisinden kaynaklanmaktadır. Bu bilgiler tarihi ya da coğrafi bilgiler gibi resmi bilgiler olabildiği gibi; o yerle kurulan tanışıklık ilişkisi gibi kaynaklara da sahip olabilmektedir. Bu ilişkinin uzantısı olan temalar; yeri şekillendirmek ve yeri yerelleştirmek temalarıdır. Vatandaşlık bağıyla yere katılmak da bu ilişkinin uzantısı olan bir temadır.

Birey, çevre ve diğerleri ilişkisi: Diğer alanlarda açığa çıkan tanışıklık, anonimlik, vatandaşlık temaları bu üç alan arasındaki ilişki için de açığa çıkmıştır. Bunlara ek olarak, festivaller, bayramlar, gelenekler, yıldönümleri temaları da bu üç boyut arasındaki ilişki ile bağlantılı olarak bulunmuştur.

Gustafson'un , araştırmasında bu üçlü model içinde öne çıkan temalar: ayırt etme, süreklilik, değer biçme ve sürekliliktir. Bu temalar, Twigger-Ross ve Uzzel'in (1996) Breakwell'in kimlik süreç teorisinden yerle kurulan ilişkiye uyarladığı ilkelerle yakından benzerlik göstermektedir. Gustafson bu benzerliğe dikkat çekerek, Twigger-Ross ve Uzzel'in çalışmasıyla hedefleri açısından ayrıldığını belirtmiştir. Twigger-Ross ve Uzzel (1996) çalışmalarında yerin kimlik süreçlerinde nasıl kullanıldığını araştırırken, Gustafson yere yüklenen anlamları araştırmıştır. (Gustafson, 2001a)

Yere yüklenen anlamlar Scannell ve Gifford'a göre, yerle kurulan ilişkinin bilişsel bir ürünüdür. Scannell ve Gifford, yere bağlılığı incelemek için oluşturdukları üçlü modelde, yere yüklenen anlamları yere bağlılığın süreç boyutunda, bilişsel bir çıktı olarak kabul etmiştir. Modele göre yere bağlılık, duygu, biliş ve davranışı içeren bir süreçle ilişkilidir (Scannell ve Gifford, 2010).

2.4. Yere Bağlılık

“Kök salmak insan ruhunun en önemli ama varlığı en az tanınan ihtiyacıdır”

Simone Weil

Yere bağlılık, insanların yaşadıkları ya da ilişki kurdukları fiziksel çevrelerine duygusal bağlılıkları anlamına gelir (Hummon, 1992; Low, 1992'dan akt. Lewicka, 2013). Bu bağlanma, birey ile belirli bir yer arasındaki pozitif, duyuşsal bir bağlantıdır ve ana özelliklerinden biri, bu özel yerle yakın ilişkiler kurma eğilimidir (Hidalgo ve Hernandez 2001; akt; Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace, Hess, 2007). Bir alan iyi tanımlandığında ve o yeri kullananlar tarafından önemli bulunduğu, kullanıcıların işlevsel ihtiyaçlarını yerine getirmek için imkanlar sağladığında ve davranışsal hedeflerini başka alternatiflerden daha iyi desteklediğinde o yere bağlılık gelişmektedir. (Williams, Patterson, Roggenbuck ve Watson, 1992; akt. Ujang, 2010).

Altman ve Low; insanları bir yere sembolik olarak bağlayabilecek 6 farklı süreci şöyle aktarmıştır: tarih veya aile kökeni üzerinden soy ile ilgili bağ; toprağın ya da topluluğun kaybı veya yıkımı ile ilgili bağ; mülkiyet, miras ya da politika üzerinden ekonomi ile ilgili bağ; manevi ilişkiler ile kainatla kurulan bağ; hacc ve kutsal mekân ziyaretleriyle yer ile kurulan bağ, hikayeler ve yer isimleriyle kurulan anlatı bağı (Altman ve Low, 1992; akt. Saar ve Palang, 2009).

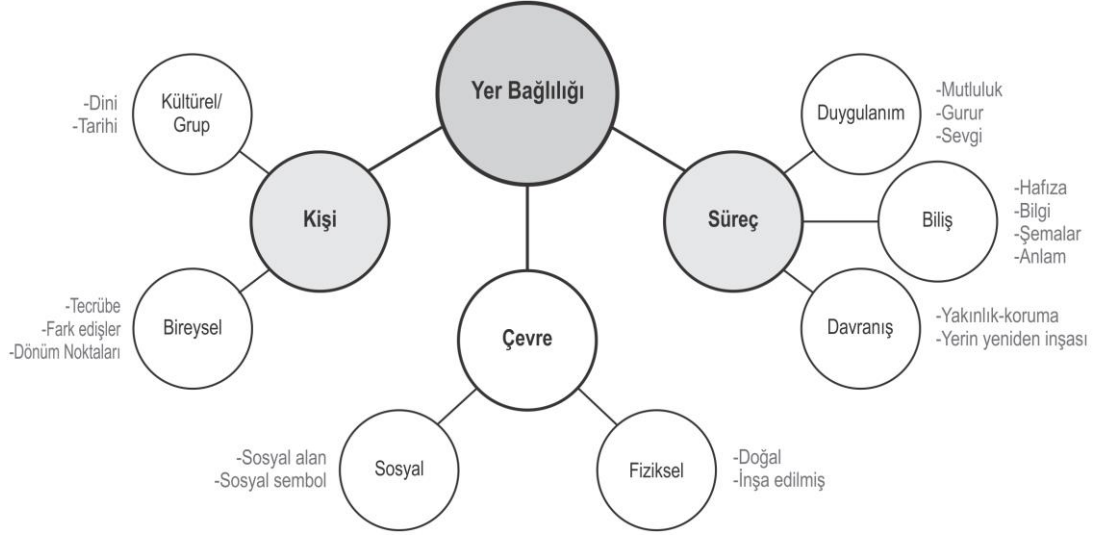
Öncül araştırma sonuçlarında yere bağlılığın ilk ölçütlerinden biri, ikamet süresinin uzunluğu olarak bulunmuştu. Yere bağlı insanların o yerde, yerlerine bağlı olmayanlardan

daha uzun süredir bulunan kişiler olduğu varsayılmıştı (Riger ve Lavrakas, 1981; akt. Lewicka, 2013). Günümüzde, ikamet yerindeki süre, yere bağlılığın bir yordayıcısı olarak ele alınmakla beraber, yere bağlılığın bir ölçütü olarak kabul edilmemektedir. Yine de bu kavram halen popüler yere bağlılık ölçekleri arasında bulunmaktadır. (“Heidelberg'de sonsuza dek kalmak istiyorum.” Lalli, 1992; Lewicka, 2013).

Yer bağlılığı, farklı mekânsal aralıkları olan yerlere doğru (ev, mahalle, şehir, vb.), farklı derecelerde gelişebilmektedir. İnsanlar, aynı derecelerde olmasa da, genel olarak bu yerlere bağlı hissederler. Bu bağ fiziki ve sosyal özelliklere göre farklılık gösterebilir. Araştırmalar sosyal bağın; bir başka deyişle, o yerde yaşayan insanlarla kurulan ilişkinin yere bağlanma üzerinde önemi üzerinde durmaktadır (Hidalgo ve Hernandez, 2001).

Scannell ve Gifford (2010) yere bağlılığı, kişi, çevre ve süreç olarak üç boyutta ele aldığı çalışmalarında ne türlü yerlerin yere bağlılık duygusunu uyandırdığını araştırmıştır. Scannell ve Gifford’a göre, Temel fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan yerlere, Hedeflerimizi gerçekleştirmek için imkan sağlayan ve içinde kendimizi sakinleştirip rahatlatabileceğimiz, öz-düzenleme imkanı sağlayan yerlere ve hatıralarımızla bağ kurma imkanı sağlayarak zamansal sürekliliği hissedebileceğimiz yerlere daha kolay bağlanma eğilimindeyizdir.

Şekil 2.2. Yer bağlılığının üçlü modeli

(Scannell, Gifford, 2010).

Bazı durumlarda kişiler bir yere bağlanabilir, ancak onunla özdeşleşmeyebilir. Örneğin; bir yerde yaşamayı seven ve orada kalmak isteyen; ancak bu yerin kimliğinin bir parçası olduğunu düşünmeyen bir kişi gibi. Bazen de bunun tersi bir durum söz konusu olabilir; birisi yere karşı yüksek bir bağlılık hissetmediği halde, o yerle ilgili yüksek bir kişisel kimliğe sahip olabilir. Örneğin, bir yere ait olduğunu hisseden ama orada yaşamayı tercih etmeyen bir kişi gibi.

Yer bağlılığı ile yer kimliği kavramları arasındaki ayrımı görmek için en iyi yol, her iki bağlantının aynı şekilde gelişmediği örnekleri incelemek olabilir (Likki, 2008). Örneğin, Hernandez ve arkadaşları Kanarya Adaları'ndaki göçmen ve yerlilerin yer kimliği ve yere bağlılıklarını incelemiştir. Bu araştırma sonucunda, yerliler için yere bağlılık ve yer kimliğinin aynı anda yükseldiği görülürken, göçmenlerin yere bağlandıkları; ancak

kimliklerini o yer ile tanımladıkları bulunmuştur. (Hernandez, Hidalgo, Salazar-Laplace, Hess, 2007)

Yere bağlılık, göçmenlerin yaşlarına bağlı olarak farklı şekillerde anlamlandırılmaktadır. Genç göçmenler, göç ettikleri yere bağlılıklarını daha çok arkadaşlık ilişkileri, aile ve duygusal anlamlarla ifade ederken, yaşça daha büyük olan göçmenlerin yere bağlılıklarını, yeni evlerinden memnuniyetleri ve bu yerin göç etmeden önce yaşadıkları yere kıyasla sahip olduğu avantajlar üzerinden betimledikleri görülmüştür (Lewicka, 2010; akt. Göregenli , Karakuş , Kösten ve Umuroğlu, 2014)

Gustafson'a (2009) göre *yere bağlılık; kişisel iyi-olma hali, toplumsal hayata katılım ve sosyal dayanışma gibi kavramlar ile genel anlamda ilişki içindedir* (Gustafson 2009'dan akt.Erdem, 2012). Ancak, Gustafson (2001b) "*Kökler ve Rotalar*" (Roots and Routes) isimli çalışmasında, iki tür yerden bahsetmektedir.. *Kök* olarak yer ve güzergâh olarak yer. Kök olan yer, geleneksel anlayışla eve olan bağlılık, uzun süreli yerleşiklik, güçlü cemiyet bağlarını anlatırken; daha mobil insanlar için ise yer bir güzergâh, bir rota olarak önemlidir. Yer kişinin kendi hayat hikayesinde kişisel gelişimini, başarısını, kökler ve süreklilikle olan bağı yerine koyduğu iradî seçimlerini ifade edebilir. Yere bağlılık bu anlamda, geleneksel ve daha durağan ya da daha mobil olabilir. Her iki farklı eğilimdeki yere bağlılık, farklı nedenlerden kaynaklanabilir ve farklı şekillerde tezahür edebilir. Gustafson'a göre, göçebelerin aynı anda iki ya da daha fazla yere bağlılık gösterebildiği görülür. (Gustafson, 2001b)

Bir yerden bir yere taşınabilme kolaylığı, hem eski hem de yeni yaşam yerlerine bağlılığın yükselmesine neden olabilir. Bu, uluslararası göç ve göçmen entegrasyonu bağlamında dikkat çekici bir noktadır (Castles ve Miller, 1998; Freeman, 2004; akt. Gustafson, 2013). Geleneksel anlayışa göre göç, bir ülkeden diğerine doğru tek yönlü bir hareketlilik olayı olarak kabul edilmekteydi. Göçmenlerin yeni vatanlarını özümsemeleri

beklenir; ana vatanlarıyla olan duygusal ya da diğer bağlarının, bu yeni yere uyumları önünde engel olabileceği varsayıldı. Ancak, mevcut göç araştırmaları genellikle ulus ötesi bir bakış açısına sahiptir. Güncel araştırmalarda göç, daha sonra gelinen ülke ile ana vatan arasındaki sürekli hareketlilik ve iletişimi içeren bir süreç olarak anlaşılmaktadır (Basch, Schiller, Szanton-Blanc,1994; Portes, Guarnizo, Landolt, 1999; akt. Gustafson, 2013). Göçmenlerin, hareketliliklerinden dolayı “ikili veya çoklu aidiyete sahip olabildikleri ve yere dair bu yeni ve eski bağları ulusötesi bağlarla bağlayabildikleri” varsayılmaktadır (Christensen, Jensen, 2011; akt. Gustafson, 2013). Giuliani ve arkadaşlarının hava kuvvetleri memurları ve aile üyeleri arasında yaptıkları araştırmada, ankete katılanların % 82'si önceki bir ya da daha fazla yerleşim yerine, yaklaşık % 45'i mevcut ikametlerinin yanı sıra en az bir eski yerleşim yerine daha bağlandığını ifade etmiştir (Giuliani, Ferrera, Barabotti, 2003; Scannell , Gifford , 2013). Öncül çalışmalarda homojen bir olgu olarak kabul edilen yer bağıllığı kavramı, Hummon'ın (1992) beş boyutlu tipolojisiyle katman kazanmıştır. İnsanların ikamet ettikleri yerlere olan yönelimleriyle ilgili tanımladığı tipolojide Hummon; gündelik ve ideolojik köklülük olmak üzere iki farklı yere bağıllık tipinden, yabancılaşma, yer göreceliliği ve yersizlik olmak üzere üç farklı bağısızlık türünden söz etmektedir (Hummon, 1992; akt. Lewicka, 2013). İlk olarak bir Amerikan kasabasında yapılan nitel görüşmelere dayanarak tanımlanan bu beş tür ilişkinin psikolojik gerçekliği, daha sonra biri Polonya'da ve diğeri Ukrayna'da ülke çapında yapılan nicel araştırmalarla doğrulandı (Lewicka, 2013). Lewicka Polonya'dan bir genel nüfus araştırması kullanılarak yere bağlanmanın niteliksel farklılıkları üzerinde çalışmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, Hummon'ın tipolojisiyle uyumlu olarak, yere dair iki tür bağıllık ve üç tür bağısızlık olmak üzere beş farklı yönelim ortaya çıkmıştır; (Gustafson, 2013).

Lewicka (2005) bu tipolojiyi oluşturmak için kullandığı ölçütleri şöyle sıralamıştır:

1. Geleneksel bağlanma: Bir diğer deyişle; “Başka bir yerde yaşamının daha iyi olacağını asla düşünmedim.”, “Daha iyi yerler varsa bile bu şehirden dışarı çıkmayacağım” ifadeleriyle örtüşen “kalıtsal yer”.

2. Aktif Bağlanma: Bir başka deyişle; “Kentimde dolaşmayı ve yeni yerler keşfetmeyi seviyorum”, “ Misafirlerime şehri göstermeyi seviyorum” ifadelerindeki gibi “keşfedilen yer”.

3. Bağımsızlık boyutu: “İnsanlar hiçbir yere bağlanmamalı”, “ Bu kentin bir çok avantajı var; ancak daha iyi bir yer bulursam hareket edeceğim” ifadeleriyle karşılık bulabilecek olan “bağımsızlık”

4. Standart bir yere bağlanma ölçeği olarak, insanların sahip oldukları yerle duygusal bağların teşhisi:

“Burası benim bir parçam”, “Buralı olmakla gurur duyuyorum” ifadelerinde izi sürülebilecek olan bağ; hem geleneksel hem de aktif bağlanma ile ilişki içindedir (Lewicka 2005; 2013).

Lewicka'nın (2005) araştırması sonucunda, yere geleneksel olarak bağlanmış insanların genellikle ileri yaşlarda ve daha az eğitilmiş oldukları; sosyal ilişkilerinin çoğunlukla en yakın sosyal çevreleriyle sınırlı olduğu; yere aktif olarak bağlananlardan daha muhafazakar değerlere sahip oldukları bulunmuştur (Lewicka, 2011b'den akt. Lewicka, 2013). Araştırmaya göre geleneksel olarak bağlanan kişiler; “günlük” bağlanma türünü temsil ederken, yere aktif olarak bağlanan kişiler yaşadıkları yerle “tarihsel” bir bağ da kurmaktadır. Bu kişiler için aile geçmişi ve ikametgah tarihi ile ilgili bilgiler önemlidir.

Bağlanmadaki niteliksel farklılıkların, hareketlilikteki farklılıklarla ilişkili olabileceği hakkında görüşler vardır. Barcus ve Brunn (2009) Doğu Kentucky'deki ailelerin yeniden bir araya gelişini inceledikleri çalışmalarında, yerle ilgili üç farklı yönelim bulmuşlardır:

1. “Yerlerine kök salmış” olanlar, yerel topluluklarına son derece entegre olmuş, seçime bağlı olarak yerinde kalan ve güçlü bir yer bağlılığı geliştiren kişiler.

2. “Yere bağlanmış” ancak, yer bağlılığı ve topluluk bağları zayıf olan ve kendi yerlerine yönelik olumsuz duygular taşıyanlar. Bu kişiler çok fazla hareket etmiş, ancak kısa mesafelerde ve kalıcı olarak başka bir yere yerleşecek kaynakları veya fırsatları bulunmayan kişilerdir.

3. “Mobil ve bağlı” - yüksek öğrenim için evlerini terk eden veya başka bir yerde çalışan; ancak kökenleri ile güçlü duygusal bağlar sürdüren kişiler (Barcus ve Brunn, 2009; akt.Gustafson, 2013).

2.4.1. Yere bağlılık ve evde olmak

“Otantik deneyimde 'ev', bazen bir konut, bazen bir köy, bir bölge veya bir millet olabilir. Ev, merkezî bir varoluş noktası ve bireysel bir kimlikten dünyanın geri kalanına baktığın yerdir. ”

Edward Relph

Lewicka'ya (2011) göre ev; süreklilik, düzen, köklülük, aile hayatı ve mutluluğun sembolü olan bir arketiptir. (Lewicka , 2011). Hint-Avrupa Dil ve Topluluk uzmanı E'mile Benveniste (akt. Hage, 2010), dilsel kökenindeki ayrıma vurgu yaparak ev (home) ve konutun (house) aynı şey olmadığını söyler. Duygusal ve sosyal bir birlik olarak “aile olan ev” ile konut anlamındaki “bina olan ev”in farklılaştığından bahseder. Bu anlamda, evin inşası için her zaman bir konut gerekmez. Bir ev inşa etmek, evde olma duygusu inşa etmek demektir. Bu türden bir evi inşa etmek için gerekli malzemeler; güvenlik, aşinalık, topluluk ve ümit hissidir (Hage, 2010).

Manzo (2003) evi bir metafor olarak kabul eder. Manzo'ya göre ev; yerler, insanlar, kültürle kurulan bağlanmayı temsil eden ve kendi dünyasında var olmak anlamına gelen bir

metafordur (Manzo, 2003; akt. Hiruy, 2009). Dünyanın kendisi için bir ev olduğunu hissedenler için ev, tabiata bağlı hissetmek anlamına gelebilir. Ev, bir yuva imkanıdır; insanlara dostluk, sevgi, yerleşik hissetme, bağlantıda olma ve yaratıcılık için bir yer sağlar. Kişi, duygusal tatmin ve kişisel onaylanmayı yaşadığı yerin onun için doğru olan yer olduğunu hisseder ve bu “evde olma” rahatlığı denen şeydir. Ev aynı zamanda yerel bir yerle kurulan yakın ilişkilere derinden bakmayı da gerektirir (Wilkie ve Roberson, 2012).

Sixsmith (1986) evin anlamlarını araştırdığı çalışmasında, evin üç boyutta farklı anlamlar içerdiğini bulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre ev kişisel boyutta; mutluluk, aidiyet, sorumluluk, kendini ifade etme, kalıcılık, mahremiyet, önemli tecrübeler, zaman, bilgi ve geri dönme arzusu gibi anlamları çağrıştırmaktadır (Sixsmith, 1986; akt. Gustafson, 2001).

2.4.2. Yere bağlılık ve hafıza

"... bir sürü diyarın adını, görenek ve mallarını sıralıyordu Marco. Dağarcığı tükenecek gibi değildi ama bu kez pes eden o oldu. Şafak sökmüştü ki: "Efendimiz, bildiğim kentlerin hepsini anlattım sana," dedi. "Hiç sözünü etmediğin bir kent kaldı." Marco Polo başını eğdi."Venedik," dedi Han. Marco gülümsedi. "Bunca zaman ne anlattım sanıyorsun ki sana?" İmparator istifini bozmadı: "Hiç duymadım oysa adını andığını." Ve Polo: "Ne zaman bir kent anlatsam Venedik'le ilgili bir şeyler söylüyorsunuz."

Görünmez Kentler- Italo Calvino

Yer kavramı zamandan bağımsız düşünülemez. Tüm yerel yerler ve manzaralar hafızanın sosyal ve bireysel zamanlarına yerleştirilmiştir. Yerlerin konumları kadar geçmişleri de belirleyici bir öneme sahiptir. Mekân ve zaman da, onları birbirine bağlamaya yarayan sosyal uygulamalardan ayrı olarak anlaşılabilir. Yeni bir yerle karşılaşmanın veya tanıdık bir yerde nasıl davranılacağını ya da nasıl devam edeceğini bilmenin insanî tecrübesi,

geçmiş deneyimlerle yakından ilişkilidir. Yerler her zaman diğerleriyle ilişkili olarak 'okunur' veya anlaşılır. Kişisel biyografiler, sosyal kimlikler ve yer biyografisi iç içe geçmiş durumdadır. Bir manzaradaki önceki hareketlerin anılarını anlamak, bir satranç oyunundaki geçmiş hareketlerin önemini anlamak gibidir. Anılar kişiler için süreklilik duygusunu sağlamaya yarar. Anılar aracılığıyla yer duygusundaki değişikliklerle ilgili bir tutarlılık ya da bilişsel-algısal bir sağlamlık gerçekleşebilir (Tilley, 1994) . Yerlerin bize geçmişimizi hatırlatmakta büyük rolü bulunmaktadır. Yerler bireysel düzeyde, yaşamımızdaki özel zamanlar veya durumlar ile bağlantı kurarlar (Shamsuddin ve Ujang, 2008). Bir yer bize belli bir zamanı hatırlatabilir ya da o zamanlar olduğumuz noktayı işaretleme işlevi görebilir. Yerler ayrıca bize nostalji yoluyla yaşamımızdaki belirli dönemleri çağrıştırabilir (Hay, 1998; akt. Gustafson, 2001). Genellikle çocukluk anıları yerlerin nasıl anlamlı hale geldiğinin önemli bir örneğidir (Derr , 2002; akt. Saar ve Palang, 2009). Artık o eski yerde olunmadığında veya o yere nadiren ulaşıldığında, yer anılarının anlamı çok derin olabilir ya da aksine, doğup büyüdüğümüz yerde yaşamımızı sürdürdüğümüzde, yere dair anılar kişiler için sürekliliği temsil edebilir (Smaldone vd., 2005; akt. Saar ve Palang, 2009). Ancak bazı durumlarda yerler, alınmış kararlar ve akabinde bunlarla bağlantılı olarak gerçekleşen değişiklikler sebebiyle, sürekliliği kesintiye uğratan bir nitelik kazanabilir (Saar ve Palang, 2009). Lewicka'ya (2013) göre bağlanılan yerle ilişkinin sürekliliği; bu ilişkinin bugününü, gelecekte de devam edeceği umuduyla yarına bağlar. Bu süreklilik duygusu çeşitli yollarla elde edilebilir. Bunlardan en belirgin olanı bir yerde kalma süresi ve bunun bir sonucu olan yerle ilgili deneyimlerdir. Bununla birlikte Lewicka, bu süreklilik duygusunun, uzun süre yaşanmamış olan yerlerde de elde edilebileceğini öne sürmektedir. Bu süreklilik duygusu, geçmişe, kendisine, ailesine veya mekânına niyetli bir şekilde odaklanmak yoluyla, sembolik, bir diğer deyişle “temsili” anlamlar yoluyla kazanılabilir. Geçmişe yönelik bilinçli bir odaklanma, hareket halindeki bireyler arasında zarar görmüş olan yer sürekliliğini onarmanın

başarılı bir yolu olabilir. Lewicka'ya göre bellek, insanları yerlerine bağlayan bir “yapıştırıcı” dır. Kişilerin yerin tarihine olan ilgileri yere bağlılığı kolaylaştırmaktadır. Bilindiği üzere, insanlar genel olarak tarihi yerleri, tarihten yoksun bırakılmış yerlerden daha anlamlı görmektedir (Nowell, Berwowitz, Deacon, Foster-Fisherman, 2006). Ayrıca insanlar, tarihi geçmişe ait izlerini koruyan yerleşim bölgelerine, şehirlerin tarihten mahrum bölgelerinde yapılan yepyeni yerleşim yerlerine göre daha güçlü bağlar sergilemektedir (Lewicka, 2008). Beatley'in dediği gibi “Bir yerin başlangıcı ve evrimi hakkında ne kadar çok bilir ve bunları ne kadar çok anlarsak, o yerin yaşamlarımızda üstleneceği önem o denli artar. Bunlar, sağlamlık anlayışımız için ihtiyaç duyduğumuz bağlantılar ve yere bağlılığımızda gerekli unsurlardır” (Beatley, 2004; akt. Lewicka, 2013.) Pek çok insan hareket halinde olmaya ve geçmişe duyulan ilgiyi birbirine zıt olarak algılar. Hareket halindeki kişilerin bugünü yaşadıkları ya da gelecek planlarıyla meşgul oldukları, geçmişi ise yeni çevrelere adapte olmayı engelleyen bir yük gibi gördükleri düşünülür. Aslında bu ikisi birbirinin zıddı değil, destekleyicisi olarak çalışabilir. Çünkü hafıza yeni yerlere adapte olmayı kolaylaştıran bir işleve sahiptir (Lewicka, 2013).

2.4.3. Yere bağlılık ve göç

Bir yerden bir yere taşınabilme kolaylığı, hem eski hem de yeni yaşam yerlerine bağlılığın artmasına neden olabilmektedir. Bu, uluslararası göç ve göçmenlerin entegrasyonu konusu için önemli bir bilgidir (Castles, Miller, 1998; Freeman, 2004; akt. Gustafson, 2013). Geleneksel anlayışlar göçü; bir ülkeden diğerine doğru tek bir hareketlilik olayı olarak görmekteydi. Göçmenlerin yeni vatanlarını özümsemeleri beklenir, ana vatanlarıyla olan duygusal ya da diğer bağlarının bu yeni yere uyumları önünde engel olabileceği varsayılırdı. Ancak, mevcut göç araştırmaları genellikle ulus ötesi bir bakış açısına sahiptir. Göç, daha sonra gelinen ülke ile ana vatan arasındaki sürekli hareketlilik ve iletişimi içeren bir süreç olarak anlaşılmaktadır (Basch, Schiller, Szanton-Blanc,1994; Portes, Guarnizo, Landolt,

1999; akt. Gustafson, 2013). Göçmenlerin, hareketliliklerinden dolayı, “ikili veya çoklu aidiyetlere sahip olabildikleri ve yere dair bu yeni ve eski bağları ulusötesi bağlarla bağlayabildikleri” varsayılmaktadır (Christensen ve Jensen, 2011; akt. Gustafson, 2013).

Lewicka (2011), kişilerin asıl evlerine bağlanmalarında daha çok sosyal bağların önemli olabileceğini; tatil yerlerine olan bağlılıkta ise yerin fiziksel özelliklerinin ve olanaklarının bu bağlanma için daha önemli olabileceğini öne sürmektedir (Lewicka, 2011; akt. Gustafson, 2013). Cheng’in Kanada’nın Vancouver kentinde bulunan Hong Kong göçmenleri üzerine yaptığı gazete incelemesi de benzer noktalara değinmektedir. Vancouver için “yere yönelik” olan bağlılık duygusu, Hong Kong'a yönelik olarak “insan odaklı” bir aidiyet duygusu şeklinde belirmektedir (Cheng, 2005; akt. Gustafson, 2013). Bu çalışmalar, çok sayıda yerle bağlantısı olan kişiler arasında, bu farklı yerlere bağlanmada niteliksel değişiklikler olabileceğini göstermektedir (Gustafson, 2013).

Göçmenler için yaşadıkları şehre aidiyet geliştirebilmek yaşadıkları ülkeye ait olmaktan daha kolay görünmektedir. Yerel aidiyetin gündelik karşılaşmalar ve etkileşime dayandığını; ancak göçmenlerle ilgili olumsuz algının ulusal aidiyetin önünde engel teşkil ettiği görülmüştür. Christensen ve Jensen, Danimarka'nın Aalborg kentindeki göçmenlerin sık sık yeni memleketlerine ve yerleşim yerlerine aidiyet duyduklarını ifade ettiklerini; ancak ülke olarak Danimarka'ya ait olmadıklarını ifade ettiklerini bulmuşlardır (Christensen ve Jensen., 2011; akt. Gustafson, 2013).

Rishbeth (2012) İngiltere'ye Yemen, Kürdistan, Pakistan, Somali ve Jamaika'dan gelmiş göçmenlerle yaptığı araştırmasında, yere bağlanmada belleğin rolü üzerinde durmuştur. Rishbeth çalışmasında nostaljinin basit bir temsil değil, yerel ve ulus ötesi arasında birleşmeye yardımcı olan yaratıcı bir rolü olduğundan bahsetmektedir. Rishbeth'e göre; yere bağlanma katılım ve bireysel hareketlerin bir düzenlemesi olarak gelişir. Yere bağlanma kişisel bir kimlik duygusu ile aidiyet ve belirli bir mahalleye veya şehre bağlı olma

ile iç içedir. Tüm göçmenlerin yeni çevrelerine, değerlerini sürdürme yolları bularak; ancak detayları yeniden yorumlayarak alışma yoluna gittiğinden söz eden Rishbeth, insanların yaşamlarındaki yerlere verdikleri anlık tepkilerin, göçmenlerin “ulusötesi bağlanmaları”nın karmaşıklığına ışık tutabileceğini savunmuştur (Rishbeth, 2012; 2013)

Rishbeth çalışmasında Abdullah ve Mahmud isimli katılımcıların tecrübelerinden bahsetmektedir. Yemen'den Sheffield'e göç etmiş olan Abdullah için bölgede gittiği cami ve caminin dışındaki banklar ve bankların konumu, ona memleketindeki buluşma yerlerini hatırlatmaktadır. Abdullah için cami dışındaki arkadaşlarıyla sosyalleşmek, hem Yemani mirasını hem de Burngreave mahallesine ait olma eğilimini güçlendirmektedir (Rishbeth, 2013). Bu örnekte mekânın kendilenmesi yoluyla; yere bağlılığın boyutları olan, köklülük ve mekân “içinde rahat etme” ile ilgili duygusal tepkiler ortaya çıkmaktadır (Seamon, 1979; Relph; 1976; akt. Rishbeth, 2013). Yemen'de yetişen Mahmud içinse Sheffield ve Manchester arasındaki dolambaçlı yol, “özellikle yılan gibi kıvrılan dönüşler ve virajları” ile ona Yemen'i hatırlatmaktadır. Mahmud “rahatlamak ve iyi vakit geçirmek için” araba kullanmaya devam ederken günlük hayatının bir parçası haline gelen bu deneyim aracılığıyla yer bağlılığı hissinin güçlenmesini de sağlamaktadır (Rishbeth, 2013).

Eski ve yeni ortamlar arasındaki benzerliklerin vurgulanması durumunda, eski yer bağı değişime uyum süreçlerinde kişiye yardımcı olmak için kullanılabilir (Ryan ve Ogilvie, 2001'den akt. Scannell ve Gifford, 2013). Yurtdışında yaşayan öğrenciler, yeni ortamlarında evlerine benzeyen niteliklere sahip alanları tercih etmektedir. Scannell ve Gifford'a göre bunun sebebi, evin referanslarının yer değiştirmenin olumsuz etkilerini azaltıp alışmayı kolaylaştırması olabilir. Birinin eski ikametgahına, şehir veya ülkesine dair öğeler görmesi, hareket halinde kişilerin dahi o yere kalıcı bağlanmalar geliştirmesini sağlayabilmektedir (Scannell ve Gifford, 2013).

Göçmenler için geride bırakılan yerin mimarisinin gelinen yerin mimarisiyle benzeşmesi yere bağlılığı etkileyen bir özelliktir. Mazumdar, Mazumdar , Docuyanan ve McLaughlin (2000), Amerika'nın Kaliforniya eyaletindeki "Küçük Saygon" (Little Saigon) azınlık yerleşkesinde yaşayan Vietnam asıllı göçmenlerin yere bağlılıklarının, bölgenin mimari ve fiziki özellikleri ile ilintili olduğunu belirtmektedir. Araştırmaya göre; bölge mimarisi Asya mirasının bir yansımasıdır ve bu özelliğiyle mekânın kullanıcıları için bir nostalji ifade eder. (Mazumdar, S., Mazumdar, S.K., Docuyanan, , McLaughlin, 2000)

Bölgenin çevre düzenlemesi de, egzotik bambuları ve Vietnam'da bulunan diğer doğal bitki ve ağaçları ile bir hatırlatıcı görevi görür (Phan, 1994'ten akt. Mazumdar vd., 2000). Mimari ve çevre düzenlemesindeki "Yerin Vietnamlılığı Duygusu" Diaspora'daki Vietnamlıların o yere bağlılığını kolaylaştırmaktadır. Benzer şekilde, dünyanın pek çok büyük şehrinde bulunan "Chinatown"lar da "Yerin Çinliliği Duygusu"na örnek olarak kabul edilebilir. Ejderha desenli kapılarla girilip çıkılan Chinatownlar, çift dilli tabelaları, Çin yemekleri, masaj ve akupunktur gibi Çin tıbbının uygulandığı, şifalı bitkilerin satıldığı dükkânları ile karakteristiktir.

Mazumdar ve arkadaşlarına (2000)'ne göre; bir göçmenler ülkesi olan Amerika Birleşik Devletleri, pek çok göçmen topluluğunun şehirle kurduğu ilişki yoluyla da kendilerini ifade edişine sahne olmaktadır. Chinatown'lar (Yuan,1963; Loo, 1991; akt. Mazumdar vd., 2000), Polonyalı enklavlar (Lopata, 1964; akt. Mazumdar vd., 2000), Dearborn'daki gibi Lübnanlı yerleşkeler, Michigan, Germantown ve Küçük Havana (Abrahamson,1996, akt.Mazumdar vd., 2000), Kansas'ta yer alan Little Sweeden bunun örneklerdir. Göçmenler yer ve mekân aracılığıyla geçmişlerini yeniden yaratmakta, ev duygusunu yeniden tesis etmekte ve geride bıraktıkları ile de yeniden bağlantı kurmaktadır (Buttimer, 1980; Feldman, 1990; akt. Mazumdar vd.,2000). Nostalji duygusu, insanları eski mekân ve olayları hatırlatıcı nesnelere tutmaya, elde etmeye motive eder. Bu hatırlatıcı

nesneler geçmiş kimlikleri yeni mekâna taşımaya yardım (Mazumdar, S. Mazumdar, S.K, 2009). TwiggerRoss ve Uzzell, 1996; akt. Mazumdar vd., 2000) yer sürekliliğinin iki şekilde korunduğunu belirtmektedir: İlki “uyumlu devamlılık”tır ve mekânın jenerik özelliklerinin ‘süreklilik yoluyla bir yerden başka bir yere transfer edilmesi olarak tanımlanır. İkincisi ise; yerler aracılığıyla sağlanan süreklilik hissidir. Norveçliler Amerika'ya ilk göç ettiklerinde Brooklyn'i tercih etmişler ve bu tercihlerini etkileyen şeyin, bölgedeki tersaneler olduğunu dile getirmişlerdir. Norveçli göçmenler için bu bölgeyi cazip kılan Norveç deniz mirası olmuş. “Bu tuzlu su, gemiler, tanıdık yüzler ve denizle beraber evde hissedebiliyordum”. (Jonassen1961, s. 266 akt. Mazumdar vd., 2000).

Memleketin jenerik özelliklerinin gelinen yere aktarılması, göç sonrası yaşanan kimlik bunalımlarını çözüme kavuşturmaktadır. Yeni mekânın sahiplenilmesini, mekândaki egemenlik alanlarının oluşturulmasını sağlayarak yeni kimlikler inşa etmeyi kolaylaştırmaktadır (Güleç-Solak, 2017). Mekânın sahiplenilmesi ve egemenliği konusu mekânın kendilenmesi ile ilintilidir.

2.5. Mekânın Kendilenmesi

Kendileme, bir yerin yada mekânın dönüştürülmesiyle ortaya çıkar ve kendileme sürecinde bireyin ya da toplumun otoritesi, bir denetim göstergesi olarak kabul edilebilir. Birey kendine ait, kendinin kıldığı bir mekânı, düzenleyip organize etmektedir. Kendileme sonucunda mekân, diyalektik olarak diğerlerinin mekânına ya da çerçeveye göre farklılaştırmaktadır. (Bilgin, 2003'ten akt. Ellialtıoğlu , 2007).

Mekânı kendileme (*appropriation of space*) kavramı, ilk olarak Korosec-Serfaty (1976) tarafından mekânı sahiplenme ve yönetme eğilimi olarak tanımlanmıştır. Aynı yıl Graumann (1976) ise kendilemeyi mekânın içselleştirilmesi olarak tanımlamıştır (Korosec-Serfaty 1976, Grauman, 1976'dan akt. Benages-Albert, Di Masso, Porcel, Pol, Vall-Casas, 2015). Mekânı kendileme daha sonra “Mekânın kendilenmesinin ikili modeli” (Pol,1996,

Vidal ve Pol, 2002; akt.Benages-Albert, vd, 2015) olarak modellenmiştir. Bu modele göre, insanlar bireysel ya da toplu olarak, sembolik ve maddesel süreçlerle yaşadıkları çevreyi şekillendirir ve mekâna yeni anlamlar kazandırır. Bu dönüşmüş olan mekân da insanların ilişkilerini şekillendirir ve onları birbirlerine bağlar (Benages-Albert, vd, 2015). Brunson ve Sullivan, fiziksel, sosyal ve bölgesel kendileme olarak üç tür kendilemenin varlığından söz etmektedir (Brunson ve Sullivan, 2001'den akt. Natakun, B.T): Fiziksel kendileme, o mekânda bulunan sakinlerin mekândaki fiziksel varlığı olarak tanımlanmaktadır. Sosyal kendileme, selamlama, sohbet etme gibi sosyal mekânlarda rahatlama, zamanını değerlendirme anlamına gelmektedir. Bölgesel kendileme ise ev mekânlarına yakın olan sakinlerin, bölgesel kendileme bakımından müdahale edilmeden ya da engellenmeden, ev gibi mekânlarda ve evlerine yakın mekânlarda kendilerini özgür hissetmeleri anlamına gelmektedir (Güleç-Solak, 2017)

Mekânın kendilenmesi konusunda ev ve eve yakın özel alanlar, kamusal alanlar ve bu ikisi arasındaki ara mekânlar da çalışılmıştır. Hillier ve Hanson (1984; akt. Natakun, B.T) kamu ve özel alanlar arasındaki boşluğu iki tür ilişki olarak açıklarken; bölge sakinleri arasındaki ve bölge sakinleri ile dışarıdakiler arasındaki iki uçlu bir sistemden söz etmektedir. Bobiç'e (2004; akt. Natakun, B.T) göre; kamusal ve özel alanlar arasındaki alan, hem “bireysel” hem de “kolektif” arayüzler barındırmaktadır. Bir kapı ve penceredeki çiçek saksıları bir binayı kamusal alana bağlayan bireysel ara yüzlerken; katılımcıların ortaklaşa kullanabileceği ve alanı paylaşabileceği yerler kolektif ara yüzlerdir. Kaplan, R. Ve Kaplan, S,(1989), Nasar (1994) ve Bobic (2004)'e göre kamusal ve özel alan arasındaki alanlar; aile, küçük gruplaşma ve topluluk temelli etkileşimi karşılamada çok önemli bir işleve sahiptir (Akt. Natakun, B.T).

Appadurai (1996) ise literatüre, özel kamusal alan tariflerine ek olarak “diasporik kamusal alan” kavramını kazandırmıştır. Bu kavram, dünyanın dört bir yanında çoğalmakta

olan diasporik nüfusların, çeşitli kültürel ve sosyal ihtiyaçları için bir araya geldikleri alanları tanımlamaktadır. Appadurai, diasporik kamusal alanlara örnek olarak; Almanya'da bir araya gelip Türk filmlerini seyreden Türk konuk işçilerini ya da Chicago'daki Pakistanlı taksi şoförlerinin Pakistan camilerinde kaydedilmiş vaazları dinlemek için bir araya gelmesini gösterir. Appadurai bu örneklerde, göçmen popülasyonlarla ilgili belirli alan tiplerinden bahsetmektedir (Appadurai, 1996; akt. Awan , Langley, 2013). Almanya'daki Türk göçmenlerin yer kurma tecrübelerini inceleyen Ehrkamp, göçmenlerin ulusötesi bağlarını, yer üretimi üzerinden, mahalli bağlanmalarla sürdürebildiklerini öne sürmüştür. Ehrkamp (2005) araştırmasında, Duisburg, Marxloh bölgesindeki göçmenlerin ulusötesi bağlarının ve uygulamalarının, uluslararası tüketim, kitle iletişim araçları, cami ve çayhaneler gibi ortak yerlerin kurulması yoluyla gözle görülür bir şekilde değiştiğini göstermektedir. Ehrkamp'a göre, bu aktarım sayesinde göçmenler, bazı Almanların dostça olmayan tavırlarına rağmen içinde yaşadıkları toplumla bağ kurabilmeyi başarmaktadır. Ehrkamp yer yapımı süreçlerini anlamının, çoklu ve bazen birbiriyle çelişen yer bağlanmalarını anlamayı kolaylaştırdığını öne sürmektedir. Göçmenlerin geldikleri kültürün öğeleriyle yeri yeniden üretmeleri, ev sahibi toplumla çelişmenin aksine, yere bağlanma sürecinde tamamlayıcı bir işlev görmektedir. Bu araştırmaya göre, gazete ve TV gibi kitle iletişim araçları memleketle kurulan bağı aktarmakta etkilidir. Marloxh'ta yaşayan Türk göçmenlerin evlerinde uydu aracılığıyla Türk televizyon kanallarının sürekli açık olduğu, bu sayede göçmenlerin kendilerini daha az izole hissettikleri görülmüştür. (Ehrkamp, 2005)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ

Göç, ekonomik, toplumsal ve siyasal nedenlerle insanların bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirme eylemi ya da yaşanılan yerin değiştirilmesi eylemidir (Helvacı, 2008'den akt. Kömürcü, 2011). Türkyılmaz göçü “belirli zaman ve mekânda bireylerin ve sosyal grupların, kısa veya daimi olarak bir mekân veya sosyo-kültürel alana yerleşmeleri” olarak tanımlamıştır (Türkyılmaz, 1998; akt. Pazarcık, 2010). Göç, genel bir anlatımla kişilerin yaşamlarının gelecekteki tamamını veya bir parçasını geçirmek üzere, tamamen ya da geçici bir süre için kent kasaba köy ya da büyükşehir gibi bir yerleşim biriminden bir başka birime yerleşmek amacıyla yapılan coğrafi yer değiştirme olayıdır. Kısaca göç kavramı birçok faktöre bağlı ve farklı nedenlerle insanların oturduğu bir yeri, kesin bir şekilde ya da geçici sürelerle terk etme olgusunu açıklamaktadır (Tuncay 2010; akt. Asutay , Çarıkçı , 2015). Göç kavramı; iradi olup olmasına bağlı olarak, gönüllü göç ya da zorunlu göç; dönüş planına bağlı olarak geçici ya da kalıcı göç; hareketliliğin yönüne bağlı olarak; iç ya da dış göç, göçün nedenine bağlı olarak işgücü göçü veya beyin göçü şeklinde sınıflandırılarak çalışılmıştır.

3.1. Dış Göç

Gönüllü'ye göre dış göç; uzun süre kalmak, çalışmak ya da yerleşmek amacıyla bir ülke sınırlarını her iki yönden aşarak yapılan nüfus hareketleridir (Gönüllü, 1996; akt. Pazarcık, 2010). Türkiye hem iç göç hem de dış göç hareketliliği olan bir ülke olarak belirli dönemlerde bir dalga şeklinde dışarıya göçler vermiştir. 1860'larda başlayan göç hareketini, 1930, 1950 ve 1970'lerdeki göç dalgaları takip etmiştir (Orhaner , 2013). 1960'lardan sonra göçler Balkan ülkelerinden ülkemize, ülkemizden de Batı Avrupa'ya, bilhassa da Almanya'ya doğru iş gücü göçleri gerçekleşmiştir (Üner 1984; akt. Pazarcık, 2010). Bu göçmenlerin ilk kuşağı göçü geçici bir yaşam tecrübesi olarak kabul etmişti, bir geri dönüş

fikriyle beraber yola çıkmış olan göçmenlerin çocukları içinse artık başka bir istikbal tasavvuru söz konusuydu. Pazarcık (2010) bu farklı gelecek planlarını Abadan-Unat'tan şöyle aktarmaktadır:

- Göç edilen ülkede yeni bilgi ve deneyimler kazanmak ve daha sonraları sadece tatillerde anayurda yerleşmek,
- Göç edilen ülkeye kök salmaksızın küçük bir işyeri açmak ve bağımsız bir geçim sağlamak,
- Yabancı bir dil öğrenmeden yerel ekonominin bir oyuğunda bir geçim kapısı bulmak,
- Öğrenim veya uzmanlaşma yolu ile mesleki bir formasyon edinmek ve böylece toplumsal olarak bir üst katmana ulaşmak,
- Göç edilen ülkenin vatandaşlığını benimseyerek, çoğunluğu temsil eden topluma bütünleşmek ve bu toplumun bireylerine tanınan tüm hakları kullanabilmek. (Abadan-Unat, 2006; akt. Pazarcık, 2010)

3.1.1. Amerika'ya ilk Türk göçleri

Karpat'a (1985) göre, Amerika Birleşik Devletleri ve Güney Amerika'ya Türk göçleri 1860'larda başlayıp, 1920'lere kadar yükselmiştir. Bu tarihler arasında Osmanlıdan göç edenlerin sayısının 400.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayının büyük çoğunluğunu Müslüman olmayan Osmanlı vatandaşları oluşturmaktaydı. Sefardik Yahudiler, Yunanlar, Ermeniler, Boşnak, Sırp, Asurlu ve Bulgarlardan oluşan bu grup kendilerini etnik kökenleri ve / veya dinleriyle özdeşleştirmişlerdir (Pultar, 2000: 131; Halman, 1980: 1992; Haddad, 2004: 3; akt.Köşer-Akçapar, 2006). 1900 ile 1920 arasında ABD'ye giren Müslüman Türklerin sayısının 45.000 ile 65.000 arasında olduğu tahmin edilmektedir (Ahmed, 1993; Köşer-Akçapar, 2006). ABD'ye göç eden ilk Türk göçmenleri ağırlıklı olarak Güneydoğu Anadolu'dan ve düşük sosyo-ekonomik sınıflardandı (Karpat, 1985; akt. Köşer-Akçapar, 2006). Karpat'a göre, Anadolu'dan kayda değer miktarda kaçak göç olduğuna dair

raporlar da vardı; çünkü gençler askerliğin yanı sıra yoksulluktan da kaçmaya çalışıyorlardı (Karpat, 1985; akt. Köşer-Akçapar, 2006). Öncesinde çiftçilik ve çobanlıkla uğraşan bu grup, hayatlarında daha önce hiç şehir, hatta büyük köy dahi görmemişti (Ahmed, 1986; akt.Kaya, 2003). Akçapar'a göre, erken dönem Türk göçmenlerinin başarılı olamama nedeni, yarısından fazlasının eğitimsiz olması ve İngilizce bilmiyor olmalarıydı. Aynı zamanda buradaki varlıklarını geçici olarak gördükleri için Amerikan toplumuna uyum sağlama konusunda pek bir ilgileri de yoktu. Temel endişeleri yeterince para biriktirip memleketlerine dönmektir; bu nedenle Doğu Kıyıdaki fabrikalarda çalıştılar. Dinsel ve dinsel kimliklerini korumalarına rağmen, sayıları etnik topluluklar kuracak kadar yeterli değildi (Halman, 1980; akt.Köşer-Akçapar, 2006). Ayrıca erken dönemde göç edenler kendilerini Osmanlı ve Müslüman olarak tanımladıkları için Türk kimliklerini ön plana çıkarmıyorlardı (Kaya, 2003; Acehan, 2009).

ABD'de 1965'te Göç Yasası'nın liberalleşmesinden sonra, Türkiye'den ABD'ye uzman ve profesyonel göçmen sayısında bir artış oldu. Bu dönemde 200 - 300 Türk aile, terzi olarak New York, Rochester'a göç etti, burada kendi derneklerini ve camilerini kurdular. Bu gruplar genelde ABD'de kalıp, büyük topluluklara entegre olabilmişlerdir. ABD'deki bir diğer Türk göçmen grup, vasıfsız ya da yarı vasıflı Türk işçileridir. Genellikle lokantalarda, benzin istasyonları, kuaför salonları, şantiyeler ve marketlerde çalışan bu göçmenlerden bazıları Amerikan vatandaşlığı veya yeşil kart alıp kendi etnik işletmelerini açabilmektedir (Kaya, 2003; akt. Köşer-Akçapar, 2006). Bir kısmı kargo gemilerinde gelen göçmenler yasadışı olarak ABD'ye ulaşıp, vize kontrollerinden önce gemiyi terk etmişti.(Ahmed,1986; akt. Kaya, 2006) Şu anda ABD'deki belgesiz Türk göçmen sayısını tahmin etmek kayıtdışı olmaları sebebiyle zordur. . Bugün New Jersey Passaic County'de 20.000'den fazla Türk yaşamaktadır ve en büyük Türk topluluğu bu bölgedeki Paterson'da bulunmaktadır. (Reimers, 2005; Köşer-Akçapar, 2006)

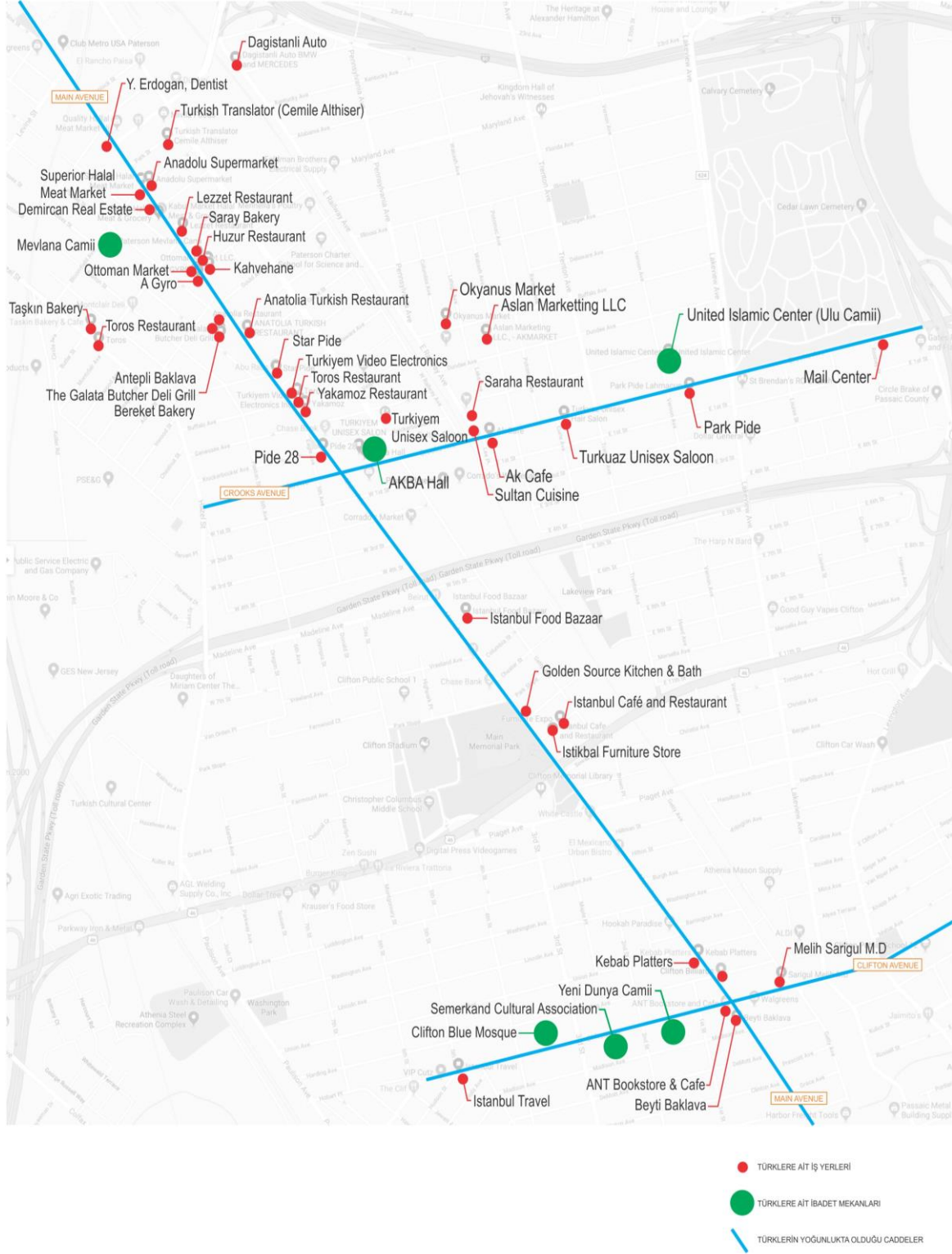
3.2. Paterson Şehri

Paterson, 1920'lerde ipek fabrikalarıyla meşhur olmuş ve ipek şehri olarak bilinen ABD New Jersey eyaleti Passaic bölgesinin en büyük şehri, aynı zamanda Amerika'daki en yoğun Türk nüfusunun bulunduğu bölgedir. İkinci dünya savaşı sonrası Sovyetler Birliğinden kaçan Kafkas halkları da bu bölgede önemli bir nüfus yoğunluğuna sahiptir. Yaklaşık olarak 20.000 Türk'ün yaşadığı tahmin edilmekte olan Paterson'da , Arap nüfus da yoğun olarak bulunmaktadır. Güney Paterson'da Main Sokağı (Main Street) boyunca Türk marketleri, restoranları, kahvehane, pastane ve kasapları yer alır. Little İstanbul ya da Arap nüfusundan dolayı zaman zaman Little Ramallah olarak tanınan bölge, özellikle alışveriş ve yemek için New York ve New Jersey'nin farklı yerlerinden çok sayıda ziyaretçi almaktadır. Bölgedeki müslüman nüfusun etkisiyle Paterson okullarında İslami bayramlar tatil ilan edilmiştir ve her yıl bahar aylarında Türk Amerikan Günü Yürüyüşü düzenlenmektedir. Türk-Amerikan günü yürüyüşünden birkaç hafta öncesinde sokaklara Türk bayrakları yerleştirilir. Paterson bölgesinde yaşayan Türkler, burada mekanı kendileme yoluyla Paterson'ı Türkiyelileştirmektedir. Türkçe isimli market, kasap, kuaförlerin tabelaları, tabelalara yerleştirilen Türk bayrakları, dükkan vitrinlerinin düzenlemesi, kiliseden dönüştürülmüş camilerin içlerinde Osmanlı tezniyatının örneği çinilerin yer alması Paterson'da mekanı kendilemenin örnekleridir.

Paterson ve çevresinde çok sayıda Türk derneği bulunmaktadır. Zöhre (2015)'nin çalışmasında sıraladığı dernek isimleri şöyledir: Azerbaijan Society of America, Karacay Turks Mosque and Cultural Association, Turkish-American Community Center, Türk Ocağı, Türk İslam Ocağı Kültür Cemiyeti, Turkish American Association of New Jersey, Turkish Cultural Center, American Karachay Benevolent Association - AKBA, Türk Kadınlar Birliği ve Karaçay Kadınlar Kolu.

Paterson-Clifton bölgesinde ikisi diyanete ait olan beş Türk camisi bulunmaktadır. Bu camiler Amerikalı Türkleri ortalama Amerikan nüfustan dini olarak ayırdığı gibi; diğer müslüman gruplardan da dil farklılığı ile ayırmaktadır. Cuma namazlarının vaazları diğer camilerden farklı olarak Arapça ya da İngilizce değil Türkçe verildiği için cami cemaatini Türk göçmenler oluşturmaktadır (Kaya, 2005). Türk camileri sadece ibadethane değil aynı zamanda bir araya gelme ve toplanma yerleri olarak da işlev görmektedir. Amerika'daki Türk camileri dini bayramlarda, Ramazanda iftar akşamlarında, cenaze törenlerinde Türk göçmenleri bir araya getirir. Camiler aynı zamanda haftasonu okulları aracılığıyla Türk çocuklarının sosyalleşmesi ve kimlik kazanması işlevine hizmet etmektedir. Paterson'daki Türk camilerinin çevrelerinde bir Türk yerleşim yoğunlaşması görülmektedir. Agrawal (2008), araştırmasında ibadethane çevresinde yoğunlaşan dini toplulukları incelemiştir. Araştırmaya göre, bu yoğunlaşma bazen planlı olarak bazen de organik bir biçimde gerçekleşmektedir. Göçmenlerin kendilerini belirli bir toplulukta ekonomik ve sosyal olarak nasıl konumlandıkları, geldikleri yeni yerle kuracakları ilişkiyi belirlemektedir. Yetenekleri olanlar daha avantajlı ve daha esnek şartlarda hareket edebiliyorken, (Hardwick, 2002; akt. Kaya, 2005) yetenekleri kısıtlı olanlar daha çok yere bağımlı hayatta kalma stratejilerine başvurabilmektedirler (Tokatlı,1991; akt. Kaya, 2005). Paterson, bu anlamda dil, meslek, yetenek gibi avantajları kısıtlı olan Türkler için bir tutunma bölgesi özelliği taşımaktadır. Paterson ve Clifton bölgesinde yaşayan Türkler, daha çok Türk marketlerinde, restoranlarda ya da benzin istasyonlarında çalışmaktadır (Tokatlı, 1991; akt. Kaya, 2005). Bu bölgede yaşayanların bazıları bölge içinde çalışırken, bazıları Manhattan'da çalışıp Paterson bölgesinde yaşamayı tercih etmektedir.

Şekil 3.1. Paterson'daki Türklere ait bazı iş yerleri, dini ve kültürel mekanlar harita

(Google Maps,2019 kaynak alınarak oluşturulmuştur)

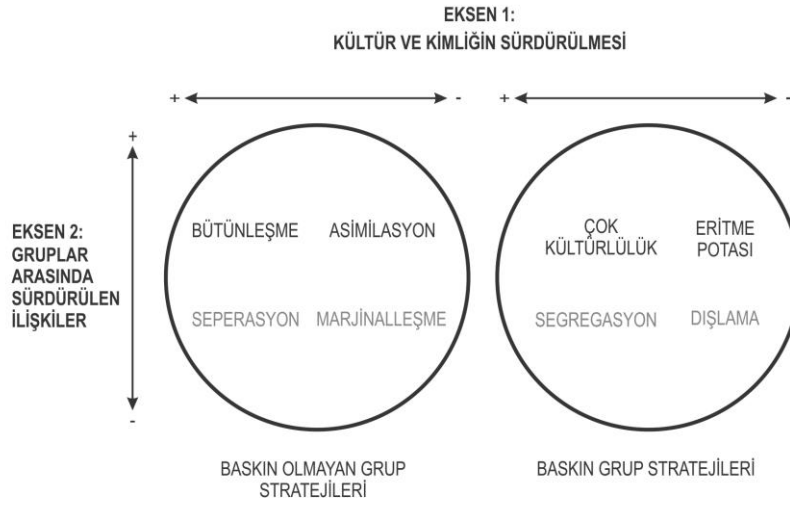
Türkiye'den yeni gelen bir göçmen için bu bölgede yaşayan akraba ya da arkadaşlar da bu bölgede memleket hissini tekrar etmektedir (Tokatlı,1991; akt. Kaya, 2005). Turut ve Özgür (2018) Türkiye'de yapılan göç ve kent araştırmalarında, aile-akraba ve hemşehrilik ilişkilerinin göç edilecek kentin ve kent içinde yerleşilecek bölgenin seçiminde önemli bir rol oynadığına değinmiştir. Ayrıca göç hedefi olan kentsel mekânlara ve topluluklara göçe katılanların uyum sağlamasında ve bütünleşmesinde bölgede yaşayan akraba ve hemşehrilerin önemli katkıları olduğunu belirtmişlerdir. Hemşehrilerin varlığı gelinen bu yeni ülke, kültür içinde nasıl yaşayacağı bilgisini aktarması bakımından da hizmet eder. Bu etnik yığılma aynı zamanda bir sosyal ağ anlamına da gelmektedir (Turut, Özgür, 2018). Paterson, bölgede yaşayan yoğun Türk göçmen nüfusu sebebiyle Berlin'in Kreuzberg'ine ya da Brüksel'in Schaarbeek'ine benzetilmektedir (Köşer Akçapar, 2006).

Araştırmalar etnik olarak benzer göçmenlerin belli bölgelerde yoğunlaştığını bulmuştur (Bartel, 1989, Jaeger 2000; akt. Bauer , Epstein , Gang, 2002). Bu etnik yoğunlaşma bölgelerine anklav denilmektedir . Marcuse'a göre anklav (enclave) ; etnik, dinsel veya başka bir şekilde öznel kimlik tanımlaması temelinde belirli bir nüfus grubunun ekonomik, sosyal, politik ve/veya kültürel gelişimlerini korumak ve sürdürmek amacıyla mekânsal olarak kümелendiği yerlerdir (Marcuse, 2005; akt. Çetin, 2012). Paterson bölgesinin bu özellikleri içermesi sebebiyle anklav olarak tanımlanabileceği düşünülmektedir.

Mekânsal asimilasyon modeline (Massey 1985) göre, göçmen yerleşim bölgeleri pratikte ve yeni grupların Amerikan toplumuna dahil edilmesinde geçici aşama olarak kabul edilmektedir. Bu modele göre, bu etnik yoğunlaşma ABD'ye yeni gelen göçmenler için doğal kabul edilmektedir. Ancak etnik yoğunlaşmanın bireysel sosyoekonomik mobilite ve kültürleşme süreçleri ile aşılması beklenmektedir (Massey, 1985; akt. Logan, Zhang, Alba, 2002).

Kültürleşme; göçmen ve ev sahibi kültür arasında birbirini dönüştüren etkileşimdir. Farklı kültürlerden gelen insanların karşılaşmaları sonucunda bu karşılaşma her iki kültür grubunda da bazı değişimler yaratır. Karşılaşan insanlar arasında kültürel bir alışveriş sözkonusu olabilir, insanlar bu etkileşim sonucunda diğer kültürün dilini, davranışlarını, inançları, değerleri, sosyal yapılanmaları ve teknolojilerini alabilirler. Kültürleşme hem göç alan toplumu hem de göç edenleri etkilemektedir. Berry göç alan başat grup için ve göç eden azınlık grup için farklı kültürleşme stratejilerinden bahsetmiştir (Berry, 2003; Göregenli, Karakuş, 2014). Göç eden gruplar için bu dört kültürleşme stratejisi asimilasyon, ayrılma, bütünleşme, marjinalleşme stratejileridir.

Şekil 3.2. Etnokültürel guruplar ve başat gurubun kültürleşme stratejileri

(Berry, 2003)

Eğitim ve gelir düzeyi yüksek olan göçmenlerin asimilasyon stratejisini; eğitim ve gelir düzeyi düşük olan göçmenlerin ise ayrılma stratejisini daha yüksek düzeyde kullandıklarını bulunmuştur (Karakuş, 2014). Kaya'ya göre, restoranları, manavları, kafeleri, kahvehaneleri, camileriyle Paterson, alt ekonomik sınıf için bir çekim yeridir. Bu yerler ayı

zamanda kimliğin sürdürülebilirliği ya da korunması için de önemli alanlar olarak hizmet eder, Türkiye'den aktarılan geleneklerin, alışkanlıkların canlı kalmasını sağlar. Bu yerler aynı zamanda, göçmenlerin geniş topluluktan ayrışmalarına ve belli bir düzeye kadar özerklik kazanmalarına yardım etmektedir (Kaya, 2005). Ehrkamp'ın Almanya'daki Duisburg/Marxloh bölgesi için yaptığı gözlemin bir benzeri Paterson için de sözkonusudur :

“Türk göçmenler, mahallelerini Türk mekânına dönüştürüyordu, mekânı sahipleniyor ve yerli bir alanda Türk olmanın rahatlığını hissediyordu” (Ehrkamp, 2005)

3.3. Yer Değiştirme ve Kimlik Süreçleri Üzerine Araştırma Sonuçları

Yer değiştirmenin kişiler üzerindeki etkisini inceleyen önemli araştırmalardan biri Fried'in, 'Grieving for a Lost Home: Psychological Costs of Relocation' (Kayıp evin yasını tutmak: Tehcirin psikolojik maliyeti) isimli çalışmasıdır. Fried çalışmasında, Boston'ın eski gecekondü bölgesi West End'den çıkarılan insanların yer değiştirme sürecinden nasıl etkilendiğini araştırmıştır. Araştırma sonucunda yer değiştiren katılımcıların, eski evlerine, kaybedilen bir insana yas tutar gibi yas tuttuğu bulunmuştur. Bu süreçle ilgili yas, kayıp ve depresif öğeler içeren açıklamalarda buldukları görülmüştür (Fried, 1963) .

Speller ve Twigger- Ross da araştırmalarında tehcirin kimlik süreçleri üzerindeki etkisini incelemiştir. Teorik arka planı Breakwell'in Kimlik İşlem Teorisine dayanan araştırmada Derbyshire yakınında yüz yıllık bir maden köyünün, yakınlardaki başka bir kasabaya taşınmaya zorlanması üzerine, köylülerin kimlik süreçlerinin bu değişimden ne ölçüde etkilendiğini incelenmiştir. Araştırma, mekânsal değişimin Breakwell'in teorisinde tanımlanmış olan kimlik ilkelerinden ikisini; ayırt edicilik ve sürekliliği tehdit etme veya arttırma biçimlerini incelemektedir. Araştırma sonunda kimlik ilkelerinin korunmasında ve geliştirilmesinde yerin önemli bir rolü olduğuna dair sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda yer değiştiren göçmenlerin, göç ettikleri yerde, yer uyumlu ya da yer kaynaklı bir

sürekli duygu yaşamadıkları bulunmuştur. Çalışmada yer sürekliliğinin kaybı katılımcılar için bir tehdit olarak ortaya çıkmıştır.(Speller, Twigger-Ross, 2002)

Timotijevic ve Breakwell (2000) de savaş nedeniyle yer değiştiren göçmenlerin yaşadığı kimliğe yönelik tehditleri araştırmıştır. Araştırmada eski Yugoslavya'dan iç savaşın patlak vermesi üzerine İngiltere'ye göç eden göçmenlerin göçle ilgili tehdit algıları ve göçün kimlikleri üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Göçle beraber gelen bu değişimin, görüşmecilerin kimliğinde, süreklilik, ayırt edicilik, benlik saygısı ve özyeterlilik ilkelerini tehdit edici bir etkisi olup olmadığı incelenmiştir.

Bernardo ve Palma (2005) çalışmalarında, KST'yi çerçeve olarak kullanarak, yer değişimi ve kimlik süreci arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma, Lizbon'daki eski bir mahallenin zorunlu olarak yer değiştirme bağlamında gerçekleşmiştir. Bu yer değişim süreci boyunca iki farklı zamanda, iki sakin grubu ile çalışılmıştır. Bu iki grup, yer değiştirme seçimleri bakımından farklılık göstermiştir. Sonuçta yer değiştirme sürecinin kimlik ilkelerini iki grupta da tehdit ettiğini, ancak tehdidin konut seçimine bağlı olarak farklı şekillerde belirmediğini bulmuşlardır. Araştırma sonucunda, kendilerini geçmiş zaman çerçevesinden algılayan katılımcılarla gelecek zaman çerçevesinden algılayan katılımcıların yer değişimini algılayışında önemli farklar bulunmuştur.

Zorunlu göçün kimlik süreçlerine etkisiyle ilgili çalışmalara daha çok rastlandığı görülmektedir. Bununla beraber, gönüllü göçün kimlik süreçleri üzerine etkisi de araştırmalara konu olmuştur. Jaspal (2015). Birinci kuşak Güney Asyalı İngilizler arasında göç ve kimlik süreçleri araştırmasında, İngiltere'deki Hindistanlı, Pakistanlı, Bangladeş ve Sri Lanka'lı ilk kuşak göçmenlerin göç ve kimlik süreçleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Kimlik Süreç Teorisi çerçevesinde gerçekleştirdiği araştırma sonucunda Jaspal; göçün derin sosyopsikolojik etkilere sahip olabileceği ve on yıllar sonra bile bireylerin benlik duygularını ve ilgili sosyal kategorilere bağlılıklarını şekillendirmeye devam edebileceğini ifade etmiştir.

Finlandiya'daki Somalili göçmenlerin uyum süreçlerini araştıran Likki (2008) çalışmasında Breakwell'in Kimlik Süreci teorisi perspektifinden de yararlanmıştır. Finlandiya'daki Somalili göçmenlerle yaptığı görüşmelerde, yerin aşinalığı ve özyeterliliği destekler niteliği, göçmenlerin yerle kurdukları bağı güçlendiren temalar olarak ortaya çıkmıştır. Görüşmeler sonucunda, Helsinki'deki Vuosaari bölgesinin göçmenler için yerin Somaliliği duygusunu destekler özellikte olduğu görülmüştür. Somalili göçmenlerin Helsinki'deki Vuosaari ile kurdukları ilişki, araştırma sorumla benzerlik göstermektedir; ABD'de yaşayan Türk göçmenlerin, Paterson'la kurduğu ilişkinin niteliği göçmenlerin kimlik süreçlerini nasıl etkilemektedir?

3.4. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Türkiye'de doğup belli bir süre önce ABD'de, New Jersey eyaletindeki Paterson şehrine gelen ve bir süredir burada yaşamakta ya da çalışmakta olan göçmenlerin yaşadıkları yerle kurdukları ilişkiyi yere bağlılık ve kimlik süreç teorisi kapsamında ele almaktır. Literatürde yer değiştirme, taşınma gibi yerle ilgili değişikliklerin kimlik üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalar bulunmakla beraber az sayıdadır. Avrupa'daki Türk göçmenlerle ilgili sayısız çalışma varken Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Türk göçmenlerin uyum süreçleriyle ilgili araştırma yok denecek kadar azdır. Bu araştırmanın ABD'deki Türk göçmenlerin göç, yer ve kimlikle kurdukları ilişkiyi anlamada bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, önceki bölümlerde ele alınan kavramsal çerçevelere dayandırılan bu alan araştırmasının yöntemi ve uygulama sürecine değinilecektir. Bu doğrultuda ilk olarak araştırmanın yöntemi ve örnekleme hakkında bilgi verilecek ve son olarak da araştırma kapsamında bilgi edinmek amacıyla kullanılan araçlara yer verilecektir.

4.1. Veri Toplama

4.1.1. Örneklem

Örneklemdeki katılımcılara, olasılıksal olmayan (non-randomization) örnekleme yöntemlerinden biri olan kartopu tekniği ile ulaşılmıştır. Kartopu örneklemede, ilk adım araştırmanın amacı doğrultusunda evrendeki diğer birey veya gruplara ulaşabilecek olan birey veya grupları örnekleme dahil etmektir. 'Bu konu hakkında en çok şeyi bilen kimdir? Görüşmeye kiminle başlamalıyım?' (Flick, 2014;akt. Baltacı, 2018) sorusuyla başlanıp, her bir görüşmeciden başka kimlerle görüşülebileceğini öğrenerek örneklem genişletilmiştir.

Tablo 4.1 : Örneklem yaş, cinsiyet ve Paterson'da bulunma süresine göre dağılımı

Yaş	Cinsiyet	Paterson'da bulunma süresi
49 yaşında	Erkek	24 yıldır ABD Paterson'da
33 yaşında	Erkek	15 yıldır ABD Paterson'da
65 yaşında	Erkek	10 yıldır ABD Paterson'da
41 yaşında	Erkek	2 yıldır ABD Paterson'da
55 yaşında	Kadın	12 yıldır ABD Paterson'da

63 yaşında	Kadın	32 yıldır ABD Paterson'da
55 yaşında	Kadın	15 yıldır ABD Paterson'da
35 yaşında	Kadın	13 yıldır ABD Paterson'da

4.1.2. Veri toplama araçları

4.1.2.1. Kişisel bilgi formu/ demografik

Bu form araştırmacı tarafından geliştirilmiş olup, katılımcılardan yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, Amerika'daki vize durumu, İngilizce ve Türkçe becerileriyle ilgili bilgiler alınmıştır.

4.1.2.2. Yarı yapılandırılmış görüşme

Yarı yapılandırılmış görüşme, araştırmacının üzerine eğilmek istediği konular hakkında önceden hazırladığı soruları sorduğu, gerektiğinde daha fazla bilgi edinmek için ek sorular da yöneltebildiği bir görüşme türüdür. Görüşmeci isterse soruların sırasını değiştirebilir, bazı konular hakkında daha ayrıntılı bilgi isteyebilir veya bazı soruları görüşme sürecine bağlı olarak sormayabilir. Önemli olan araştırma probleminin kapsadığı konu alanlarını es geçmemektir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme için hazırlanan soruların bir kısmı araştırma probleminden yola çıkılarak tasarlanmış; bir kısmı ise Mahalleye Bağlılık Ölçeğinden (Göregenli, Karakuş, Özgen-Kösten ve Umuroğlu, 2014) yola çıkarak geliştirilmiştir.

Araştırmanın katılımcılarıyla yapılan görüşmelerin öncesinde, soruların işleyip işlemediğini tespit etmek ve eklenebilecek sorular varsa onları belirlemek için pilot görüşmeler yapılmıştır. Pilot görüşmelerin katılımcıları, 23 yıldır ABD Paterson şehrinde yaşayan 1 kadın ve 10 yıldır ABD Paterson şehrinde yaşayan 1 erkek katılımcıdan oluşmuştur. Türkiye'de doğup Amerika Birleşik Devletleri New Jersey eyaletine göç etmiş

kadın ve erkek iki katılımcıyla yapılan pilot görüşmeler sonrasında görüşme soruları son halini almıştır.

Görüşme süresi içinde katılımcılara aşağıdaki sorular yöneltilmiştir:

1. Burada oturmaya nasıl karar verdiniz?
2. Burada yaşıyor olma konusunda nasıl hissediyorsunuz?
 - a.Yaşadığınız yeri seviyor musunuz?
 - b.Burada güvende hissediyor musunuz?
3. Torunlarınızın burada yaşayıp, yaşlandığını hayal edebiliyor musunuz?
4. Buranın sizin açınızdan olumlu özellikleri nelerdir sizce?

Her açıdan- doğa, çevre özellikleri, insan sayısı, binalar, evler vb
5. Buranın sizin açınızdan olumsuz özellikleri nelerdir sizce?

Her açıdan- doğa, çevre özellikleri, insan sayısı, binalar, evler vb
6. Buradaki oturduğunuz yeri-mahalleyi nasıl tanımlarsınız?
7. Buradaki evinizi-mahallenizi nasıl seçtiniz?
8. Bölgedeki olaylara vakıf mısınız, ilgileniyor musunuz?
 - a. Buradaki seçimler, organizasyonlar, festivaller, şehir meclis toplantılarını takip ediyor musunuz?
9. Buraya little İstanbul diyorlar, siz bu tanımı nasıl değerlendiriyorsunuz?
10. Sizce bu tanımın yapılma sebepleri neler olabilir? (fiziksel özellikler, oturan kişiler, mhalle yapısı vb.
11. Burayı-(oturduğunuz kısmını ve geneli) siz nasıl tanımlarsınız?
12. Bölgedeki Amerikalılarla Türklerin ilişkileri sizce nasıl?
13. Burada Paterson'daki Türk veya Türk olmayan komşularınızı, mahalleliyi tanıyor musunuz?
14. Sizin gibi Türk olanlar burayı nasıl değerlendiriyor?

15. Sizin gibi Türk olmayanlar burayı nasıl değerlendiriyor?
16. Sosyalleştiğiniz iç ve dış mekânlar (park, bahçe, kafeler) ve buluşmalar var mı?
17. Sosyal çevreniz kimlerden oluşuyor? Arkadaşlarınız Amerika'lılar mı? Türk olmayan göçmenler mi? Türkler mi?
18. Hukuk, ekonomi, sağlık gibi alanlarda hizmet alırken uzmanın Türk veya Amerikalı olması sizin için bir şey değiştirir mi? Özellikle Türk veya Amerikalı tercih eder misiniz?
19. Burada yeni gelene, taşınana, ev-iş arayana, evlenene, çocuk sahibi olana, hastalanan, cenazesi olana bir sosyal destek sistemi var mı?
20. Yaşadığınız bölge gündelik hayatınızda önemli bir yere sahip mi?
21. Arkadaşlarınızla, tanıdıklarınızla görüşmek için şehir merkezine ne sıklıkla gidersiniz?
22. Toplu taşıma kullanıyor musunuz? Toplu taşıma kullanmayla ilgili nasıl hissediyorsunuz?
23. Türkiye'ye ne sıklıkta gidiyorsunuz? Gidince ne yaşıyorsunuz?
24. Dönme planınız var mı?

4.2. İşlem

Bu araştırmada görüşmeler her bir katılımcı ile bire bir olarak gerçekleştirilmiş ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir..Araştırmanın amacı katılımcılara önceden sözlü olarak anlatılmış ve daha sonra araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair bir onam formu imzalatılmıştır. Onam formunda istedikleri zaman görüşmeyi kendilerinin de sonlandırabileceği katılımcılara hatırlatılmıştır.Katılımcıların kişisel bilgi formunu doldurmalarının ardından görüşmeye başlanmıştır. Ortalama görüşme süresi 50 dakika olarak hesaplanmıştır.Görüşmeler katılımcıların kendi belirledikleri ortamlarda yapılmıştır.

Görüşmelerin dördü Paterson Ulu Camii'nde, biri Amerikan Karaçay- Kafkas Yardım Birliğinde (American Karachai-Kavkaz Benevolent Association -Akba), ikisi Paterson bölgesindeki Türk restoralarında, biri de New York Manhattan'da New York Türk Müziği Derneğinin koro çalışma alanında gerçekleşmiştir. Görüşmelerin yazı dökümü sadece araştırmacı tarafından yapılmış olup gizlilik gereği sayı ile ayrıştırılmış ve görüşmecilerin görüşme sırasında söylediği herhangi bir isim olduğunda söz konusu isimler yazı dökümünde değiştirilmiştir.

4.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada niteliksel analiz yöntemlerinden biri olan tematik analiz kullanılmıştır. Tematik analiz, verilerdeki örüntüleri (temaları) belirleme, analiz etme ve raporlama için kullanılan bir yöntemdir. Bu yöntem, veri setini en küçük boyutlarda düzenlemeye ve derinlemesine betimlemeye olanak sağlamaktadır. Tematik analizde verilerdeki temalar veya örüntüler iki temel yoldan biri kullanılarak tespit edilebilir: Tümevarımsal veya “özelden genele” (örn., Frith ve Gleeson, 2004; Braun ve Clarke, 2006) ya da kuramsal, tümdengelimsel veya “genelden özele” (örn., Boyatzis, 1998; Hayes, 1997; Braun ve Clarke, 2006). Bu araştırmada “kuramsal” tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Kuramsal tematik analiz yönteminde araştırmacının alana dair kuramsal veya analitik ilgisinden etkilenme eğilimi gösterecektir ve dolayısıyla daha belirgin biçimde analizi yapan kişiye bağlıdır. Bu tematik analiz biçimi, veri setinin geneline ilişkin yoğun bir betimleme sunmaktan ziyade, verinin bazı yönlerine ilişkin daha ayrıntılı bir analiz sunma eğilimi gösterir. Ayrıca, tümevarımsal ve kuramsal analiz arasındaki tercih, araştırmacının verileri nasıl ve niçin kodladığına göre şekillenir. Araştırmacı oldukça özgün bir araştırma sorusundan hareketle kodlama yapabilir (daha kuramsal bir analiz yaklaşımı gerektirir) ya da kodlama süreci araştırmacıyı özgün bir araştırma sorusuna da götürebilir (tümevarımsal yaklaşım gerektirir) (Braun ve Clarke, 2006). Bu çalışma Breakwell Kimlik Süreç Teorisinin temel varsayımı

olan büyük değişimlerin kimliği tehdit edebileceği ve kişilerin bu tehditle baş etmek için çeşitli başa çıkma stratejilerine yönelecekleri kabulünden yola çıkarak tümevarımsal olarak elde edilen temaları, kuramsal olarak iki ana başlıkta incelemiştir. Tümevarımsal olarak ulaşılan temalar, Breakwell'in kimlik ilkeleri olan; süreklilik, özyeterlilik, özsaygı, ayırt edicilik ve Vignoles ve arkadaşlarının (Vignole, Regalia, Manzi, Golledge ve Scabini, 2006'dan akt. Jaspal, Cinnerealla, 2012) kimlik süreçlerine ek olarak önerdiği ait olma ilkesi bağlamında değerlendirilmiştir.

4.3.1. Kuramsal Kodlama Çerçevesi

Bu araştırmanın analizi kuramsal tematik analiz yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın kuramsal arkaplanı Kimlik Süreç Teorisine dayanmaktadır. KST'ye göre sosyal bağlamdaki değişiklikler kimlikte farklı biçimlerde değişiklikler başlatacaktır. Bu değişim; kişisel uygunluk, katılımın doğrudan olması, talep edilen değişiklik miktarı ve kişi tarafından değişimin ne kadar olumlu ya da olumsuz algılandığına göre farklılaşmaktadır. KST'ye göre bireyin sosyal matristeki bir konumdan diğerine hareketi, kimliğin değişmesi için bir baskıya neden olacaktır, çünkü bu, değişmekte olan sosyal örüntüdeki etki ve kısıtlamaları beraberinde getirebilir. Asimilasyon ve intibak gerçekleşemediğinde ve bazı nedenlerle uyum sağlamaya yardım eden süreklilik, ayırt edicilik, öz yeterlilik ve özsaygı prensiplerine ulaşılamadığında kimliğe yönelik bir tehdit meydana gelir. Birey bu tehdidi önlemek için kimlik süreçlerinin ilkeli operasyonunu yeniden başlatmaya çalışacaktır. Tehdidin bu eylemi uyandırması için bilinç düzeyine erişmesi gerekir. Bundan dolayıdır ki, tehdit edici bir pozisyonla meşgul olmak ile tehdit yaşamak arasında ayırım yapmak mümkündür. Tehdit edici pozisyondayken başa çıkma stratejileri etkiliyse tehdit gücünü kaybedebilir.

(Timotijevic ve Breakwell 2000, s.,357)

Timotijevic ve Breakwell (2000) e göre, bireyin sosyal bağlamda yer değişmesi anlamına gelen göçlerde; kimliğin süreklilik, ayırt edicilik, özsaygı veya özyeterlilik ilkeleri

yerinden oynayabilir veya tümüyle ortadan kaybolabilir. Bu gerçekleştiğinde muhtemel tehdit yaşanacak ve kimlik değişimleri ortaya çıkacaktır. (Hormuth, 1990, Ethier ve Deaux 1994, akt. Timotijevic ve Breakwell, 2000).

Timotijevic ve Breakwell'e göre, göçmenlerin taşınmaya ilişkin kendi açıklamaları genelde taşınmadan sonra; yeni ülkeye uyum sağlamalarının, sosyo-ekonomik durumlarının, eski ve yeni kültür içindeki hareketlilik beklentilerinin bir sonucu olarak değişir. Göçün öznel açıklaması bu nedenle tehdidin algılanıp algılanmadığının ve kimliğe etkisinin önemli bir belirleyicisidir. Gerçekten de, göçü açıklayan anlatı, göçün yarattığı kimliğe tehditle başa çıkmanın bir aracı olabilir (Timotijevic ve Breakwell, 2000 s. 358).

Speller ve arkadaşları (2002), mekândaki değişikliklerin, oradaki topluluğun kimlik sürecini etkileyip etkilemediğini incelemek için Breakwell'in kimlik süreci teorisini kullanmıştır. Çalışmalarında Breakwell'in ayırt edicilik ve süreklilik ilkeleri yerle ilgili olarak değerlendirilmiştir. Kimlik ilkelerinin korunmasında ve geliştirilmesinde yerin önemli bir rolü olduğuna ulaşılmıştır. Bu çalışmada Breakwell 'in KST ilkelerinden ayırt edicilik, özsaygı, öz yeterlilik ve sürekliliğe ek olarak; Vignole ve arkadaşlarının (2006; akt. Jaspal ve Cinnerella, 2012) önerdiği ait olma kavramı da incelenmiştir (Vignole, Regalia, Manzi, Golledge ve Scabini, 2006'dan akt. Jaspal, Cinnerealla, 2012) .

BEŞİNCİ BÖLÜM

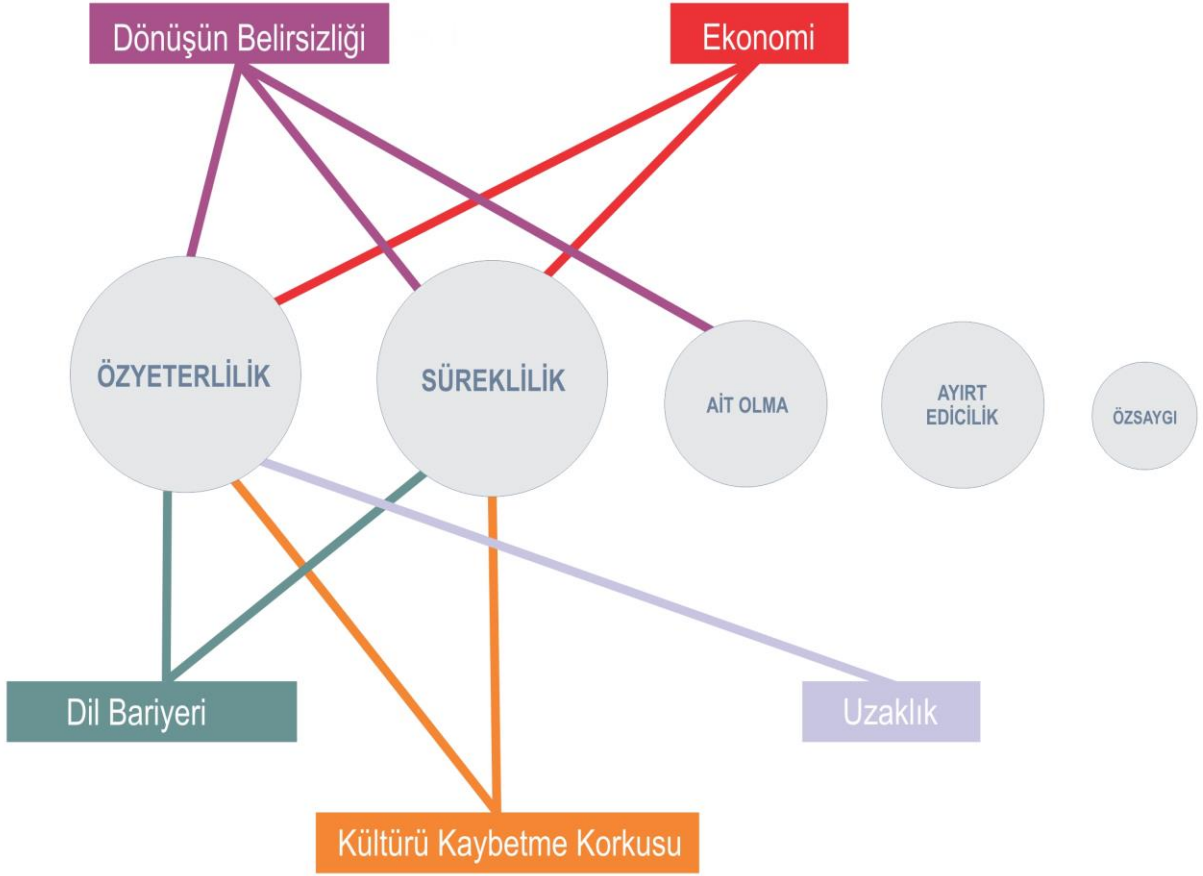
BULGULAR

Bu bölümde tematik analiz yöntemiyle oluşturulan temalar, KST teorik perspektifi üzerinden incelenmiştir. Ortaya çıkan temalar; algılanan kimlik tehdit kaynakları ve kimliği koruma temaları olarak iki ana başlıkta ele alınmıştır. Kimliği koruma temaları KST çerçevesinin yanı sıra yere bağlılık bağlamında da değerlendirilmiştir.

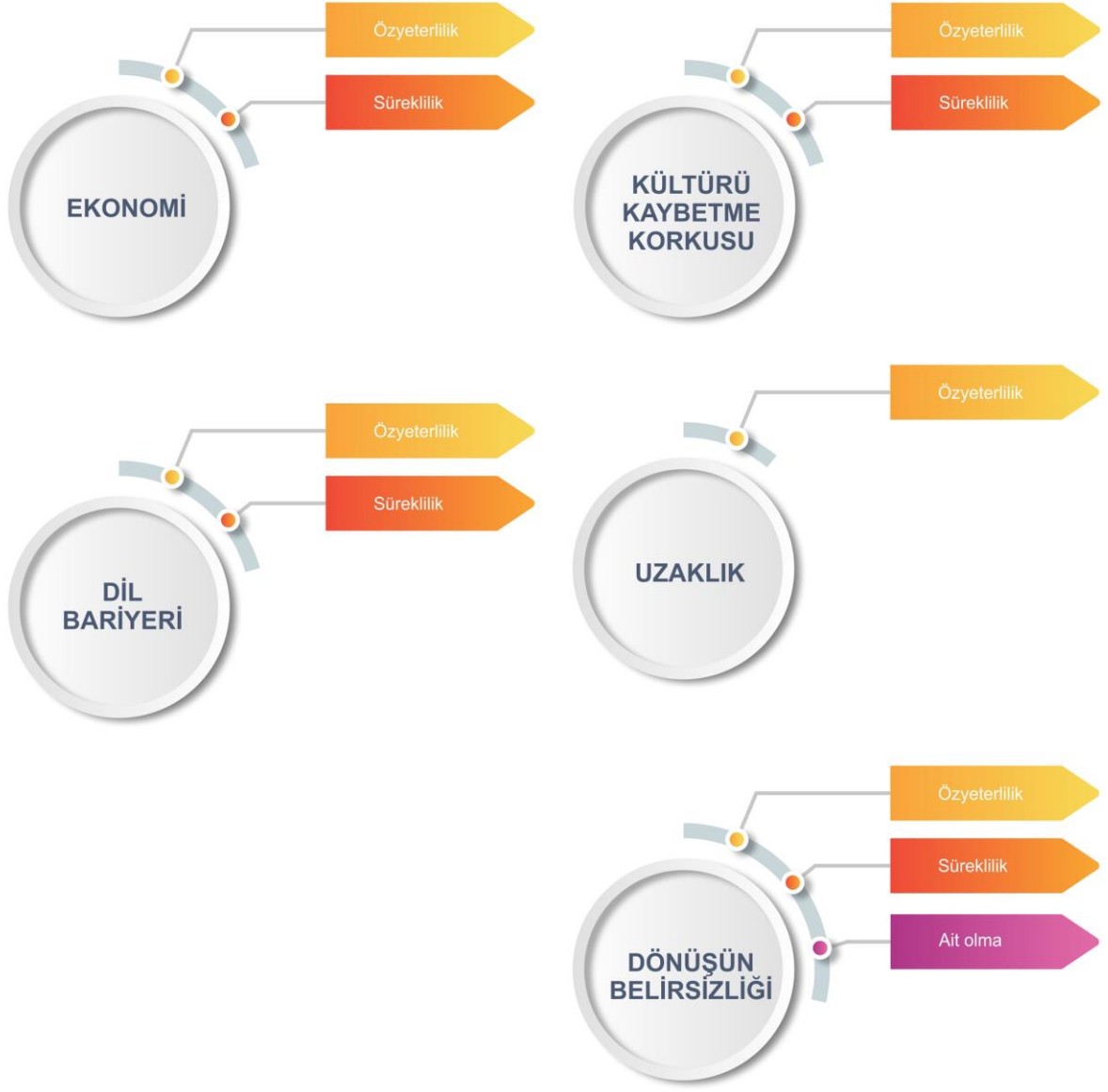
5.1. Kimlik Tehdidi Temaları

Bu başlık altında ABD, New Jersey eyaleti, Paterson bölgesindeki Türk göçmenler için göç etmiş olmakla ilişkili kimlik tehdidi yaratan temalar incelenmiştir. Kimlik tehditi yaratan temalar olarak; ekonomi, İngilizce bilmemek, kültürü kaybetme korkusu, Türkiye'ye olan fiziksel uzaklık, alıcı kültüre entegre olamamak temaları tespit edilmiştir. Tespit edilen temalar, Breakwell 'in KST ilkelerinden ayırt edicilik, özsaygı, öz yeterlilik ve süreklilik ilkeleri ve ; Vignole ve arkadaşlarının (2006; akt. Jaspal ve Cinnerella, 2012) önerdiği ait olma ilkesiyle ilişkili olarak incelenmiştir (Vignole, Regalia, Manzi, Golledge ve Scabini, 2006'dan akt. Jaspal, Cinnerealla, 2012). Tehdit temalarıyla en yoğun bağlantısı olan kimlik ilkeleri kimliğin özyeterlilik ve süreklilik ilkeleridir. Buradan hareketle Paterson'daki Türk göçmenlerin kimliklerinin en çok, özyeterlilik ve süreklilik ilkelerinin tehdide uğradığı sonucuna varılmıştır. (Bkz. Şekil 5.1.'deki kimlik ilkelerini temsil eden dairelerin büyüklüğü tehdit temalarıyla bağlantı sıklığına göre değişmektedir).

Şekil. 5.1. Kimlik ilkelerinin kimlik tehdidi temalarıyla ilişkisi

Şekil 5.2. Kimlik tehdit temalarının kimlik ilkeleriyle ilişkisi

5.1.1. Ekonomik Zorluk

Görüşmelerde beliren ekonomik zorlanma temalarının bir kısmı sağlık sistemiyle ilgili ekonomik zorlanmalar olarak ortaya çıkmaktadır.

1. Alıntı: *“Hastane ve sağlık durumu çok zor burada. Sigortanız yoksa gerçekten hastaneyi... Dişimiz için de, gözümüz için de gidemiyoruz. Sigortamız var ama çok küçük şeyleri kapsıyor, Türkiye’deki gibi değil. Türkiye’de yaşayanlar, her şey kötü olsa bile bu sağlık konusunun güzel olduğunu bilmeleri gerek ama yaşamadıkları için bilmiyorlar. Benim bir diş dolgum düştü, gidip yaptıramadım, çünkü en az 1000 dolar. Kanal tedavisi varsa bu 5000’e, 6000’e çıkabiliyor. Bekliyorum ki yazın Türkiye’ye gidince yaptıracam. Bizim sağlığımız doktorun yarı parasını, bazı tahlilleri karşılıyor. Faturalar çok yüksek. Bir arkadaşın çocuğunun başı yarıldı. 8000 - 9000 dolar fatura geliyor. Hiçbir Türk bunu ödeyemiyor. Ödeyemediği için de kredisi düşüyor. Kredinin düşmesi her işte önüne gelir. Bir sürü prosedürden geçiyor, zarara uğruyor. Sağlık durumu kötü oluyor. Hastalanmamak için elimizden gelen her şeyi yapıyoruz. Gidemiyoruz.”* (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson’da)

2. Alıntı :

3. (41 yaşında erkek, 2 yıldır ABD Paterson’da)

Sağlık hizmetlerine ulaşabilmek hayatın sürmesiyle ilgili çok temel bir ihtiyaç olduğu için, bu ihtiyacın karşılanmayacağı endişesi derin bir güven eksikliği yaratabilir. Katılımcılar, 1. ve 2. alıntılarda kendi başlarına gelen ya da arkadaşlarının başlarına gelen hikayelerden yola çıkarak bu güven eksikliklerini dile getirmektedir. Bu güven eksikliği kimliğin **özyeterlilik** ilkesini sarsıcı bir niteliktedir.

3. Alıntı: *“Çalışmazsanız açsınız. Burada çalıştığınızı eğer kendiniz idare etmiyorsanız, daha fazlasını harcayarak gününüzü tamamlarsınız ama biz tabi Türk*

olduğumuz için biraz daha tasarruflu davranıyoruz alım satım, yemek içmek konusunda. Yoksa buradaki hayat Türkiye'nin 10 katı daha zor bence. Ama şu da var... Eğer işlerin güçlerin iyiye ferah yaşayanlar da var ama sıkıntıda olanlar da çok fazla var. Bir 10 kişi ferahsa, bir 30 kişi zorda. Çok küçük çocuğu olan birinin gelip burada kalmasını hiç tavsiye etmem ama bir 20 yaşından sonra, Türk kültürünü aldıktan sonra... eğitimi... O kadar pahalı ki buradaki üniversiteler, aklınız durur. Bizim Türkiye'de hep mücadele ederlerdi öğrencilerin devlete yatırdığı burslar için. Onlar hiçbir şey değilmiş. Burada eğitimde de şöyle... ” (55 yaşında, Kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

Katılımcı Amerika'da hayatın ekonomik zorluklarından bahsederken Türklerin daha tasarruflu olması özelliğine vurgu yaparak kimliğin **ayırt edicilik** ilkesini desteklemiştir. Ancak Türklerin tasarruflu olması da yetmemektedir. Amerika'da hayat çok pahalıdır. Yani alım gücünün çok üstündedir. Bu ifade ile de kimliğin **özyeterlilik** ilkesinin sarsıldığı görülmektedir.

4. Alıntı: *“Birkaç ay idare edip İş bulana kadar hayatı alabilmek için biraz paranız olması lazım. Bankacı bile olsanız ya markette hamalci olarak ya da benzin istasyonunda çalışırsanız başka iş bulamazsınız. Hatta Türkiye'den kadın doğum doktoru olan birisi gelmişti, hastaneye en alt seviyede memur olarak girebilir miyim diye uğraştı giremedi. Çünkü diplomanı kabul etmiyor seni okumamış olarak sayıyor dil bilsen de öyle. Önce geçerlilik sınavı alacaksın en az 2-3 yıl öyle geçecek sınavlardan yüksek bir puan alacaksın da ondan sonra girme şansın olacak o yüzden ilk yıllar çok zor. Adaptasyon süreci kolay atlatılır Burası Türk mahallesi insanlar yol gösterir, hızlı ev bulmanızı, 2. el eşya bulmanızı sağlayacak insanlar olur. ama o da yetmiyor. Sonuçta bir hayat devam ettirmek zorundasınız devam ettirmek için de iş bulmak zorundasınız, o da günümüzde çok zor. ” (41 yaşında erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)*

Katılımcı bu ifadesiyle, Amerika'daki hayatın zorluğunu anlatırken “mesleğin olsa bile burada bir işe yaramaz, diplomanı da kabul etmiyor seni okumamış olarak sayıyor ” diye detaylandırmaktadır. Yaşanılan ve emek verilen birşeyin varlığının kabul edilmemesi kimliğin **sürekliliği** ile ilgili önemli bir tehdittir. Burada Türk mahallesi olarak tanımlanan Paterson'da ev ve eşya bulmayı kolaylaştırmak özelliklerinden bahsedilmektedir. Bu özellikleriyle Paterson başka yerlerden ayırıştırılmıştır. Paterson **ayırt edicilik** ilkesini destekleyen bir atıfla zikredilirken Amerika'daki sistemin kendisi hem sürekliliği, hem de özyeterliliği tehdit eder şekilde anılmaktadır.

5. Alıntı: “*Valla şok oldum diyebilirim çünkü yaşlı da geldim ellibeş yaşında geldim buraya, şöyle şok oldum iş yok, fabrikalar hep içine gitmiş, duruyor öyle terkedilmiş, iş yok, hazıra dağ dayanmıyor. Çok sıkıntı oldu gerçekten, kendi kendime soruyordum ben niye geldim.... İlk senesi çok zor geçti ondan sonrası iş bulunca teselli bulmaya başladık .” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson'da)*

Katılımcı göç ile beraber yaşadığı şoku işsizliğe bağlamaktadır. Katılımcının ifade ettiği iş bulma güçlüğü kimliğin **özyeterlilik** ilkesini tehdit etmektedir.

6. Alıntıda katılımcı, çevresindeki insanlarda şahit olduğu bazı ekonomik zorlanmaları dil bilmemeye bağlamaktadır: “*Ama burada yine gerçekten zor şartlar altında yaşayanlar va, bu bahsettiğim insanlar. Dilleri çok iyi gelişmediği için benzin istasyonlarında çalışıyorlar. Eğitimleri de yok aldıkları maaş 2500-3000 dolar arası.” (41 yaşında erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)*. Bu ifade ile de dilin gelişmemiş olması ile başka iş bulamama sorunu kimliğin **özyeterlilik** ilkesini tehdit eder görünmektedir.

5.1.2. Kültürü kaybetme korkusu

Katılımcıların dile getirdiği kültürü kaybetme korkusu çocukları ya da gelecekteki muhtemel çocuklarıyla ilgili kendini göstermektedir:

7. Alıntı: “Burada evlenirim, çocuk falan şey yaparım diye düşünüyorum ama, ama eğitim için belki Türkiye'ye. Türkiye de bir kısım olabilir. Yabancı okullarla şeylerle arkadaşlarımın çocuklarını görüyorum, biraz zorlanıyorlar. Amerikalı gibi oluyorlar... yani.. azıcık bir değer falan geçsin..” (33 yaşında, erkek, 15 yıldır ABD Paterson'da)

Katılımcı bu ifadesinde gelecekteki muhtemel çocuğuyla ilgili plan yaparken, çocuğuna Türk değerlerini aktaramamanın endişesini dile getirmektedir. Katılımcının bu ifadesinde gurbette olmanın bir getirisi olarak kültürün gelecek kuşaklarda **sürekliliğinin** sağlanamayacağıyla ilgili bir endişe olarak yer almaktadır.

5.1.2.1. İkinci kuşağın Türkçe konuşamaması

Çobanoğlu,'na göre; “Toplum içerisinde kültürel sistemin var olması için öncelikli araç, bireylerin birbirleriyle iletişim kurmasını sağlayan “dil”dir. Dil, bir milletin kendine has geleneklerinin kuşaklar arasında aktarılmasını temsil etmekte ve söz konusu temsil edişle de kültür olarak tanımlanan değerlerin oluşmasını ve gelişimini sağlayan en önemli araçtır.” (Çobanoğlu, 2004; Zöhre, 2015).

8. Alıntı: “Onlar inşallah Türkle evlenirler de, burada kalabilirler. Onların da çocukları burada büyüyebilir ama biz döneriz artık herhalde. Geçen bir yere gittik. Kız dinledi bizi, aramızda Türkçe konuşuyoruz. Kız “Ben de Türküm” dedi ama İngilizce söylüyor bunu. Zaten tipinden hiç belli değil. Nerelisin, dedim. Hangi şehirden olduğunu bile bilmiyor. 55 sene önce babaannesi gelmiş, annesi de burada doğmuş. Kız şimdi 20 yaşında falan. Öyle olsunlar istemem. Biz şu anda öyle bir hayatta değiliz ama ileride onların çocukları ne olur bilemem. İnşallah öyle bir dönem geçirmezler.” (35 yaşında, kadın, 14 yıldır ABD Paterson'da)

Bu ifadede katılımcı karşılaştığı, Türkçe konuşamayan kız örneği üzerinden, çocuklarının sadece dili değil, nereden geldikleri bilgisini ve dolayısıyla kültürü de kaybetmeleri endişesinden bahsetmektedir.

9. Alıntı “*Ama çok eskiden gelen, burada doğan tabii Türkiye'yi pek şey yapmıyor, eee yani düşünmüyor, çünkü artık burayı şey yapmış o intibak etmiş, yani burayı şey yapıyor, burayı kabullenmiş. Ama onun da nesli biter burada yani. Hepsi George Hans oluyor bundan sonra yani şu olur bu olur. Öyle yani, onu da kabul edecek zaten ediyor, Türkçeyi bizatihi konuşamıyorlar, öyle insanlar var. Çok bak yine en sıkı olan burada Karaçay Türkleri var yani onlar geleneklerine çok bağlılar öyle olmasına rağmen onlarda da tehlike var 4 nesilden sonra kontrol edemiyorsun görüyorum, Türkçe bilmiyorlar Türkçe konuşamıyorlar bırak öbür tarafı bitiyor burada ne yaparsan yap yani sistem eritme potası derler biliyorsun eritiyor seni o kalıba sokuyor .” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da)*

Bu ifadesiyle Katılımcı, Amerika’yı kabullenmiş olmayı, neslin bitmesiyle bağdaştırmaktadır. Katılımcıya göre özellikle sonraki nesiller için Türk kimliğini kaybetme; Hans ve George olma tehlikesi söz konusudur. Gelecek nesillerde ortaya çıkan bu kimlik kaybını Türkçeyi bilmemeye, konuşamamaya bağlamaktadır. Eritme potası göndermesiyle Amerikan sistemine gönderme yapan katılımcı bu sistem içinde ebeveynlerin kontrol edemediğinden, nesillerin kültürü kaybettiğinden bahsetmektedir. Bu ifadede kontrolü kaybetme vurgusuyla **özyeterliliğin** tehdidi söz konusuyken aynı zamanda **süreklilik** ile ilgili bir tehdit de söz konusudur.

10. Alıntıda katılımcı, kültürü kaybetme korkusunu geçmiş ve gelecek arasında bir bağ kurarak anlatmaktadır: “*Ben çocuklarım bu maarif okulunda şeyi caminin de mesela Yasin Tebareke bilmem ne o sureleri ezberleyip şey yapıp hani Allah'a şükür o konularda şu anda ben onları kontrol edebiliyorum hiç bir sıkıntım yok ama ilerde ben bu çocuklarımı tutsam da ondan sonra gelecek böyle, nesil gevşiyor böyle hani yavaş ip kopacak gibi , öyle*

de olur böyle de olur gibisinden oluyor. Dağlarda kaçan kadının torunu hiç bir şeyden haberi yok o kadın niye kaçtı? Oradan dinini kültürünü dilini kaybetmiyim diye kaçtı. Ama burası çok freedom (özgürlük) var böyle çok şeylik var bitti, gitti yani . Allah kimseyi çocuğuyla sınamasın, overdosedan gidiyorlar Ben hiç Türkiye'de öyle bir görmedim, burda bizimkilerden olsun, Azeriler'den olsun, başka millet, özbeklerden olsun böyle drug (uyuşturucu) içip böyle yirmi yaşında çocuk, babası çok zengin ama o çocuk overdosedan (yüksek dozdan) ölüp gidiyorlar yani orda. Çünkü biz camide olduğumuzda her zaman onları hocayla beraber yıkıyoruz. Burası maddi yönden birşey kazansan, manevi yönden.. Sen biliyorsun biz Akba, burası biz tutsak da biz gidiyoruz. Ben bir sürü çocuk biliyorum yani Türklük filan alakası yok, alakası yok yani.” (49 yaşında erkek, 24 yıldır ABD Paterson’da)

10. Alıntıda katılımcı korkusunu anlatırken önce 2. Dünya Savaşı sırasında Sovyet Rusya’sından kaçan Karaçay köklerine uzanmış, sonra dinin, dilin ve kültürün kaybedilmesi korkusunu vahim bir ölüm senaryosuna bağlamıştır. Katılımcı Amerika’daki kültürel özgürlüğün aslında bir kimlik kaybına yol açabildiğini dile getirirken 9. alıntıdaki gibi sistemin asimile edici etkisine vurgu yapmaktadır. Bu örnekte de kontrol edilemeyen bir kayıp söz konusu olduğu için **özyeterlilik** ve **süreklilik** ilkeleri tehdit altında görülmektedir.

11 Alıntıda, katılımcı çocuklarının İngilizce konuşmasından duyduğu üzüntüyü dile getirmektedir: *“Benim için göçmen muamelesi olmuyor Türkiye’ye gidince. Çocuklar kendilerini turist olarak hissediyorlar. Birkaç gidip geldiler babalarıyla. Onlar için tatil gibi. Biz kendimiz gibi hissetmelerini bekledik ama demek ki veremedik. Toplum olarak içinde büyüdükleri kültürü... Türk okulunda okuttuk, Akba’ya getirdik, camiye götürdük derken... Yine de yaşadıkları çevremiz... Ve benim çocuklarımla hiç yabancı arkadaşları yok, hepsi Türk. Arada sırada karşılaştığı yabancı arkadaşına merhaba der tabi ama devamlı görüştükleri hep Türk ama yine de konuşmaları Türkçe değil “ Biz burada dünyaya geldik,*

burada büyüdük. Bizden Türkiye’de doğmuş insan gibi bir şey beklemeyin.” diye açık açık söylüyor çocuklar büyüyünce. Biz devamlı hatırlatıyoruz bazı şeyleri, “Niye böyle yapıyorsunuz biz Türk’üz” gibi... Müslümanlık ayrı. O mecbur kabul ettikleri şey, dinleri. Bir seçme (şansları) yok, içlerinde de yok Allah’a şükür, inşallah bundan sonra da olmaz. ” (63 yaşında kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)

Katılımcı bu ifadesinde çocuklarına kültürü aktarabilmek için verdiği çabayı dile getirmiştir. Buna rağmen çocuklarının Türk kültürüne yabancılığını kendi eksiği olarak görmektedir. Bu eksikliğin de yere bağlı **özyeterliliği** sarsabileceği düşünülmektedir.

12. Alıntı : *“Ben burda çok arkadaşına dedim, bakın konuşmayın, biz burda zaten sonradan öğrendiğimiz için İngilizceyi bizim İngilizceye gülüyorlar onlar yani bizim konuştuğumuz, yapmayın çocuklarınıza, Türkçe konuşun, kendi dilinizi konuşun, Karaçayca konuşun, bunlar zaten burda öğreniyorlar. Ama onların çocukları şimdi Türkçe Karaçayca bişey desen put gibi kalıyorlar, Türkiye'ye gittikleri zaman zevk alamıyorlar, anlayamıyorlar, communication (iletişim) olmuyor. Ben nasıl dayanacağım, kızım benim öyle diyor, ben çok özledim oraları, ben oraya gitmek istiyorum. Orda çünkü gidince Türkçe konuşuyor, anlıyor, anlaşıyor yani.” (49 yaşında erkek, 24 yıldır, ABD Paterson’da)*

Katılımcı çocukların Türkçe konuşmasında ebeveynin rolüne vurgu yapıp başka çocukların Türkçe konuşamadığı için Türkiye’de yabancı hissettiklerinden bahsetmiştir. Katılımcı bu ifadesinde ebeveynlerin çocuklara Türkçe’yi aktaramayıyla ilgili genel bir tespit yaparken göçmenlerin kimliklerinin **özyeterliliği** ve kültürün **sürekliliğiyle** ilgili bir tehdidi dile getirmektedir. Bununla beraber kendi kızının başka çocuklardan farklı olarak Türkçe konuşabildiğini ifade ederken kendisini ayrıştırarak kimlik süreçlerini koruma yoluna gitmiştir.

5.1.3. Dil bariyeri

Görüşmelerde katılımcılar İngilizce bilmemek ve İngilizce öğrenememek olarak iki farklı başlıkta dil konusunu gündeme getirmişlerdir.

5.1.3.1. Dil bilmemek

Katılımcıların bir zorlanma olarak dile getirdikleri İngilizce bilmemek konusu kimliğin *özyeterliliğini* tehdit eder nitelikte görünmektedir.

13. Alıntı da katılımcı bunu şöyle dile getirmiştir: *“Dil bilmemek... Bir telefon çaldığında telefonu açmaya bile insan cesaret edemiyor önce. Karşıdaki bir yabancıysa bir şey söyleyemiyorsun. İngilizce bilmediğim için başlarda bayağı zorluk yaşadım.”* (63 yaşında, Kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)

14. Alıntı: *“Ben arabayı İstanbul'dan da kullanarak gelmiştim, ama ilk üç ay polisin bir şey yapacak ya da soracak, İngilizce de bilmediğimden tabii, şey yaptık, üç ay ehliyet almadım, sonra ehliyet aldıktan sonra araba kullanmaya başladım. Burda araba kullanmak şart sosyal hayatınızı yapabilmek için. Bana demişlerdi ki ayakkabı gibi araba demişlerdi. Hiç inanmamıştım ama sonra yaşamaya başlayınca inandım evet araba burda ayakkabı gibi.”* (55 yaşında, Kadın, 12 yıldır ABD Paterson’da)

Her iki alıntıda da İngilizce konuşamamak katılımcılar için evde çalan telefonu açmak, araba kullanmak gibi gündelik işlerden çekinmeye yol açmıştır.

15. Alıntı: *“Ankara Bilkent'ten İngilizce Çevirmenlik Mezunuyum, önlisans ama geldiğimde “hi” (merhaba) diyemiyordum. Kulak başka bir şey, ki sırf İngilizce okudum 3 sene. Yine de bir tedirginlik vardı tabi. İşyerinde olmama rağmen, o kadar İngilizce duyuyorsun, çoğu şeye cevap veremiyorsun.”* (35 yaşında, Kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

Bu ifadeyle katılımcı, göç etmeden önce Türkiye'deki eğitimine gönderme yaparak **sürekliliği** desteklemektedir. Ancak Türkiye'deki İngilizce eğitiminin de yetmediğinden bahsederek **özyeterliliğin** sarsıldığını dile getirmektedir.

16. Alıntı: “*Biraz yabancılaşma olduğu için denizden çıkan balık gibi hissettim sanırım. Arap geliyor, Arapça veya İngilizce konuşuyor, anlamıyorsun. Türkçe konuşan var, onları görünce bir şekilde şey yapıyorsun* ”. (41 yaşında, Erkek, 2 Yıldır ABD Paterson'da)

Bu alıntıda katılımcı, yabancılaşma durumunu denizden çıkan balık benzetmesiyle ifade ederken bu yabancılaşmanın etki gücüne de bir gönderme yapmaktadır. Konuşulanı anlamama halini, yabancılaşma ve denizden çıkan balık benzetmesiyle ifade eden katılımcı için bu anlamama hali **özyeterliliğin** tehdidi olarak görülmektedir.

5.1.3.2. Dil öğrenememek

Dil bilmemek tehdidi Paterson'da olmaktan bağımsız olarak ABD'de İngilizce bilmemekten kaynaklı bir tehdit olarak belirmiştir. İngilizce öğrenememek konusu ise Paterson'da yaşayan Türk göçmenler için, bu bölgeye özgü bir tehdittir. Katılımcılara göre İngilizce öğrenememeleri Türklerle bir arada yaşıyor olmaktan kaynaklanmaktadır. Göçmenlerin anklavlarda yaşamayı tercih nedenlerinin başında dil etmeni gelmektedir. ABD'deki Meksika göçmenleriyle yapılan araştırmalar, İngilizce yeterliliği az olan göçmenlerin büyük etnik yerleşim bölgelerine göç etmeyi seçtiklerini göstermektedir. Bunun temel nedeni, anklavın büyüklüğü arttıkça, İngilizce kullanma ihtiyacının azalmasıdır. Bunun bir sonucu olarak dil yeteneklerinin olumsuz etkilendiği görülmüştür (Bauer, Epstein , Gang , 2002).

Paterson İngilizce'ye neredeyse hiç ihtiyaç olmadan yaşama imkanı sunarak burada yaşayanlar için özyeterliliği koruyan bir özellik sergilemektedir.

17. Alıntı: “*Sonra dil konusunda tabi biz ordan şey gelmedik hani nasılsa orda şeyimiz var filan hiç öğrenme şeyi bile duymadık yani, sıkıntı çekmedim de yani gittim onu da*

çünkü bişeyin olsa ahmet ya ben buraya gideceğim ya gidebilir miyiz götürüyolardı, yani pek fazla sıkıntı diye bişey olmadı yani olmadı.” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson’da)

18. Alıntı: “ *Ben İngilizce bilmiyorum ama arkadaşımın çocuğu İngilizce biliyor “Teyzecim benimle gelir misin bunu çözmek için, nasıl yapalım” diye ona çözdürebiliyoruz.” (55 yaşında,kadın, 12 yıldır ABD Paterson’da)*

Paterson’da İngilizce bilmeden yaşamı sürdürürken sosyal desteğe başvurulabilmekte, bir bilene ulaşılabilen ve işler bir şekilde çözülmektedir. Bu özelliğiyle Paterson’da olmak, işleri çözmek için birine ulaşabileceğini bilmek anlamına geldiği için özyeterliliği desteklemektedir. Bununla beraber işleri çözmek için sürekli sosyal desteğe ihtiyaç duymanın kimliğini **özyeterlilik** ilkesi için gizil bir tehdit oluşturabileceği düşünülmektedir.

19. Alıntı: “*Bana diyorlar ki İngilizce öğrendin mi ben nasıl öğreneyim Türkiye’deyim ben. İngilizce’yi öğrenmek için Türkçe konuşulmayan bir yerde olman lazım.” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson’da)*

19. Alıntıda katılımcı Paterson’da İngilizce öğrenmenin zorluğunu çevresini saran ve Türkçe konuşan Türk topluluğuna bağlamaktadır.

20. Alıntı: “*Bir restoranın yanında eskiden saray diye bir pastane varmış, tam bir kahvehane, herkes çaylar kahveler poğaçalar sabaha kadar, kahveler çorba falan öyle. İçerisi böyle deli gibi insanlar hep muhabbet, dışarıda sigara içenlere birisi yaklaşıyor arabayla. Siyahi bir eş karı-koca. Köprünün yerini soruyorlar. Köprü de çok yakın, aynı caddeden gidince 4 ışık sonra sağa geçtiğin zaman köprünün yoluna giriyor. Şeye doğru seslenmiş, kaldırımdakilere doğru. Köprüye nasıl gidebilirim diye. Dışarıdakilerin hiçbirinde ingilizce yok, içeriye dönmüş, bağırmiş “Abi dışarda bir turist var, İngilizce bilen var mı?” diye.” (33 yaşında, erkek, 15 yıldır Amerika’da)*

20. Alıntıda kamusal diasporik alan gibi işlev gösteren Paterson kahvehanesi Türkiye’nin Paterson’da devam etmesini sağlamaktadır. Bu özelliğiyle kimliğin yer kaynaklı

süreklilik ilkesini desteklemektedir. Bununla beraber Paterson'da dil öğrenmenin zorluğunun da güzel resmidir.

21. Alıntı: *“Benim avantajım Türk arkadaşım yoktu. İlk geldim Rusla Arnavuttu arkadaşlarım, İngilizceyi öğrenmem bayağı hızlı oldu.”* (33 yaşında, erkek, 15 yıldır Amerika'da)

22. Alıntı: *“Türklerin çok olmasının en büyük dezavantajı da İngilizce öğrenemiyoruz. Hem Türkiye gibi yaşıyoruz ama bizim gibi Türkçe'si kuvvetli olup sonradan gelenler de İngilizce öğrenemiyoruz. Okula da, kursa da gidiyoruz ama Türkçe'miz kuvvetli olduğu için her zamana Türkçe'yi tercih ediyoruz, öğrendiğimiz gramerleri de, kelimeleri de unutuyoruz. O tahsilin bir önemi kalmadan yine Türkçemiz devam etmiş oluyor. Ancak iç bölgedeki arkadaşlar çok güzel İngilizce kullanarak bu tarafa geliyorlar. Çünkü onlar orada mecbur kalıyorlar, kelimeleri kullanmak zorunda kalıyorlar. Benim öyle bir zorunluluğum yok ama öğrenmek güzel bir şey.”* (55 yaşında, Kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

21. Alıntıda katılımcı ilk geldiği zaman Türk arkadaşlarının olmamasını avantaj olarak anlatmıştır. 22. Alıntıda ise katılımcı çevresinde Türklerin çok olmasının dezavantajından bahsetmektedir. Katılımcı kurslara, okullara gittiklerinden ama yine de Türklerle bir arada oldukları için öğrenemediklerinden bahsetmektedir. Bu alıntıda İngilizce öğrenememek kimlik için bir **özyeterlilik** tehdidi olarak görülmektedir.

5.1.4. Türkiye'den çok uzak olmak

İnan'a göre göç kavramı ele alınırken mesafe ya da kalıcılık gibi unsurlar önem arz etmektedir (İnan, 2016; akt. Görgün, 2017). Mesafe teması ABD'de yaşayan Türk göçmenler için Türkiye'ye uzaklık ve ulaşımın uzaklığa bağlı olarak zorluğu şeklinde belirlemiştir. Ait hissedilen yere fiziksel uzaklık ve ulaşım zorluklarının kimliğin **özyeterlilik** ilkesini tehdit ettiği düşünülmektedir.

23. Alıntıda katılımcı Amerika'nın uzaklığını anlatırken, hem sayısal bir değer vermekte hem de psikolojik mesafelerden bahsetmektedir: “ *Bir huzursuzluk hissettim içimde. Herhalde aileden çok uzak. 11.000 km kadar uzakta bir yere gelmişsin. Dostlarını, arkadaşlarını, tamamen herkesi terk etmişsin. Onun sıkıntısı oluyor.* ” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD, Paterson'da)

Bu alıntıda sevilen, yakın olunan insanlardan binlerce kilometre uzakta olmak kimliğin *ait olma* ilkesini tehdit etmekte; bu tehdit katılımcı tarafından huzursuzluk ve sıkıntı olarak ifade edilmektedir.

24. Alıntı “*Türkiye'ye gitmek çok zor biliyorsunuz. Kışın zaten gittiğinize değmeyecek herkes evine kapanmış durumda günler çok kısa. Yazın daha hareketli oluyor Çevrenizi görme şansınız daha yüksek oluyor. Arkadaşlarımızı görme şansınız daha fazla oluyor ama bunu bilen uçak firmaları 400 dolar olan git- gel biletleri bin dolara çıkarıyorlar. 5 kişiyiz aldığımız zaman 5000-6000 dolara yakın para ödeyeceğiz. Bu sefer birkaç ay hiç Yemeden içmeden bedava çalışacaksın bu sefer diyorsun ki Ben buraya niye geldim Çünkü bir senen boşuna gitmiş oluyor. O yüzden gidemiyoruz.* ” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

24. Alıntıda uzaklık teması, uzaklığa bağlı olarak yükselen bilet fiyatları ve Türkiye'yi ziyaret etmenin zorluğu olarak dolaylı bir biçimde açığa çıkmıştır. Katılımcı için bu zorluğun kimliğin özyeterliliği ilkesinin tehdit edebileceği düşünülmektedir.

5.1.5. Türkiye'ye dönüşün belirsizliği

Altman ve Low'a göre yer bağlılığının amaçlarından biri insanlara kontrol hissi vermesi ve güvenlik sağlamasıdır (Altman ve Low, 1992; akt. Saar ve Palang, 2009). Geleceğe dair belirsizlikler kişilerde hayatlarıyla ilgili kontrolü kaybetme hissi doğurmakta ve kaygı yaratabilmektedir. Göçmenler için de geri dönüşün belirsizliği hayatlarıyla ilgili kontrol

eksikliği duygusu doğurabildiği gibi bulunulan yerle kurulan bağı da zayıflatmaktadır.

Bulunulan yerle bağı zayıf olması kimliğin ait olma ilkesini tehdit ederken, hayatla ilgili kontrol duygusunun zayıf olması ise özyeterlilik duygusunu tehdit etmektedir.

25 Alıntı: “Çünkü o bizim özümüz, mayamız ve kendi şeyimiz yani sonunda dönüşümüz oraya. Nasıl da ömür bitince Allah'a dönüş oluyor ya biz de sonunda Türkiye'ye döneceğiz nasip olursa.” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson'da)

Katılımcı Türkiye'ye dönüş ile Allah'a dönüş arasında bağ kurarak Türkiye'ye bir kutsallık atfetmektedir. Pargament ve Mahoney (2005) kutsallaştırmayı; “bireylerin sıradana olağanüstü anlamlar yüklemesi” olarak tanımlamaktadır (Pargament ve Mahoney, 2005; akt. Jaspal, 2011 s. 117). Türkiye'ye dönüş, Türkiye'nin kutsallaştırılmasıyla Allah'a dönüş, yani ölüme benzetilmiştir. Bu ölüm aslına kavuşmayı temsil etmektedir. Katılımcı Türkiye'yle ilgili aynı zamanda maya metaforunu kullanmaktadır. Süte bir parça yoğurt mayası katıldığında süt artık süt olmaktan çıkıp yoğurda dönüşür ve o ilk maya, artık her yerdedir. Artık bir süt değildir kendisi de bir yoğurt mayasıdır. Benzer şekilde un, su ve bir parça maya da bir araya geldiğinde artık ortada un ve su kalmaz sadece mayalanmış ve başka hamurlar mayalayabilecek bir parça hamur vardır. Bu anlamda maya sütü yoğurt yapan, un ve suyu hamur yapandır. Katılımcı için onu o kişi yapan şey Türkiye'dir. Yani özde olanı biçimlendirecek olandır. Türkiye'den ayrılık katılımcı için o özden ayrılık anlamına geldiği için kimliğin *ait olma* ilkesinin tehdit altında olduğu düşünülmektedir.

Yine aynı katılımcıdan alınan aşağıdaki alıntıda ise konu şöyle devam etmektedir:

26. Alıntı: “Türkiye'yi daha çok takip ediyorum, teknoloji de çok kolay şimdi. Onlardan önce haber alıyorum, Türkiye'de yaşayanlardan Türkiye'yle ilgili haberleri. Aslında daha çok Türkiye'de gibiyim, burada daha azım var, burada daha az bir parçam var gibi. Tabii ki, köklerimiz orada yani biz şu anda bir rüzgar esse uçup gideceğiz, dedim ya akşama dönerim yani, o kadar köksüzüz burada. Yani şey yapmadık. Yoksa on yıldır burada

ev de alırdım ben, peşinatım da vardı. Ama hiç düşünmedik onu.” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da)

Bu ifadesinde de Türkiye’yle olan bağını, orada daha çok gibiyim burada daha az bir parçam var diyerek aslında yine o büyük özle kurduğu bağı anlatmaktadır. Türkiye geçmişte kalan bir yer değildir, bugün hala yaşanmaktadır. Katılımcı bu **sürekliliğin** kolaylaştırıcısı olarak teknolojiye atıfta bulunmuştur. Bu sayede geçmiş yer bugüne aktarılarak süreklilik desteklenmektedir. Bununla beraber bulunulan yere **ait olmama**, bir rüzgar esse uçup gidecek kadar köksüz olma benzetmesiyle ifade edilmektedir. Rüzgar esse uçup gidecek olma hali aynı zamanda kontrole dair bir eksikliği de ifade etmekte olup kimliğin **özyeterlilik** ilkesini de tehdit etmektedir.

27.Alıntı: *“Ama ben kendimi burada sanki her zaman tam bir göçmen (gibi hissediyorum). Ev aldık ama kira vermeyelim diye. Hiçbir zaman evimde de “Burada kalacağız, burada devamlı oturacağız.” gibi bir düşünce ile yaşamadım. Her zaman için bir gün geri döneceğiz, Türkiye’de yaşayacağız (diye düşünüyordum). Çocuklar büyüyünce anladık ki, çocuklar gidip Türkiye’de bir hayat sürmeyi düşünmüyorlar. Burada kalmayı düşünüyorlar. En azından üniversiteyi bitirseler; kendilerini, işlerini idare edebilecek bir durumda olsalar, tabii sağlığımız da olursa ben Türkiye’de yaşamayı istiyorum. İçimde öyle büyük bir hasret, bir ukte kalmış ki; sanki gün sayıyorum, bir an önce o gün gelse ve gitsem. Türkiye’de akrabalarımız çok, aile olarak annem var bir tek. Kuzenlerimiz, arkadaşlarımız var. İnsanın ilkokul arkadaşıyla biri görüşebilmesi çok güzel bir şey. Şimdi ben Türkiye’ye gittiğimde anlatıyorum; nasıl özledim, nasıl burnumda tütüyor. İnsanlar bunu anlamıyorlar, o kadar özlediysen bırak da gel, der gibi ama olmuyor. Çocuklar olunca bazı şeyleri ben istiyorum diye yapamıyorsunuz. Geldiğim günden beri Türkiye’ye dönüciyüm. Bakalım, inşallah.” (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)*

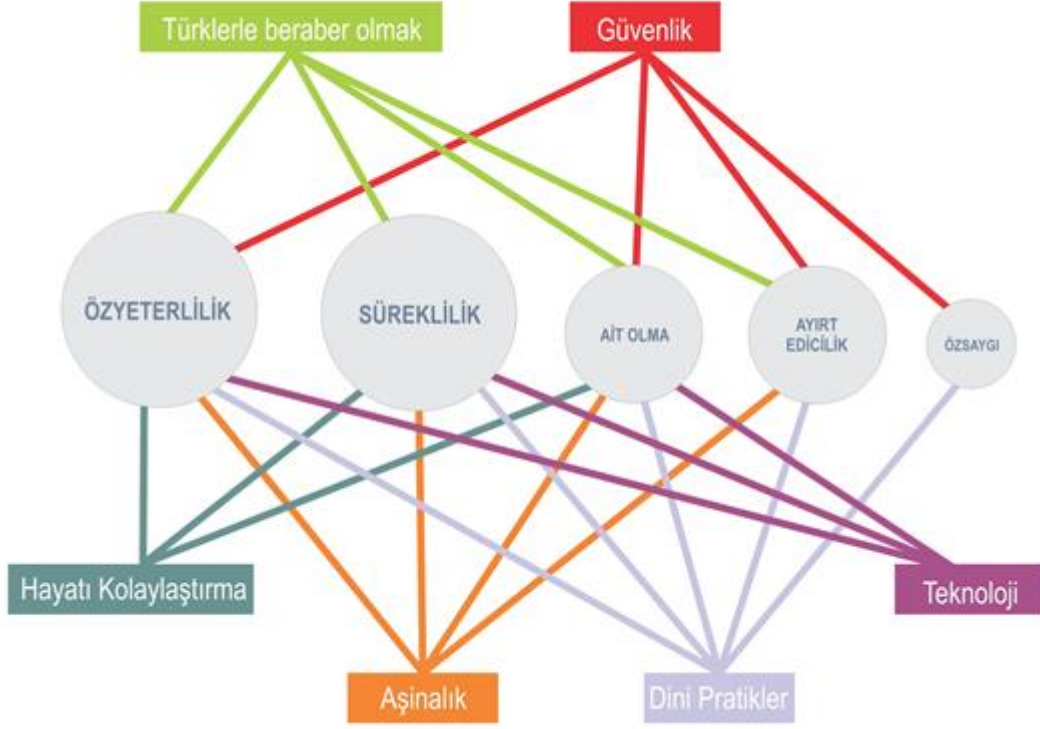
28. Alıntı : “Ben onun için buraya hiç, küçücük de olsa bir yatırım yapmadım, Türkiye’ye elimden geldiği kadar üç beş işte bir şeyler yapmaya çalıştım. Hani beni şu anda tutan benim bir oğlum var emre, o Allah izin verirse dört beş yaşından beri futbol oynuyor, sakır (soccer) oynuyor, o işte sıçramaya bir...” (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson’da)

26., 27. ve 28. Alıntılarda her üç katılımcı da kendilerini buldukları yere bağlayan kişisel hiçbir şey olmadığından bahsetmektedir. Türkiye’ye her gün dönecekmiş gibi olup ne zaman olacağını kestirememeye, bunu belirleyememe kişilerin yaşadıkları yere bağlılıklarını zayıflatabilmektedir. Her üç katılımcı da Amerika’daki köksüzlüğünü açıklarken burada ev alma, yatırım yapma konusuna değinmiştir. Paterson’da kök salamayan katılımcılar için kök salamamışlık hali kimliğin *ait olma* ilkesine yönelik bir tehdit olarak okunabilir.

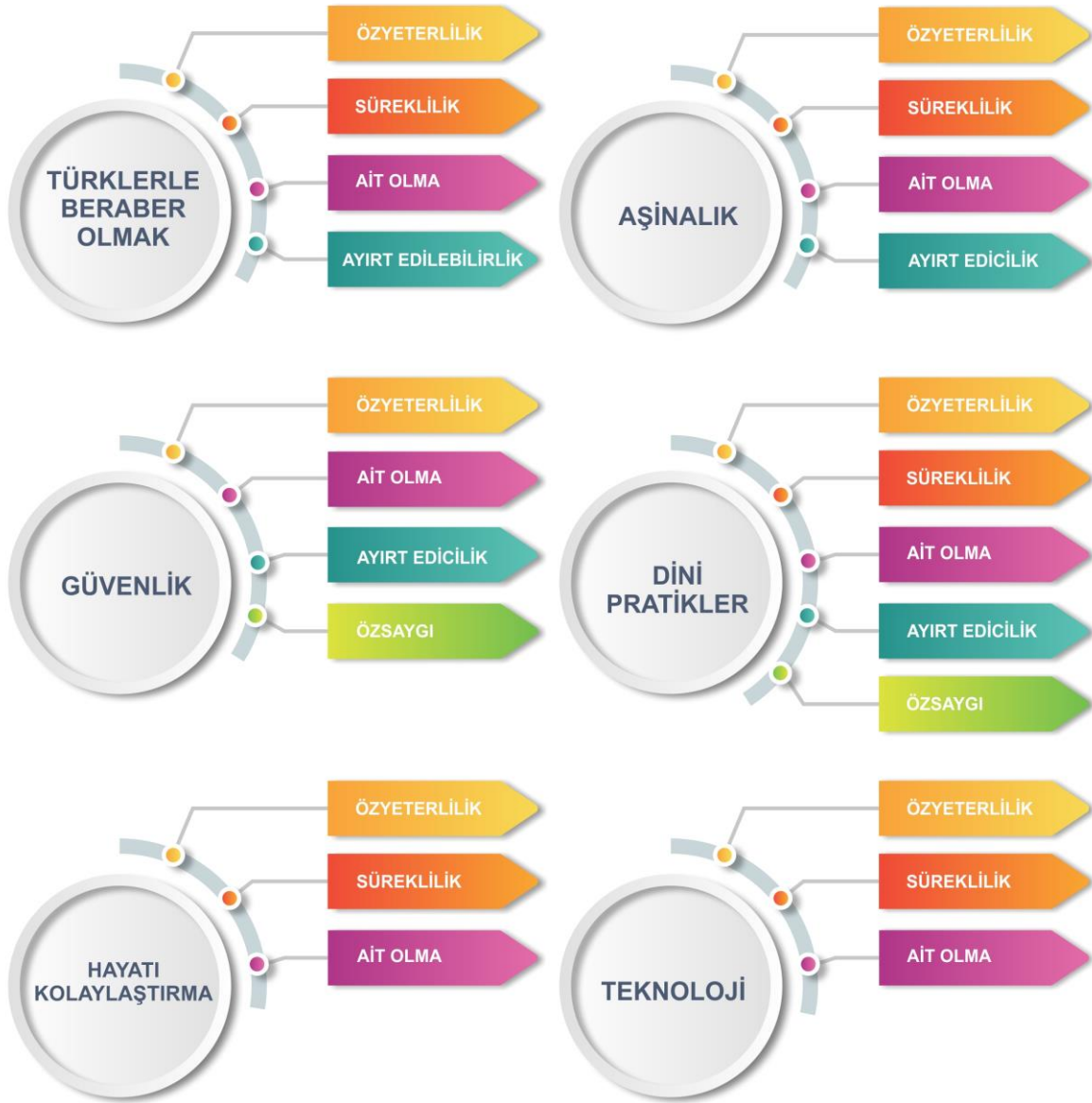
5.2. Kimliği koruma temaları

Önceki bölümde kimliği tehdit eden; ekonomik zorluklar, dil bariyeri, kültürü kaybetme korkusu, dönüşün belirsizliği ve fiziksel uzaklık temaları tespit edilmiştir. Bu bölümde kimliği koruma temaları incelenecektir. Kimliği koruma temalarının neredeyse tümü Paterson’a özgü temalar olarak belirmiştir. Kimlik tehdit temaları yoğun olarak kimliğin özyeterlilik ve süreklilik ilkelerini tehdit ediyorken, kimliği koruma temaları araştırmanın incelediği beş kimlik temasıyla da bağlantılı olarak bulunmuştur. Buradan hareketle Paterson’da yaşayan Türk göçmenler için Paterson bölgesinin kimliğin özyeterlilik, süreklilik, özsaygı, ayırt edicilik ve ait olma ilkelerini destekleyen bir nitelikte olduğu sonucuna varılmıştır.

Şekil 5.3. Kimlik ilkelerinin kimliği koruma temalarıyla ilişkisi

Şekil 5.4. Kimliği koruma temalarının kimlik ilkeleriyle ilişkisi

5.2.1. Aşinalık teması

Paterson'ın Türkiye'ye benzetildiği farklı alıntılarda süreklilik, özyeterlik ve ait olma ilkelerinin desteklendiği görülmektedir. Twigger-Ross ve Uzzel (1996) kimliğin sürdürülebilirliğinin korunması ve geliştirilmesiyle ilgili işlev gören iki tür benlik-çevre ilişkisinden bahsetmiştir: *Yer uyumlu süreklilik ve yer kaynaklı süreklilik*. Yer kaynaklı süreklilikte yerler; geçmiş benlik ve hareketlere referans olabilecek özelliklerdedir. Yer uyumlu süreklilikte ise; yerler kişinin düşünceleri, duyguları, öncelikleriyle uyumlu olabilir. Paterson-Türkiye benzerliği üzerinden Paterson'la bağ kurmakta olan katılımcılar için Paterson yer kaynaklı sürekliliği sağlama özelliğine sahiptir. Katılımcılar için Paterson'da Türkiye'de gibi hissedebilmek, kimliğin süreklilik ihtiyacına cevap vermektedir.

Paterson'a atfedilen Küçük İstanbul benzetmesi kendisine hatırlatıldığında katılımcılardan biri:

29 Alıntı: "*Buradaki o Türk şeyine alıştım. Burası küçük Türkiye gibi. Her şeye ulaşabiliyoruz istediğimiz zaman, o güzel. Ben de çok sık gidiyorum Paterson'a işimizden dolayı. Seviyorum orayı. Küçük İstanbul değil de, küçük Kayseri gibi. Çok lüks bir yer değil ama seviyoruz orayı...*" (35 yaşında, kadın, 13 yıldır Amerika'da)

İhtiyaçlarımıza cevap veren (Williams, Patterson, Roggenbuck ve Watson,1992; akt. Ujang, 2010) ve geçmişimizi hatırlatan yerlerle (Scannell ve Gifford, 2010) daha kolay bağlanma eğilimimiz vardır. 29. Alıntıda katılımcı Paterson'ın her şeye istediği zaman ulaşabilme imkanı verdiğini ve Türkiye'ye benzediğini söyleyerek sevgisini dile getirmektedir. Katılımcı Paterson'ı İstanbul'a değil de, doğum yeri olan Kayseri'ye benzetmiş, böylece çocukluğuna kadar uzanan bir geçmişle bağ kurmuştur: Paterson'ın Türkiye'ye benzetildiği bütün örneklerde geçmişle kurulan bağ üzerinden **süreklilik** ilkesi

desteklendiği görülmüştür. Paterson, katılımcının ihtiyaçlarına cevap veren özelliğiyle kimliğin **özyeterlilik** ilkesini destekliyor görünmektedir

30. Alıntı: *“Mahalle dediğim gibi Türk mahallesi. Yani seviliyor tabii, ben başka yerde olsa belki yaşayamazdık yani, sabredemezdik, okul da olsa yani, böyle bir ortam olmasaydı, Amerika'da, böyle bir Türk yoğunluğunun olduğu bir bölge olmasaydı belki de duramazdık. Burada dostlarımız var işte, Türkler, marketlerimiz var, 3-4 saatlik 2 saatlik yoldan geliyorlar buraya Türk ürünü almak için, böyle insanlarımız var. Cami için gelenler var. Bir kaç saatlik yoldan. Biz yani kaynağındayız, onun için mutluyuz yani, şikayetimiz yok. Dediğim gibi eğer bir şey olmasa da dayanamazdık belki de, bu kadar zaman kalamazdık.”* (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da)

Bölgenin, içindeki Türk yoğunluğu, Türk marketleri ve Camisiyle diğer yerlerden ayrışması ve tüm bu özellikleriyle 3-4 saat yol gelinecek cazibesinin olması, bununda kaynağında olmak özelliğiyle yaşayanların bir ayrıcalığı olarak tanımlanmıştır. Bu ayrıcalık hali de kimliğin **ayırt edicilik** özelliğini desteklemektedir. Paterson’la bağ kurarken beklentilerini kendisine sağlaması özelliğiyle Paterson, bu katılımcının **yer uyumlu süreklilik** ilkesini (Twigger-Ross ve Uzzel, 1996) desteklemektedir. “Başka bir yerde olsa belki yaşayamazdık, sabredemezdik.” ifadesi aynı anda hem bir imkanı ve hem de imkansızlığı anlatmaktadır.

31. Alıntı: *“Burada yerimiz, yurdumuz belli olduğu için, son yıllarda Paterson Türk mahallesi gibi. Türk, Arap ve İspanyollardan oluşan bir mahalle, bir şehir tarzında. Muhakkak ki biz burada olduğu zaman biz bir Türkle ya da burayı çok iyi tanıyan bir arkadaşımızla işlerimizi çok kolay bir şekilde halledebiliyoruz. ”*

Bu alıntıda Paterson bir Türk mahallesi olarak katılımcı için yer kaynaklı **sürekliliği** sağlamaktadır. Katılımcı Paterson’la kurduğu ilişkiyi tanımlarken yerimiz, yurdumuz olarak ifadesini kullanmakta ve kimliğin **ait olma** ilkesini desteklenmektedir Paterson’da işlerin çok

kolay bir şekilde halledilebilmesi katılımcının kimliğinin *özyeterlilik* ilkesini destekler niteliktedir. Bu ifadenin tümü ile Paterson başka yerlerden ayrıştırılmıştır, bu da kimliğin yerle ilgili *ayırt edicilik* ilkesini destekler görünümüdür.

5.2.2. Ayrımcılığa karşı güvende hissetme

Araştırmalar, algılanan ırkçılık ve ayrımcılığın, göçmenlerin psikolojik iyi oluşlarına ve genel sağlık durumlarına zarar verdiğini göstermektedir (Jasinskaja-Lahti, Liebkind ve Perhoniemi, 2006; akt. Likki, 2008). Bir göçmen ülkesi olan ABD, farklılıkları kucaklamayı ilke edinmiş olsa da pratikte bundan çok uzak düşebilmektedir. Yapılan ulusal bir ankette, ankete katılanların yaklaşık üçte biri, Amerikan toplumunda daha güçlü bir Hindu, Budist ya da Müslüman varlığını kabul etmeyeceklerini dile getirmiştir (Foner, Alba, 2018). Amerika’da yükselen islamofobi müslüman göçmenlerde kollektif bir travmaya, kaygı ve güvensizliğe yol açmaktadır. Bunun bir uzantısı olarak müslüman göçmenler çoğulculuğun daha çok kabul edildiği bölgelerde daha güvende hissettiklerini belirtmektedir (Ali, 2017). Bu ayrımcılık göçmenlerin başka göçmen topluluklarının da olduğu çoğulcu ve liberal bölgeleri seçmeye sevk edebildiği gibi etnik yoğunlaşmaların olduğu bölgeleri tercih etmelerine de yol açabilmektedir. Bu bölgeler bir arada yaşayan müslümanlar için güvenli bir alan oluştururken, bu bölgelerin dışına çıkmanın tehlikeyi çağrıştırdığı ifade edilmektedir. Araştırmacı gazeteci Donohue Müslüman nüfusun yoğun olarak yaşadığı Güney Paterson’da 11 Eylül’ün etkilerini araştırmış ve bir ABD vatandaşı olan Filistinli Samir Asmar’ın söylediklerini şöyle aktarmıştır: "Bu mahallede, Güney Paterson'da kendimizi tehdit altında hissetmiyoruz. Ama bir kere dışarı çıktığımızda, karım ve oğlum için korkuyorum." (Donohue, 2001; akt. Erminio, 2015).

Paterson’ın müslüman göçmenlere yönelik ayrımcılığa karşı güvenli bir alan oluşturması teması görüşmelerde tekrar etmiştir:

32. Alıntı ; *“Türk olarak değil de müslüman kimliğiyle bu Paterson Clifton dışına çıktığımda, ve mesela ben bir defasında alışveriş için gittiğimizde, kızıyla birlikte gitmişim, oradaki birinin bana karşı davranışından rahatsız olmuşum ve kızım da “Bunlar müslüman düşmanlığından böyle yapıyorlar, aldırma.” demişti. Böyle bir şey yaşamışım. Zannendersem Paterson, Clifton müslüman Türkler için en güvenli yer.”* (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)

Bu alıntıda katılımcı ayrımcılığa maruz kalan kimliğinin Türk kimliği değil müslüman kimliği olduğunu dile getirirken etnik değil, dini bir ortaklığa vurgu yapmaktadır, katılımcı konuşmanın devamında iki kimliği bir arada zikrederek, kimlik aidiyet alanını detaylandırarak daraltmaktadır. *“Zannendersem Paterson, Clifton müslüman Türkler için en güvenli yer.”* İfadesi, içinde yaşayan bir müslüman Türk için kimliğin ***ait olma, ayırt edicilik*** ve sağladığı güven nedeniyle ***özyeterlilik*** ilkelerini desteklemektedir

Diğer bir katılımcı; burada güvende hissetmelerini sayıca çokluğa bağlamaktadır:

33.Alıntı : *“New York'ta New Jersey de yok ama Kaliforniya'da daha Güney bölgelerde rahat hissetmeyeceğimiz yerler var. Türk Camisi değil ama bir camiye saldırı oldu. San Francisco da bir camimiz var oradaki İmam arkadaşımız burada biraz ırkçılık var dedi. Çünkü orada Türk nüfusu az ama burada New York'ta, New jersey'de Türk Arap yoğunluğu çok olduğu için insanlar cesaret edemez. İrkçılık duygusunda olsa bile dışarıya yansıtamaz. Bir şekilde saygı duymak zorunda.”* (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson’da

Aynı katılımcı Türklerin sayıca çokluğundan dolayı bir gücü olduğunu ve bundan dolayı saygı duyulması gerektiğini konuşmanın devamında ikinci kere tekrarlamıştır.

Bu saygı vurgusunun özsaygı ilkesini desteklemeye hizmet edebileceği düşünülmektedir. Yani bu katılımcı için Paterson, güvenliği sağlaması özelliğiyle ***özyeterlilik*** ve ***ait olma***; Türk nüfusunun üstünlüğü nedeniyle de ***özsaygı*** ilkelerini desteklemektedir.

35.Alıntı: “Güvenli burası. Türkler için yaşama alanı olarak güvenli. Tabii ki Yeni Zelanda olaylarını biliyoruz İngiltere Almanya ya da Hollanda'da camilere yapılanları şahit oluyoruz. Ama burası Türk bölgesi burada insanlar Türklere saygı duymak zorunda ana caddeye çıktığınız zaman buradaki dükkanların çoğunun Türk ve Arap olduğunu görürsünüz. Bu sebepten dolayı burada bir birliktelik var Türkler arasında.” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

36.Alıntıda ise katılımcı burada güvende hissetme nedenini hem burada sayıca çok olmaya hem de New Jersey'nin çok kültürlü yapısına bağlamaktadır. Sayıca çok olmayı güçlü hissetmeyle ilişkilendirerek 6. katılımcı da kimliğin **özsaygı** ilkesini desteklemektedir:

“Tabi burada başörtüye karşı bayağı sert olan şeyler var. Etnik grupta yoğunlukta olduğu için... Mesela NJ'de 42 dil konuşuluyormuş, etnik grup. Böyle olmasına Amerikalılar biraz daha alışkın. Ben Texas'a gittim, Dallas Havaalanı'nda tek başörtülü bayan bendim. Herkes değişik bir şekilde bakıyor. Gelip bir şey yapmıyorlar hiçbir zaman ama hissettiriyorlar. Başörtülüsün, müslümansın, niye buradasın gibi bir imaj var. Benim küçük bir valizim vardı, içinde de küçücük bir tencere vardı. Onun ne olduğu görülüyor aslında ama valizi açtırdılar. Bir kuşkuyla bakıyorlar. Belki kendi vatandaşında olsa bakmayacak. Ancak bizim burada çok rastlıyor sayılmayız. Daha doğrusu burada çok takmıyoruz, çok olduğumuz için güçlü hissediyoruz.” (55 yaşında,kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da).

Scannell ve Gifford (2010)'a göre, temel fiziksel ve güvenlik ihtiyaçlarımızı karşılayan yerlere daha kolay bağlanma eğilimindeyizdir. Paterson içinde güvende hissetmek katılımcıların kimlik süreçlerini desteklemekle beraber yer bağlılığını da güçlendirmektedir.

5.2.3. Türklerle bir arada olmak

Göçmenlerin adaptasyonunu kolaylaştırmada sosyal ağların önemli bir rolü vardır. Likki'nin Finlandiya'daki Somali'li göçmenlerle yaptığı araştırmada, Somalili göçmenler için hali hazırda başka Somalileri barındıran bir yere taşınmak, bu yeni ortama uyum sağlamalarını kolaylaştırmıştır. Yine aynı araştırmada etnik cemaat desteğinin, yeni gelenlerin öz yeterlilik duygusunu arttırdığı görülmüştür (Likki, 2008). Toplumlarına daha fazla bağlı kalanların daha yüksek düzeyde sosyal uyum, sosyal kontrol ve daha az suç korkusu yaşadıklarını gösteren araştırmalar da bulunmaktadır (Brown, Perkins, Brown, 2003; akt. Manzo ve Perkins, 2006). Gerson vd. (1977)'e göre bir yerde uzun süre yaşamak mutlaka daha büyük bir yer bağlılığına yol açmayabilir. Yere bağlılığı asıl artıran o yerdeki sosyal bağlardır. Bir yerde geçirilen zamanın uzunluğu, insanlarla tanışmayı ve arkadaşlıklar geliştirmeyi mümkün kılar; bu da yere olan bağlılığı artırır (Gerson, 1977; akt. Likki, 2008). Paterson'da yaşayan Türkler için yerle kurdukları bağı güçlendiren şeylerden biri burada kendileri gibi Türklerle bir arada olma imkanı bulmasıdır. Bu imkanı sağlayan Paterson, burada yaşayan Türklerin kimliklerinin özyeterlilik, ait olma, süreklilik ve ayırt edicilik ilkelerini desteklemektedir.

37.Alıntı: *“Türklerle ilişki kurabileceğimiz işte birlikte olabileceğimiz mekânların olması güzel birşey yabancı yerde yalnız hissetmiyorsunuz kendinizi çok fazla. Öbür türlü çok yalnız hissediyorsunuz. Ben hatırlıyorum, Hong Kong'dayken biz tamamen immm yabancıların da olmadığı Çinlilerin olduğu bölgede oturmuştuk. Evimiz gerçi karışıktı ama bir altı ay sonra artık o kadar bunaldık ki sanıyorum, dedik ki artık şey yapalım. Konsolosluga gittik ziyarete. Bir Türk... Türkçe konuşup bir Türkle kahve içelim bari dedik yani o kadar özlem duymuşuz. Türkiye'ye de gidememiştik herhalde.”* (55 yaşında, kadın, 15 yıldır ABD Paterson'da)

37. Alıntı, New Jersey'e taşınmadan önce yaşadığı Hong Kong ile kıyaslayarak Paterson'ın sosyallik avantajlarını, yalnız hissetmemek özelliği üzerinden tanımlamıştır. Bu katılımcı için Türklerle bir arada olma teması kimliğin *ait olma* ilkesiyle denk düşmektedir.

38. Alıntı: "*Ben yaşayamam beni götürüp altın sarayın içine koysalar, ben insanlarla yaşıyorum.*"

Paterson'daki insanların burada yaşamayı mümkün kılması vurgusu ile Paterson'ın hem *özyeterlilik* hem *ait olma* ihtiyacını karşılama özelliği dile getirilmiştir.

39. Alıntı: "*Benim arkadaşım evlendi, biz mesela ben küçükken köylere giderdik, oynarken iyi kaysın diye böyle bizim oyun şeylerimizde (Kafkas dansı) sokakta filan samanı döker onun üzerinde oynardık sokakta ayakların böyle iyi kayıyordu şey, valla ondan aldığım zevki almadım, bizi aldılar New York'a götürdüler, New York'ta çok büyük bir gökdelenin üzerine çıktık, böyle otuyordum, ben onun ne olduğunu da bilmiyorum önümde başka bir şey var, mesela kapı var önümde bir baktım gökdelenin üzeri dönüyor. Çok böyle paralar harcanmış ama bana öyle şey gelmiyor çok böyle samimiyet yok herkes böyle bencil şey şey, bana şey şey gelmiyor. Ama burda geldin Akba, Akba'yı gördün ordan, arkadaşlarıyla orada oturup kahve içip biraz oyun oynayıp şakalaşıp çıkmam benim bana fazlasıyla yetiyor. Burada başka yerlerde yaşayacaksan Amerikalı olacaksın barına sazına şusuna busuna eğer onlar gibi yaşayacaksan eğer sen müslümanca yaşayıp başka zengin yerde o pek mantıklı gelmiyor bize uymuyor sevmiyorum da yani." (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson'da yaşıyor)*

39. Alıntıda katılımcı, ben insanlarla yaşıyorum demiş, sonra da Paterson'da sıradan bir günde karşılaşip sohbet edip şakalaşabildiği arkadaşlarını anlatmıştır. Arkadaşlarla bir arada ve Akba çatısı altında olma hali ile kimliğin *ait olma* ilkesi desteklenmektedir. Aynı zamanda arkadaşlara ulaşabilme imkanı sunması özelliğiyle Paterson'un *özyeterliliği* de desteklediği görülmektedir. Aynı alıntıda katılımcının üç ayrı zaman ve mekân üzerinden

Paterson'la bağımlı açıkladığı görülmektedir. Evlenen arkadaşının New York gökdelenindeki düğünüyle yakın geçmiş, çocukluğunda Eskişehir sokaklarında dans ettikleri düğün hatırasıyla uzak geçmiş ve bugünkü Paterson. Bugünkü Paterson'da arkadaşlarıyla geçirdiği zamanı çocukluğundaki düğünlerin samimiyetiyle benzeştirmiş ve bu anlamda bir geçmişle bugün arasında bir **süreklilik** bağı kurmuştur. Aynı anlatıda katılımcı, Paterson'daki arkadaşlarıyla geçirdiği sıradan gündelik bir paylaşım ile New York'da bir gökdelendeki düğünü mukayese ederek, Paterson'ı samimiyet ve diğergamlık özellikleriyle ayırtmaktadır. Paterson dışında yaşamının Amerikalı olmak ve Türk ve müslüman kimliğini kaybetmek ihtimalleri barındırması da Paterson'ı ayırtmaktadır. Katılımcı bu ayırtıma aracılığıyla kimliğin **ayırt edicilik** ilkesini de desteklemektedir.

40. Alıntıda ise Türklerle bir olmanın alışmayı kolaylaştıran özelliğine vurgu yapılmaktadır. Bu özelliğiyle Türk insanıyla bir arada olmak teması katılımcı için **ait olma** ve **özyeterlilik** ilkelerini desteklemektedir.

40. Alıntı: “*Türk insanının özlemini duyuyoruz açıkçası ama yaşadığımız bölgede Türkler çok olduğu için onlarla görüştüğümüz için yavaş yavaş buraya da alışmaya başladık. Ama bir Amerikalıların yoğun olduğu bölgede olsaydık herhalde yalnızlığı çok hissederdik.*”

(55 yaşında,kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

41. Alıntı: “*Daha sosyal zaman daha çabuk geçiyor, işte arkadaşlar geliyor, biz gidiyoruz ama gelip gitme işimiz Türk gelenek ve görenekleriyle alakalı, kendimiz yürütüyoruz yani. Yoksa Amerikalılarla çok yani Amerikalılar zaten hiç yaklaşmıyorlar sadece ama merhabasız geçmiyorlar kapıdan, birşey sorarsanız belki cevap veriyorlar ama kesinlikle evlerine almıyorlar, onun için biz kendi arkadaşlarımızla, kendi müslüman Türk arkadaşlarımızla geçiriyoruz zamanı.*” (55 yaşında,kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

41. Alıntıda katılımcı;. Türklerle bir arada olmayı Türk gelenek ve görenekleriyle ilişkilendirerek tanımlamış, sosyalleşmelerinin müslüman Türk arkadaşlarla oluşuna vurgu

yapmış ve bu ilişkiyi Amerikalılarla kurdukları ilişkiden ayıştırmıştır. Gelenek göreneği sürdürme özelliğiyle *süreklilik* ilkesini destekleyen bu ifade, Amerikalılardan ayrışmasıyla *ayurt edicilik* ilkesini destekler niteliktedir. Aynı zamanda kurulan yakınlık ilişkisi nedeniyle *ait olma* ilkesi de desteklenmektedir.

42.Alıntı: “ *Görüştüğüm insanlardan memnunum. Güzel dostluklar var. Burada hiç akrabam yok ama biliyorum ki başıma bir şey gelse, hepsinin koşacağından eminim.* ” (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

Katılımcı bu ifadesiyle Paterson’daki Türk arkadaşlarının ona sağladığı güven nedeniyle *öz yeterlilik* ve *ait olma* ilkesini desteklemektedir

5.2.4. Hayatı Kolaylaştırma

Kendi kendine yeterliliği kolaylaştıracak yerler; insanların yerel işaret ve bilgileri organize edebildiği ve ortamın amaçlarını destekleyip desteklemediğini öngörebilmelerini sağlayacak şekilde yönetilebilir ortamlardır (Winkel 1981; akt. Twigger-Ross ve Uzzell, 1996) . Altman ve Low'a göre yer bağlılığının amaçlarından biri insanlara kontrol hissi vermesi ve güvenlik sağlamasıdır (Altman ve Low, 1992; akt. Saar ve Palang, 2009) Görüşmeler esnasında katılımcılar Paterson’da yaşamının hayatı kolaylaştıran özelliklerine sıklıkla atıfta bulunmuştur. Bu başlık altında; İngilizce bilmeden hayatı sürdürebilme kolaylığı ve yeni gelene yol göstericilik sağlanması alt temaları yer almaktadır.

43.Alıntı: “*Kayınvalidem ve kayınpederim her sene gelir. İki oğlu da burada. Seviyorlar. Kayınpederim araba kullanıyor yavaş yavaş. Emekli, diş hekimi. Tabi çekiniyor,İngilizce çok konuşmuyor ama yine de kullanıyor. Bizim evden Paterson’a gidiyor. Cuma günleri camiye gidiyor. Çocukları yakın yerlere götürüyor.*” (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

43. Alıntıda Türkiye’deki geniş aile yapısının Amerika’ya taşındığı görülmektedir. Türkiye’den gelen anne-babaların İngilizce bilmeden yaşayabilmesini kolaylaştırması

sebebiyle, Katılımcı için Paterson'ın hem **özyeterlilik** hem de **süreklilik** ilkesini destekleyen (Türkiye'dekinin aktarımı) özelliği görülmektedir. Benzer şekilde 44. Alıntıda da Paterson'da anne ve babaların İngilizce konuşmadan hayatlarını hiç zorlanmadan sürdürebileceklerini anlatmaktadır. Bu alıntıda da hayatı kolaylaştırma göndermesiyle özyeterlilik ilkesinin desteklendiği görülmektedir.

44 Alıntı: “Çünkü dediğim gibi Paterson'a bir annenizi babanızı bıraktığınız da hiç zorlanmaz. Herhangi bir yere girdiğinde herkes Bir Türk bulabilir konuşabileceği, alışveriş yapabileceği, oturup yemek yiyebileceği, değişik işte lahmacuncusu olsun normal uuu ev yemekleri yapan yerlerimiz var biliyorsunuz, kebab yapan yerlerimiz var. İlanlar da bile şeyler Türkçe yazılar var. İşte şeydir; restoran isimleri olsun, alışveriş yerleri olsun Türkçe isimler yazıyor, dolayısıyla tabelalar Türkçe. Hiç sıkılacaklarını düşünmüyorum. İnsanların yaşaması için kolay.” (55 yaşında, kadın, 15 yıldır ABD Paterson'da)

45. Alıntı: “Söylemek istediğim işte burası hakikaten Türklerin en kolay adapte olabileceği yerler özellikle yurtdışı tecrübesi olmamış İngilizcesi çok üst seviyede olmayan insanların buraya kolaylıkla adapte olabileceği yerlerden bir tanesi diye düşünüyorum.” (55 yaşında, kadın, 15 yıldır ABD Paterson'da)

45. Alıntı Paterson'ın diğer başka yerlerden farkını vurgulayan “en kolay adapte olunabilecek yer” ifadesi yer almaktadır. Bu vurgu ile Paterson'ı başka yerlerden ayırıştırarak **ayırt edicilik** ilkesi desteklenmektedir.

46. Alıntı , “Burada yerimiz, yurdumuz belli olduğu için, son yıllarda Paterson Türk mahallesi gibi. Türk, Arap ve İspanyollardan oluşan bir mahalle, bir şehir tarzında. Muhakkak ki biz burada olduğu zaman biz bir Türkle ya da burayı çok iyi tanıyan bir arkadaşımızla işlerimizi çok kolay bir şekilde halledebiliyoruz. ” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

46. Alıntıda katılımcı Paterson'un Türk mahallesi olması özelliğini işlerin kolayca halledilebilmesiyle ilişkilendirmiştir. Arap ve İspanyollar'ın varlığı buranın bir Türk mahallesi Bu alıntıda katılımcı Paterson'a Türk mahallesi benzetmesi yaparak **süreklilik** ilkesini, buradaki arkadaşlarından bahsederek **ait olma** ilkesini ve işlerin kolayca halledilebilmesi ile de **özyeterlilik** ilkelerini desteklemektedir. Aynı katılımcı konuşmanın devamında bu kolaylığın cami cemaati aracılığıyla, özellikle ehliyet ve sağlık sigortası gibi devlet işleyişiyle ilgili ihtiyaçlarında olduğunu belirtmiştir. Bu ifadede de cami cemaati ve kardeşler vurgusuyla aidiyet ilkesini ve işlerin kolaylaşması vurgusuyla da **özyeterlilik** ilkesini desteklemektedir.

47 Alıntı: “ *Cami cemaatinden ya da camiye gidip gelen hanım kardeşlerimizden veya erkek kardeşlerimizden olsun onlardan hallettik. Ehliyet işini erkeklerle hallettik, sigorta işini bayanlarla hallettik. Bir abla var burada mesela belki buradadır bugün Gülçin abla sigorta işlerini o halletti.*” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

47. Alıntıda katılımcı Paterson'da olmanın hayatı kolaylaştıran özelliğini iki şekilde tanımlamıştır; İngilizce bilmesede İngilizce bilen bir Türk'e ulaşım yardım almak kolaylığı ve bir şeyi nasıl yapacağını bilmediğinde danışabileceği daha tecrübeli birine ulaşım kolaylığı.

48. Alıntı: “*İngilizce bilmiyorum ama bu tür şeyleri yapabiliyorum. Yıllar geçtikçe anlıyorsunuz. Bilmiyorsak da arkadaşlara soruyoruz. Mutlaka başından geçmiş birileri var. ... Ben İngilizce bilmiyorum ama arkadaşımın çocuğu İngilizce biliyor “Teyzecim benimle gelir misin bunu çözmek için, nasıl yapalım” diye ona çözdürebiliyoruz.*” (55 yaşında, kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

Bu alıntıda katılımcı arkadaşının çocuğuna teyzecim diye seslendiğini anlatırken **ait olma** ilkesini desteklemektedir. Diğer yandan işlerini yapmasını kolaylaştıracak birilerine ulaşabilme imkanı da katılımcının kimliğinin **özyeterlilik** ilkesini de desteklemektedir.

Konuşmalar içinde Paterson'daki Türk uzmanlardan hizmet alabilme imkanının da hayatı kolaylaştırıcı özelliğine değinilmiştir.

49. Alıntı : *“Çocuklarımın doktoru Türk, Clifton'da. Yine Paterson'a yakın. Yıllardır ona götürüyorum. Doğum doktorum Türk. Dahiliyecimiz var, eşim gider genelde, o Türk. Dış Hekimi var Clifton'da, o da Türk. Ona gidiyoruz. Türkleri tercih ediyorum. Dermatolog arıyorum geçen, Türk olmasını tercih ediyorum. Bulamazsam tabi yabancıya da gidiyorum ama Türk varsa tercihim Türk. Belki kendimizi daha iyi ifade edeceğimiz için. 13 yıldır buradayız ama yine de Türk olması bir güven veriyor.”* (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson'da)

49. Alıntıda katılımcı, Paterson'da ulaşabilme imkanı bulduğu Türk uzmanları anlatırken, kendini ifade etme kolaylığına değinmiştir. Kendini rahatça ifade edebileceği uzmanı seçebilme imkanı tanınmasıyla Paterson kimliğinin **özyeterlilik** ilkesini desteklemektedir.

50. Alıntı: *“Dişçim Türk, doktorum Türk. İkisi de Paterson'da. Çok iyiler. Muhasebeci Türk'tü, 10 yıldır. Son dakikada değiştirdim. 1 senede falan değiştirdim. Türk tercih etmenin özel bir sebebi, iyi olmalarının dışında, iletişimin kolay ... Daha rahat iletişim kurarım tabii bir de özel doktor, hem derdimizi anlatma açısından hem de yani şey daha fazla reccomendation hmm neydi Türkçesi ya, daha çok tavsiye bulabiliyorsun eşten dostan Türk olunca.”* (33 yaşında, erkek, 15 yıldır ABD Paterson'da)

50. Alıntıda da katılımcı Paterson'daki Türk uzmanların hem iyi olmaları hem de iletişim kolaylığından bahsetmektedir. Bu alıntıda da kendini rahatça ifade edebileceği uzmana ulaşma imkanı tanınmasıyla Paterson, kimliğinin **özyeterlilik** ilkesini desteklemektedir.

51. Alıntı: *“Türk ev sahibim olması. Ben bir sürü şeyi ondan öğrendim. Bir sürü şeyi ona sorardım nasıl yapmamız lazım diye. Onların öncülükleri çok fazla oldu. Alışverişe gidiyoruz mesela, neyi alıp neyi almayacağımıza.... Arkadaşlar birbirimizden öğreniyoruz. Peyniri mesela, şu marka alalım, helaldir.”* (55 yaşında, kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

51. Alıntıda, kendisinden daha tecrübeli Türklere ulaşma ve bu dayanışmayı sağlaması özelliğiyle Paterson *özyeterlilik* ilkesini destekliyor görünmektedir.

52. Alıntı: “*Burada da mesela ilk gelip buraya avukat falan arkadaşlarım da var benim Cliffside tarafında oturan, ilk geldi mi herkes Paterson'a geliyor kimse yol yordam bilmeyip tek gelenler Paterson'da bir şeyler öğreniyorlar. Çok Türk var, yardımcı olacak şey var. Bir de kimse yabancılık çekmiyor. Zaten, bir kısmının yol yordam bilmedikleri için bir de ilk geldiklerinde Paterson bayağı bir kolaylık oluyormuş. Benim kuzenler burada olduğu için öyle bir şey duymadım.*” (33 yaşında, erkek, 15 yıldır ABD Paterson’da)

Bu ifade ile de Paterson’ın yeni gelenler için bir ilk adım merkezi olduğu, buradaki sosyal destek sisteminin yeni geleni sisteme entegre olmaya hazırladığı ve sonra buradan ayrılarak sisteme entegre olunduğu anlatılmıştır. Bu ifadede bu sosyal destekten dolayı *ait olma* ve *özyeterlilik* ilkesini desteklenmektedir.

5.2.5. Dinsel Kimlik Pratikleri

Amerikan toplumuna adapte olma sürecinde göçmenin göç etmeden önceki dini uygulamaları da ayırıcı bir rol oynamaktadır. Daha seküler olup dine geleneksel bir bağlılık hisseden Protestan, Katolik, Müslüman, Hindu ve Yahudiler, özellikle uygulama ve davranışlarda birbirlerine yakın olabilmektedir. Bununla beraber göçten öncesinde de dini ritüelleri uygulayan inançlı göçmenler hem birbirlerinden hem de Amerikan yerlilerinden oldukça uzak olabilirler (Massey, Espinoza-Higgins, 2011). Göç etmeden önce dini yaşantılayan dindarlar için geldikleri yerde dini hayatlarını güvenle sürdürebilmek önemli bir ihtiyaçtır. Hayatları büyük ölçüde değişen dindar göçmenlerin dini pratiklerini sürdürebilme imkanı, bugünü düne bağlayan ve kimliği bütünleyen bir anlam taşımaktadır. Katılımcıların ifadelerinde dini geleneklerin sürdürülmesinde cami mekânının ev sahibi rolü öne çıkmaktadır.

53. Alıntıda katılımcı, Karaçay geleneğini burada nasıl sürdürdüklerini anlatmaktadır:

53. Alıntı: “Yani benim o derdim, bu derdim hiç bişeyim olmadı yani. Çünkü dediğim gibi çıksam ben, biraz da ben bu düğünlerde filan bizim şarkılarda filan söylediğimi çok şey oluyordu, tanıyolar, hep gelip şey yapıyorlar hani düğünde sen şarkı, hani böyle bir lider birisi olması lazım ki onun için, yüzedoksan dokuz tanır. Bir de bizim burda dua oluyor burda düğünlerde filan gelin gelse biz ayrı şey böyle şerbet şeyi alırs elimize allış ayak diye, yani allış demek, dua, Karaçay allışı yaparık. Onları yapan yok ben çok heves edip öğrendim hepsini, olsa ben gelip burda onu yapıyorum, herkes amin diyor, kendi dilimizce bir dua o da. Bunları yaptığımız için, çok kişi tanınıyoruz ondan.. Hiç sıkıntı görmedik burda.” (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson’da)

Katılımcı bu ifadesi ile bir geleneğin sürdürülüşünü anlatırken *süreklilik* ilkesini, kendisinin bu konudaki önemli rolünü anlatırken *ayurt edicilik* ve *özsaygı ilkesini* ; yaşadığı toplumda bir yeri oluşunu vurgulayarak *ait olma* ilkesini desteklemektedir. İnsanlar duygusal tatmin yaşayıp onaylandıkları yerlerde “evde olma” rahatlığını hissederler (Wilkie, Roberson, 2012). Bu alıntıdan yola çıkarak katılımcı için de Paterson yerinin bu türden duygusal tatminlere imkan vermesi sebebiyle “evde olma” duygusu yaşattığı düşünülmektedir.

54. Alıntı: Paterson’daki cami mekânının kültürün sürdürülmesine katkısından bahsetmektedir:

“Burda Türkler mesela, benim bir üç yıllık cami şeyim var, dernek başkan yardımcısıydım, üç yıl onu yürüttük. Camide kandiller, ramazan iftarları, mevlitler çocuk olunca, sünnet düğünleri onları yapmaya çalıştık.” Katılımcı aynı zamanda dernek başkan yardımcılığı rolüne değinmektedir. Böylece bu ifadede kimliğin hem *süreklilik* ve hem *ayurt edicilik* ilkeleri desteklenmektedir. (55 yaşında, kadın, 12 yıldır ABD Paterson’da)

55. Alıntı: “*Cami Camiye gitmeye çalışıyoruz Paterson’a. Bayramlarda yıllardır Türkiye’deydik. Hep oradaydık. Bu sefer Ramazan bayramında buradayız inşallah. Bir Kurban bayramında burada denk gelmişti. Hatta Cerrahi Dergahı’nda büyük bir şey yapıyorlar çocuklara. Orada Amerikalı müslümanlar da var. İngilizce konuşuyorlar Dergah’ta. Tekke de diyorlar. Şeker arabaları, dondurma standları geliyor çocuklar için. Ramazanda geçen yaz götürmeye çalıştım çocukları, iftarı görsünler istedim. Katılıyorz.”*

(35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

Katılımcı cami ve dergah aracılığıyla kültürü sürdürüp çocuklarına aktarabildiğini anlatmaktadır. Bu özellikleriyle cami ve dergahı kimliğin süreklilik ilkesini destekler nitelikte tarif etmektedir.. Dergah’ta Amerikalı müslümanların olduğu ve İngilizce konuşulduğu vurgusu ile dergah ile camiye, kullanıcıları açısından ayırtmaktadır. Bu anlamda dergah, camiden farklı olarak alıcı kültüre entegre olmada da bir işlev görmektedir. Kültürün **sürekliliğini** sağlayabilme özelliklerine yapılan göndermelerle de bu ifadelerde **öz yeterlilik** ilkesinin desteklendiği görülmektedir.

56. Alıntı: “*Allah'tan burada böyle bir camimiz var burada işte sohbetlerimiz oluyor sohbet gruplarımız oluyor sağda solda oralara gidiyoruz böyle teselli olmaya çalışıyoruz şeye gittik Pittsburgh'a gittik orada yine bir sohbet grubu var South Jersey'e gittik Connecticut’a Philadelphia’ya gidiyoruz böyle yani şey olmaya çalışıyoruz gıda almaya çalışıyoruz kendi kültürümüzü tabii. Tam olmuyor ama bir yere kadar bir serum oluyor hayata döndürüyor. ”*

(65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da)

56. Alıntıda katılımcı, camide düzenlenen sohbetlerin kültürünü devam ettirebilmesindeki rolünü anlatırken önce gıda, sonra serum ve hayata dönmek ifadelerini kullanmıştır. Bu güçlü vurgular ile cami sohbetlerinin kendisi için hayatiliğine vurgu yapmaktadır: Bu ifade hem camiye camimiz diye sahiplenmesiyle ait olma ilkesini, hem de

caminin kültürü sürdürmedeki rolünü vurgularken süreklilik ilkesini desteklemektedir. Katılımcı bu ifadesinde Paterson'daki camisinin bu ihtiyacı doyrurabildiğinden bahsetmektedir bu özelliğiyle kimliğin özyeterlilik ilkesinin de desteklendiği düşünülmektedir. Katılımcı aynı zamanda bu ihtiyacı doyurmak için yaptığı şehirlerarası yolculuklardan da bahsetmektedir. Kültürü ve dini hayatı sürdürme ihtiyacının onun için önemini anlatırken bu ihtiyaç aracılığıyla Paterson dışına açıldığını da dile getirmektedir.

57. Alıntı: Karaçay Camisi olarak bilinen Ulu Caminin tarihsel sürecini ve nasıl bir işlevi olduğunu anlatmaktadır:

57. Alıntı: “*Mesela Bu Cami Karaçay Camisi Paterson bölgesinde 3000 Karaçaylı yaşıyor. 1950'lerden beri gelmişler bu camiyi 1979'da kilise iken satın almışlar Ve bu hale gelmişler. Burası bildiğiniz Sosyal Tesis gibi. Şu otopark alanına çıktığınız zaman o alanda bulunan evlerin hepsi camiye ait. Bir şekilde kendisini zaten döndürüyor. Burası bir nevi insanların toplanma yeri gibi oluyor. Sadece ibadethane değil bazen burada kültürel etkinlikler oluyor. Düğünlerini yapıyorlar, cenazeler malum, aynı şekilde kültürel etkinliklerini yapıyorlar.*” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

Bu alıntıda, gelenekten gelen düğün, cenaze ritüelleri ve kültürel etkinliklere mekânlık etmesi sebebiyle, bu katılımcı için cami mekânının **süreklilik** ilkesini desteklediği görülmektedir. Caminin eski bir kilise binasından dönüşüm hikayesi, Paterson'daki mekânı kendilemenin en çarpıcı örneklerinden biridir. Ulu Camii gibi Paterson'da bulunan Mevlana Camii de kiliseden dönüştürülmüştür. Cami mekânı zaman içerisinde çevredeki evleri de içine alıp dönüştürmek suretiyle genişlemiştir.

Paterson'daki camiler sadece dini ve kültürel etkinliklere ev sahipliği yapmakla kalmaz aynı zamanda göçmenlerin uyumlarını kolaylaştırmaya yönelik de bir işlev görmektedirler.

58. Alıntıda bu işlev şöyle dile getirilmiştir: *“Buraya gelip de zor durumda kalan olursa, bazen dersler falan veriliyor camilerde. Yani bayağı bilgisayar dersidir. Zaman zaman öyle şeyler duydum yani. Mesela Paterson da gittiğimiz bir cami var da ara sıra orada bilgisayardır, İngilizcedir o tür şeylerin dersleri konmuştu .”* (55 yaşında, kadın, 15 yıldır ABD Paterson’da)

Camilerin bu özelliği Paterson’da yaşamının hayatı kolaylaştırdığı teması ile de örtüşmektedir. Bu özelliğiyle katılımcı caminin *özyeterlilik* ilkesini destekleyen özelliğinden bahsetmektedir.

5.2.5.1.Türk Yemeğine Ulaşım

Muhafazakar Müslüman göçmenler için helal gıdaya kolay ulaşabilmek önem arz etmektedir. Marketlerde kolay erişilebilir olan yiyeceklere karşı seçici davranan Müslümanlar, kendi mutfak kültürlerinin, ya da benzerlerinin ürünlerini satan marketlerden alışveriş yapmaktadırlar (Ezme, 2016). Ayrıca yiyeceklerin helal olması dışında anavatani hatırlatması da göçmenler için önem arz etmektedir. Naidu'ya göre yemek, nesillerarası aktarılan kültür ve kimliğin hayati ve dinamik bir parçası olarak kabul edilebilir. Çünkü, insanlar çocukluklarından beri yedikleri şeyleri, aile ve gelenekleriyle ilişkilendirme eğilimindedirler. Geleneksel yemekler göçmenler için eve ve aileye dair olan bir hatıranın taşıyıcısıdır (Naidu, 2014) . Holtzman'a göre, gıda merkezli nostalji, diasporik veya gurbetçi popülasyonlarla yapılan çalışmalarda tekrar eden bir temadır. Sutton, diasporik bireylerde kaybedilen bir vatanın kokusu ve zevklerinin, yaşamlarının parçalanmadığı bir zamana geçici bir dönüş sağladığını dile getirmektedir(Sutton, 2001; akt. Holtzman, 2006). Naidu ve Nzuzza'nın (2013) Sierra Leone göçmenleriyle yaptıkları görüşmelerde, göçmenler yemekleri “ev kültürünü” ve kimliklerini yeniden doğrulama yolu olarak kullandıklarını ortaya koymaktadır. “Burada birlikte olduğumuzda, evdeymişiz gibi, 'ev yemeğimizi' yiyoruz ve dilimizi tıpkı evdeki gibi konuşuyoruz ... Burada geçirdiğimiz zaman içinde kimse bizi

makwerekwere (Güney Afrika'da yabancı anlamına gelen argo tabir) diye çağırıyor” (Naidu ve Nzuzi’den akt. (Naidu , 2014). Türk yemeğine ulaşım temaları, hem helal gıdaya hem de eve ve geçmişe dair olana ulaşmak olarak ortaya çıkmıştır.

59. Alıntı: “*Yeme alışkanlıklarımız hiç değişmedi. Hep helal kesim alıyoruz zaten Paterson’dan. O büyük bir şans bizim için. Çok fazla yer var, seçenek. Market zaten bir sürü. Onlar olmasa herhalde ben Amerika’da yapamazmışım. Düşünemiyorum Türk marketsiz.*” (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da

59. Alıntıda, hiç değişmeyen yeme alışkanlıkları ile katılımcı Paterson’ın **süreklilik** ilkesini destekleyen özelliğinden bahsetmektedir. Aradığı bir şeyle ilgili çok fazla seçeneğe ulaşabilmek de o yerin **özyeterliliği** destekleyen özelliği olarak görülmektedir. Aynı zamanda ihtiyaçlarına cevap verebilmesi özelliği ile Paterson yer bağlılığına da imkan vermektedir.

60. Alıntı: “*Güven veriyor. O peynirin orada olduğunu bilmek bile insana... Bir de eşim zaten her gün orada olduğu için, arıyoruz iki dakikada alıp getiriyor akşama. Sebzeymiş, şuymuş buymuş. Oğlum mesela Türk ekmeğine bayılıyor. Taş fırın ekmeğine. Getir, bütün ekmeği yer bir günde. Zaten söylüyor, buranın ekmeği bile kötü. Bizim oğlan biraz Türkçü.*” (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

60. Alıntıda katılımcı peynir ve Türk ekmeği ile aidiyetlerini hatırlatmaktadır. Bu alıntıda da Paterson’un Türk yemeklerine ulaşım imkanı sağlayarak **sürekliliği ve özyeterliliği** desteklediği görülmektedir. Aynı zamanda oğlunun Türk ekmeğini ayrıştırması ile yemek üzerinden yapılan bir ayrışma söz konusudur. Bu ayrışma da kimliğin **ayrı edicilik** ilkesini desteklemektedir.

62. Alıntı: “*Özellikle alışveriş konusunda, restaurant konusunda Türklerin bulunduğu yerleri tercih ettik. Daha önce Hong Kong’da yaşadığımız için orada büyük bir sıkıntı çekmiştik yemek ve restaurant konusunda burayı görünce dediğim gibi cennet gibi hissettik burası yemek konusunda. Yani ben ne kadar kolay adapte oluyor idiysem de eşim ve*

kardeşleri yemek konusunda çok seçiciydiler. Onlar için çok zor oldu. Burası onlar için cennetti, öyle diyim. Türk restoranlarının daha çok olması, yaa seçenek olarak, mesela bir, gittiğimiz Hong Kong da bir tane restoran vardı. O da uzak bir gemi seyahati ile bir saat uzağa gidip Bir Türk restoranında yiyorduk. Ondan sonra, işte yakın olan bir yer de olan restoran da istediğin zaman açık olmuyordu. Gittiğimiz de açık bulamıyorduk falan. Yani burada çok çeşit ve hem alışveriş, alışveriş dediğim market alışverişini yapabileceğimiz yerlerin olması. Yani bizi evimizde hissettirdi diyelim. ” (55 yaşında, kadın, 15 yıldır ABD Paterson’da)

62. Alıntıda katılımcı geçmiş Hong Kong’taki göç tecrübesiyle kıyaslayarak Paterson’ı ayrıştırmaktadır. Bu ayrıştırmayı biraz daha ileri taşıyıp Paterson’a cennet benzetmesi yapmaktadır. Bu özelliğiyle bu ifade **ayırt ediciliği** desteklemektedir. Aynı zamanda Türkiye’ye dair olan yemeğin sürdürülmesi ile **süreklilik** ve buna imkan bulunabilmesi ile de **özyeterlilik** ilkeleri desteklenmektedir.

63. Alıntı: *“Geldiğimizde bayağı bir zorluk çektik. 32 sene önce birkaç tane Türk kasabımız vardı. İlk geldiğimizde Türk kasaplarımız daha azdı. Sattıkları şeyler, Türkiye’den gelen ürünler daha azdı. Herhalde şu an Türkiye’de satılan malların çocuğunu burada buluyoruz. Türkiye’den gelirken buraya getirecek hediye bulamıyorsun, çünkü her şey var. Buradan oraya giderken de öyle. Helal gıda konusunda... Bence güzel şeyler oldu. Daha çok helal gıda var. Hazır hamburger gibi... Çocuklar tavuk ürünlerinden filan, farklı şeylere özeniyor dışarıda görünce. Şimdi helal her şey yapılırca daha güzel. Paterson’da olmanın bir kolaylığı oluyor. Başka statelerde (eyaletlerde) yaşayan arkadaşlarımız sadece kasap ve Türk market alışverişini için 1 saatlik yol gelip belki 1 aylık alışveriş yapıyorlar, belki daha fazlası için. Biz istersek günlük, istersek haftalık yapıyoruz alışverişini. Rahat oluyor.” (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)*

63. Alıntıda katılımcı Paterson'da helal gıdaya ulaşımın sağladığı kolaylığı iki boyutta karşılaştırma yaparak anlatmaktadır; bugün yaşadığı rahatlığı geçmişte yaşadığı zorluk ile kıyaslayarak ve Paterson'da bugün yaşadığı kolaylığı Amerika'nın başka eyaletleriyle kıyaslayarak. Başka eyaletlerle kıyaslayarak Paterson'ı ayrıştırmayı ile yerin **ayırt edicilik** ilkesini destekleyen özelliğini dile getirmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de satılanların çoğunu burada bulma özelliğiyle **süreklilik** ilkesi ve **özyeterlilik** ilkesi desteklenmektedir.

64. Alıntı: “Bizim burası biraz daha kolay çünkü Türk ürünleri, Türk kasapları olduğu için... Ama uzaktan gelen bazı arkadaşlar daha zorlandıklarını, psikolojilerinin daha bozuk olduğunu söylüyorlar. ” (55 yaşında, kadın, 12 yıldır ABD Paterson'da)

64. Alıntıda katılımcı Paterson'ın kolaylığını Türk ürünü bulmaya bağlayarak ve Amerika'nın başka yerleriyle kıyaslayarak anlatmaktadır. Katılımcı bu alıntıda Amerika'nın uzak yerlerindeki Türk yemeğine ulaşmakta yaşadıkları zorluğu anlatırken bu ihtiyacın kendileri için ciddiyetine de gönderme yapmaktadır. Bu alıntıda bu kıyas yoluyla Paterson'ın ayırt edicilik, **özyeterlilik** ve **sürekliliği** destekleyen özelliği görülmektedir.

65. Alıntı: “Türkler, marketlerimiz var, 3-4 saatlik 2 saatlik yoldan geliyorlar buraya Türk ürünü almak için, böyle insanlarımız var. Biz yani kaynağıdayız, onun için mutluyuz yani, şikayetimiz yok. ” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson'da)

Türk yemeğine ulaşma kolaylığı 65. Alıntıda da Amerika'daki başka yerlerle kıyaslayarak anlatılmıştır. Bu ifadede de **ayırt edicilik**, **süreklilik** ve **özyeterlilik** ifadeleri desteklenmektedir.

5.2.6. Uzakları yakın eden teknoloji

Katılımcılar için Türkiye'yi ABD'ye taşıyan önemli bir unsur televizyondur. Ehrkamp (2005) araştırmasında, Almanya Marlosh'taki Türk göçmenlerin evlerinde Türk televizyon kanallarını izleyerek memleketle bağlarını sürdürebildiklerini bulmuştur. Paterson'da yaşayan

Türk göçmenler için de benzer bir durum söz konusudur. Katılımcıların büyük bir kısmı göçün etkisini kolaylaştırıcı bir öge olarak farklı teknolojilerden bahsetmiştir. Göçün etkisini kolaylaştıran teknolojilerden biri de televizyondur. Ehrkamp (2005) araştırmasında, Almanya Marlosh'taki Türk göçmenlerin evlerinde Türk televizyon kanallarını izleyerek memleketle bağlarını sürdürdüklerini bulmuştur.

66. Alıntı "*Geldiğimizde bayağı bir zorluk çektik. Mesela o zamanlar Türk televizyonu, antenler falan yoktu. Türk kasetleri kiralıyorduk. Özlediğimiz için dizi kaseti filan kiralayıp izliyorduk. (Sadece) belli şeyler bulunabiliyordu.*" (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson'da)

66. Alıntıda katılımcı, zamansal bir karşılaştırma yapmaktadır. İlk geldiği zaman yaşadığı zorluğu ve özlemi televizyon üzerinden dile getirmekte ve özlemi dindirmek için Türk dizilerini izlediklerinden bahsetmektedir. Türk dizilerini ABD'de izlemeye devam etmek orada ve geçmişte olanı bugüne ve buraya taşımak anlamına geldiği için katılımcının kimliğinin süreklilik ilkesini desteklediği düşünülmektedir

67. Alıntı: "*Ben her akşam Türkiye'deki haberlere bakarım. İnternet üzerinden bağlanarak Türk televizyonu seyrediyorum. Türk dizilerini takip ediyorum.*" (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson'da)

68. Alıntıda Paterson'daki Türk kahvelerini tarif ederken beraber televizyon izleyen Türk göçmenlerden bahsedilmektedir: "*3 tane Türk kahvesi var Burada şu an bile gitsek orada bayağı insan vardır. sabahtan akşama kadar oturup televizyon izliyorlar oyun oynuyorlar çay içiyorlar yaptıkları aktivite bu.*" (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

Appadurai'ın (Appadurai, 1996; akt. Awan , Langley, 2013) diasporik kamusal alan tanımını yaparken örnek gösterdiği Almanya'da bir araya gelip Türk filmleri seyreden Türk göçmenlere benzer biçimde, Paterson'daki Türk kahvelerinde de Türk televizyon kanalları

izlenmektedir. Türk göçmenler için kahvehanede bir arada televizyon seyretmek, *ait olma* ilkesini güçlendirirken, bir Türk kahvehanesinde Türk televizyon kanalı seyretmek ise kimliğin *süreklilik* ilkesini güçlendirmektedir. Katılımcının bu alıntıda dile getirdiği saatler haftasonu gün ortasıdır. Başka bir gün benzer saatlerde kahvehaneye uğrama şansı bulduğumda gördüğüm manzara da katılımcının tam tarif ettiği gibiydi. Hep beraber çay içen, oyun oynayan, Türk futbol ligini izleyen ve gol olunca beraber tezahürat yapan göçmenler bu mekan aracılığıyla Türkiye'dekini buraya taşıyor ve *bir süreklilik* duygusu yaşıyordu.

69.Alıntı: *“Türkçe konuşuyoruz. Evde hep Türk filmleri izliyoruz. Televizyon hep Türk. Yeni yeni onlar biraz yabancı açıyorlar ama genelde Türk izliyoruz. Türkçe konuşuyoruz biz zaten. Eskiden Wayne'deki evimde Türk kanallarını veren bir firma vardı. Onsuz hayatı düşünemiyordum, evde hep o açtı. Türkçe ses. Ama Türkiye'ye gidip döndükten sonra bu evimde hiç almadım o kutuyu. Youtube'dan açıp televizyona veriyoruz, izliyoruz. Rastgele, ne gelirse. NTV, Star. ”* (35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson'da)

Katılımcı televizyon aracılığıyla eve yayılan Türkçe sesine duyduğu ihtiyacın boyutunu onsuz hayatı düşünemiyordum diyerek açıklamıştır. Katılımcı için özellikle göç tecrübesinin ilk yıllarında Türk televizyonunun evde her an açık olması; televizyon aracılığı ile Türkiye'ye ait olanın ev içinde sürdürülmesi anlamına gelmektedir. Bu özelliğiyle televizyon, kimliğin *süreklilik* ilkesini destekler bir niteliktedir. Katılımcı daha sonra internet üzerinden televizyon izlenebilmesi gelişmesi üzerine bu yeni teknolojiye uyumlandığını da aktarmaktadır.

Televizyon ile Türkiye'yi ABD'ye taşıdıklarını dile getiren göçmenler, iletişim teknolojileriyle de Türkiye'ye daha kolay ulaşabildiklerini dile getirmişlerdir. İletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber artık uzak mesafeler kısalmış, Marshall McLuhan'ın deyimiyle dünya “küresel bir köy” e dönüşmüştür.

70. Alıntı: “Telefon, internet, whatsapp... Ben ilk geldiğimde internetle alakam yoktu, bilmiyordum. Bilgisayarın düğmesine basmayı bilmeden geldim. 3 aylık evde kalma dönemimde herkese sorarak bütün gazeteleri okuyordum internetten. Biri arasa da onunla messenger’den konuşsam diye bakıyordum. Herkese bir şeyler yazıyordum. Önce tek tek basarken sonra çok seri bir şekilde yazmayı öğrendim. Zorunluluk öğretti. Orada öyle bir çabaya gerek yoktu. Arkadaşlar, aile vardı. Burada ise büyük bir ihtiyaç. Şimdi görüntülü konuşma var. Whatsapp’tan konuşuyoruz. Aile bağlarımız güzel elhamdülillah. ” (55 yaşında,kadın, 12 yıldır ABD Paterson’da)

70. Alıntıda katılımcı, 12 yıl boyunca değişen iletişim teknolojilerine nasıl uyum sağlayabildiğini anlatırken kimliğinin **özyeterlilik** ilkesini desteklemektedir. Katılımcı messenger, whatsapp, görüntülü konuşma teknolojileri ile aile bağlarını sıkı tutabildiğinden bahsetmektedir. Katılımcı teknoloji aracılığıyla aile bağlarını sürdürürken kimliğinin **süreklilik** ve **ait olma** ilkesini desteklemektedir.

71. Alıntı: “İnterneti bundan 20 sene önce kullanmaya başladım. En çok kullandığım alan da Türkiye’deki kardeşlerimle görüşmeydi. Bugün için de annemle görüntülü olarak konuşuyoruz. Hem hasret gideriyoruz, iyi olduğumuzu görünce daha iyi hissediyoruz. Bu da çok iyi oldu tabii.” (63 yaşında, kadın, 32 yıldır ABD Paterson’da)

71. Alıntıda katılımcı interneti aile bağlarını güçlendirme sıkı tutma, hasret giderme aracı olarak kullanımını aktarmaktadır. Bu alıntıda internetin katılımcının kimliğinin **ait olma** ve **süreklilik** ilkesine katkısı görülmektedir.

72. Alıntı: “Dediğim gibi az evet söylediğim gibi inanır mısınız Aslıhan hocam ben burada arkadaşlara söylüyorum, o iş yerinde 27 yıl çalıştım ya orada vefat eden veya özel bir günü olan, çocuğunun ne bileyim düğünü filan olana ben buradan söylüyorum şunun düğünü olmuş şu vefat etmiş ben onlardan önce haber alıyorum çünkü iletişimi koparmıyorum devamlı arıyorum boş vaktinde devamlı arıyorum arkadaşlarım şeyleri var kayıtları var

bende ulaşıtığıma ulaşıyorum, bir açmadı bir daha tekrar arıyorum derken sürekli böyle iletişim halindeyim.” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da)

72. Alıntıda katılımcı Türkiye’deki arkadaşlık bağlarını hiç koparmadığını anlatırken, herkesten önce haberdar olup herkese haber veren kişi olduğunu yüzünde bir gurur ifadesiyle belirtmiştir. Katılımcı arkadaşlarıyla ilgili bilgiye ulaşıp aktaran olma rolü ile kimliğinin **ayırt edicilik, özyeterlilik, özsaygı** ilkesini, aynı zamanda 37 yıllık bir arkadaşlığı sürdürmeye devam ederken de kimliliğinin **süreklilik ve ait olma** ilkesini desteklemektedir.

73. Alıntı : *“Harici kameralar takıp görüyorduk, sonra laptop içi kameralar geldi, sonra iphone. Bunların hepsi kolaylaştırıyor. Annemle konuşacağım diye eve giderdim, saat geçmiş. 7 saat var. Tabi hasret var. Şimdi her dakika konuşuyoruz. 2 dakika açıyorsun, çocuğunu gösteriyorsun. Kolay yani.” (35 yaş, kadın, 13 yıldır Amerika’da)*

73. Alıntıda katılımcı göç tecrübesi boyunca değişen iletişim teknolojilerinden bahsetmektedir. Teknoloji geliştikçe aile bağlarını sürdürmenin kolaylığını anlatmıştır. Katılımcı için internet sadece kendisi için değil, çocuklarının da Türkiye’deki akrabalarla bağı için önemlidir. Böylece hem kendisi hem çocukları için ilişkileri kolayca sürdürebilmek mümkün olmuştur. Bu özelliğiyle iletişim teknolojileri katılımcı için **aidiyeti, sürekliliği, özyeterliliği** destekleyen bir niteliktedir.

Özetle yapılan görüşmeler sonucunda, iki tema grubu ortaya çıkmıştır. Kimliği tehdidi eden temalar ve kimlik koruma işlevleri olan temalar. Kimliği tehdit eden temalardan; maddi zorluklar, dil bilmemek, kültürü kaybetme korkusu, fiziksel uzaklık, dönüşün belirsizliği temaları Paterson’da olmaktan bağımsız olarak ABD’ye göç etmiş olmakla ilgili temalardır. Kimliği tehdit eden temalardan sadece biri, entegre olamamak teması Paterson’da yaşamakla yakından ilgilidir. Kimliği koruma temalarının da biri hariç tümü Paterson’la ilgili bulunmuştur. Aşinalık, ayrımcılığa karşı güvende hissetme, Türklerle bir arada olmak, hayatın kolaylaşması, dinsel kimlik pratiklerini sürdürebilme, Türk yemeğine ulaşabilme

temalarının tümü Paterson'la ilgili bulunmuştur. Kimliği koruma temalarından teknoloji teması Paterson'da olmaktan bağımsız olarak günümüz şartlarına özgü bir tema olarak ele alınmıştır.

SONUÇ

Bir Türk anklavı olan Paterson'da yaşamak; Türkiyeli göçmenlerin kimliklerini göçün pek çok tehdidinden korumayı sağlamakta ve göçmenlere Türkiye'dekine benzer bir hayatı sürdürme imkanı vermektedir. Bu sayede göçmenler için kimliğin sürekliliği duygusu kesintiye uğramadan devam eder. Hatta bu kesintisizlik öyle ileri bir noktadadır ki, kişiler Paterson'dayken Türkiye'de hissetmektedir:

“Bana diyorlar ki İngilizce öğrendin mi ben nasıl öğreneyim Türkiye'deyim ben.” (41 yaşında, erkek, 2 yıldır ABD Paterson'da)

Relph, insanların bir yerden uzaklaşma veya o yere yabancılaşması deneyimini dışardalık olarak tanımlamaktadır. Bu dışardalık hissiyle insanlar kendileri ve dünya arasında bir çeşit bölünme ve ayrılık hissederler. Relph dışardalık hissine; gurbettekilerin hissettiği gariplik ve yabancılaşma duygusunu örnek verir. Bu kişiler için yer artık daha önce bildikleri şey değildir. Bunun tersi olan içerdelik halinde ise, kişiler kendilerini evde hissetmektedirler (Relph, 1976; akt. Seamon, Sowers, 2008). ABD'de gurbette olan Paterson'lı göçmenler için Paterson bir içerdelik duygusu yaşama imkanı verir.

Sosyolojik bir kavram olarak; anklav kelimesi etnik yoğunlaşma anlamına gelmektedir. Siyasi coğrafya alanında ise anklav toprak; tamamen başka bir siyasi bölgenin sınırları dahilinde yer alan siyasi bölge demektir. “Bu bölge ile arasında başka bir siyasi bölge bulunan siyasi bölgeye de eksklav (exclave) toprak denilmektedir.” (Kaya ve Özalp, 2015). Paterson'da yaşayan Türkler için Paterson'a yüklenen anlamlar, sanki bir anklav toprak gibidir. Türkiye dışında ama Türkiye'den. Türkiye'den ama ABD içinde.

“Ama burda geldin Akba, Akba'yı gördün ordan, arkadaşlarınla orada oturup kahve içip biraz oyun oynayıp şakalaşp çıkmam benim bana fazlasıyla yetiyor. Burada başka yerlerde yaşayacaksan Amerikalı olacaksın barına sazına şusuna busuna eğer onlar gibi

yaşayacaksan eğer sen müslümanca yaşayıp başka zengin yerde o pek mantıklı gelmiyor bize uymuyor sevmiyorum da yani." (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson'da)

Breakwell'e (1996) göre yerler birbirleri içinde yuvalanmıştır. Evim sokağımdadır, sokağım mahalleimde, mahallem şehrimde, şehrim ülkemde, ülkem bir kıtada. Coğrafi yuvalanma bunun bir yönüdür, bir de sosyal ve kişisel anlamların ürünü olan yuvalanmalar söz konusudur ve bu kişisel ve sosyal yuvalanmalar coğrafi tanımlarla eş sınırlara sahip olmayabilir. Bu yuvalanmalar, kimliğin tehdidiyle ilgili ilginç bileşenlere izin verebilirken kimliği koruma stratejileriyle ilgili de ilginç birleşim imkanları sunabilirler. Kişinin ülkesi özsaygısını desteklememeye başladığında, kişi bu amacı gerçekleştirmek için yaşadığı şehre ya da daha küçük yerleşim birimlerine yönelebilir (Breakwell, 1996; akt.; Twigger-Ross, Bonaiuto, Breakwell, 2003). Gustafson' göre göçmenler için yaşadıkları şehre aidiyet geliştirebilmek yaşadıkları ülkeye ait olmaktan daha kolaydır. Yerel aidiyet gündelik karşılaşmalar ve etkileşime dayanırken; ulusal aidiyet göçmenlerle ilgili olumsuz algılardan menfi yönde etkilenmektedir (Gustafson, 2013).

Türkiyeli göçmenler için ABD'ye göç etmiş olmak kimlik süreçlerini sarsarken, ABD'de yuvalanmış olan Paterson bölgesinde yaşamak, burada yaşayan Türk göçmenlerin özyeterlilik, özsaygı, süreklilik ve ait olma ihtiyaçlarını doyurarak kimliklerini desteklemektedir. Bununla beraber tüm bu desteğin Paterson sınırları dışında kesileceği bilgisi burada yaşayan göçmenlerin içe kapanmasına yol açmaktadır. Paterson'daki içerdilik ve Paterson dışındaki dışardalık hissini doğurduğu bu ikili durum Paterson'da yaşayan Türklerin bu yerle kurduğu bağlılık ilişkisinin temel dinamiğini oluşturmaktadır. Katılımcıların Paterson'la olan bağlarını anlatırken "başka yerde yaşayamazdım" ifadesini sıkça kullandıkları görülmüştür:

“Başka bir yerde olsa belki yaşayamazdık, sabredemezdik.” (65 yaşında, erkek, 10 yıldır ABD Paterson’da) *“Ben yaşayamam beni götürüp altın sarayın içine koysalar, ben insanlarla yaşıyorum.”* (49 yaşında, erkek, 24 yıldır ABD Paterson’da)

“Onlar olmasa herhalde ben Amerika ’da yapamazmışım. Düşünemiyorum Türk marketsiz.”
(35 yaşında, kadın, 13 yıldır ABD Paterson’da)

‘Başka yerde Yaşayamazdım’ ifadesi ile Paterson kimliğinin özyeterliliği için bir güç kaynağı olurken içinde gizli bir tehdidi de ihtiva eder. Bu imkan ve tehdit duygusu arasındaki farkın içerisi ve dışarısı arasındaki ayrımı keskinleştirdiği düşünülmektedir.

Yere bağlılıklarını başka yerde yaşamamanın imkansızlığı üzerinden tarif eden katılımcıların yer bağlılıklarının, Lewicka (2013)’nin tipolojisindeki geleneksel bağlanma türüne denk düştüğü düşünülmektedir. . Geleneksel bağlananların, bağlandıkları yerle ilişkisi, “Başka bir yerde yaşamamanın daha iyi olacağını asla düşünmedim.”, “Daha iyi yerler varsa bile bu şehirden dışarı çıkmayacağım” ifadeleriyle yansıma bulur. Lewicka bu tür bağlanılan yerleri kalıtsal, miras bırakılmış yerler olarak tanımlamaktadır. Lewicka’nın araştırması sonucunda, yere geleneksel olarak bağlanmış insanların genellikle ileri yaşlarda ve daha az eğitilmiş oldukları; sosyal ilişkilerinin çoğunlukla en yakın sosyal çevreleriyle sınırlı olduğu;yere aktif olarak bağlananlardan daha muhafazakar değerlere sahip oldukları bulunmuştur (Lewicka, 2013). Paterson bölgesinde yaşayan Türkler için Paterson kalıtsal bir yer değildir. Kalıtsal olan, topraklardan ayrılarak çıkıp gelinen bir yerdir. Bununla beraber Paterson’ın Türkiyeliliği, Paterson’ı kalıtsal bir toprak gibi yapmakta ve bu bölgeyle kurulan bağlanma ilişkisini geleneksel bağlanma ilişkisine dönüştürmektedir.

Analiz sonucunda öteki ile karşılaşma hikayelerine bir göç çalışmasında olması beklenenden çok daha az rastlandığı görülmüştür. Ötekiyle karşılaşma hikayelerinin hemen hepsi Paterson dışında geçmektedir. Belk de Patersonlı Türkler için burada öteki ile karşılaşmak neredeyse 25. alıntının karikatürize ettiği kadar olağandışı bir şeydir:

“Bir restoranın yanında eskiden saray diye bir pastane varmış, tam bir kahvehane, herkes çaylar kahveler poğaçalar sabaha kadar, kahveler çorba falan öyle. İçerisi böyle deli gibi insanlar hep muhabbet, dışarıda sigara içenlere birisi yaklaşıyor arabayla. Siyahi bir eş karı-koca. Köprüünün yerini soruyorlar. Köprü de çok yakın, aynı caddeden gidince 4 ışık sonra sağa geçtiğin zaman köprüünün yoluna giriyor. Şeye doğru seslenmiş, kaldırımdakilere doğru. Köprüye nasıl gidebilirim diye. Dışarıdakilerin hiçbirinde İngilizce yok, içeriye dönmüş, bağırmış "Abi dışarda bir turist var, İngilizce bilen var mı?" diye.” (33 yaşında, erkek, 15 yıldır Amerika’da)

Paterson’da yaşayan Türkiyeli göçmen, buranın dışına çıktığında öteki-yabancı kendisi olacakken, Paterson içinde ötekini tanımlayan kendisidir. Öteki, İngilizce konuşan Amerikalıdır. Bununla beraber, İngilizce sadece ötekinin değil, çocuklarının da dilidir. Birinci kuşağın dili Türkçe’dir ve kendilerini İngilizce ifade zorlanmaktadırlar, İkinci kuşağın dili İngilizce’dir ve kendilerini Türkçe ifade ederken zorlandıkları gözlenmektedir. Bunun bir sonucu olarak birinci kuşak ve ikinci kuşak arasında iletişimde kaybolan, aktarılamayan anlamlar olması kaçınılmazdır. Bu iletişim kopukluğunun dile hakimiyet dışında başka nedenleri de olabileceği düşünülmektedir. Paterson’da yaşayan Türk göçmenlerde, Paterson dışındaki hayatın kültürlerini yok edeceği korkusu hakimdir. Bu korkuyu özellikle kendi çocuklarıyla ilgili duymaktadırlar çünkü aslında Paterson dışındaki hayat, Amerikan kültürüdür ve çocukları eğitim yoluyla her gün bu kültürle karşılaşmaktadır.

İkinci kuşağın içinde büyüdüğü kültürün birinci kuşak için bir tehdit ifade etmesinin de aile ilişkilerini etkileyeceği varsayılmaktadır. Göçmenlerin aile ilişkilerinin gelecek araştırmaların konusu olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma, birinci kuşak göçmenlerin Paterson’la kurdukları ilişkiyi anlamaya yardım etmektedir, ikinci kuşak için Paterson’ın anlamları konusunun ise gelecek araştırmalara konu olabileceği düşünülmektedir.

Paterson bölgesi uzun süredir Türk göçmenlerin göçünü alan bir bölge olduğu için burada yaşayan göçmenlerin göç tecrübesi on yıllarla ölçülmektedir. Araştırmanın bir sınırlılığı Paterson bölgesinde yaşayan ve Türkiye'den yakın zamanda göç etmiş göçmenlere ulaşmaktaki zorluk olmuştur. Geçen zamanla beraber göç tecrübesine yüklenen anlamların da değiştiği göz önünde bulundurulunca, uzun süredir Paterson bölgesinde yaşamakta olan göçmenlerden elde edilen sonucu tüm göçmenlere atfetmenin çok güvenilir olmayacağı düşünülmektedir. Araştırmanın niteliksel doğası gereği sonuçların genellenmesi ve kesin hükümlere varılması yerine göçle ilgili daha derin bir bakış açısı sunması hedeflenmiştir. Paterson bölgesi Türk göçmenler için göçün kimliği tehdit eden özelliklerini azaltıp, kimliği koruyan bir işlev görmektedir. Etnik yoğunlaşmaların olmadığı yerlerde yaşayan göçmenlerin kimlik süreçleri ve yerle kurdukları ilişki konusunun da başka bir araştırma sorusu olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmanın gelecek araştırmalara mütevazî bir ışık tutması dışında, göçmenlerin ev sahibi kültürle entegrasyonunu güçlendirecek sosyal çalışmalara da katkısının olması ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

Acehan, I.: 2009, Aralık	“Ottoman Street” in America: Turkish leatherworkers in Peabody, Massachusetts. International Review of Social History , 54(17), 19-44
Agrawal, S. K. :2008, Şubat	Faith-based ethnic residential communities and neighbourliness in Canada. Plannig Practice and Research , 23(1), 41-56.
Ali, A. : 2017	The impact of Islamophobia on the Muslim American community : accounts of psychological suffering, identity negotiation, and collective trauma. Theses, Dissertations, and Projects. 1879. https://scholarworks.smith.edu/theses/1879 adresinden alındı
Altuner , İ. : 2013	Kartezyen dualizm ve ruhun kavramsal değişimi. İğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 55-67.
Asutay, H.,Çarıkçı , T.: 2015	Göçün Ellinci Yılında Almanya'da Yükselen Değer: Türk-Alman Göç Yazını . Humanitas , 5.
Awan, N.,Langley, P.: 2013, Nisan	Mapping migrant territories as topological deformations of space. Space and Culture. doi:doi/10.1177/1206331213475746

Baltacı, A. : 2018, Haziran	Nitel Araştırmalarda Örnekleme Yöntemleri ve Örnek Hacmi. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 7(1), 231-274.
Bauer , T. K., Epstein , G. S.,Gang, I. N. : 2002	Enclaves, language and the location choice of migrants. IZA Discussion paper series , 558.
Benages-Albert, M., Di Masso, A., Porcel, S., Pol, E.,Vall-Casas, P. : 2015, Haziran	Revisiting the appropriation of space in metropolitan river corridors. Journal of Environmental Psychology , 42, 1-15. doi: https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.01.002
Bernardo, F.,Palma, J. M. :2005	Place Change and Identity Processes. Medio Ambiente y Comportamiento Humano , 6(1), 71-87.
Berry , J. W. :2003	Conceptual approaches to acculturation. P. B. K. M. Chun içinde, Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research (s. 17-37). Washington, DC: American Psychological Association.
Bilgin , N.: 2011, Mayıs	Sosyal Düşüncede Kent Kimliği. İdeal Kent: Kent Araştırmaları Dergisi (3), 20-48.
Bilgin, N. : 2007	Kimlik İnşası . Ankara: Aşına Kitaplar-Turmaks.
Braun, V.,Clarke, V. : 2006	Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology , 3(2), 77-101.
Bruchansky , C. :2010, Mayıs	The appropriation of space. Plural think tank .

Celata, F. :2015	Immigrant enclaves. F. F. Wherry,J. B. Wherry (Dü) içinde, The SAGE Encyclopedia of Economics and Society Chapter . Thousand Oaks: SAGE Publications,Inc.
Çetin, İ. : 2012, Eylül	Kentsel ayrışma ve mekansal kümelenme biçimleri. İdealkent Dergisi (7) , 160-166.
Demirtaş, A. H. :2003	Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. İletişim Araştırmaları , 1(1) , 123-142.
Ehrkamp, P. :2005	Placing identities: Transnational practices and local attachments of Turkish immigrants in Germany. Journal of Ethnic and Migration Studies , 345-364.
Ellialtıoğlu , B. :2007	Mekanda Kişiselleşme ve Kendileme. İstanbul Teknik Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi , 28 .
Erdem, T.: 2012	Yerin anlamları ve yere bağlılık arasındaki ilişki . Ege Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi , 13 .
Erminio, V. : 2015	<i>NJ Advance Media for NJ.com.</i> https://www.nj.com/news/2015/11/from_the_archives_pateron_muslims_struggle_to_ove.html adresinden alındı
Ezme, A. T.: 2016)	Muslim Immigrants' Food Culture and Its Effects on Location Preference. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi(Ciep Özel Sayısı) , 735-759.

Flew, A. :1951	Locke and the Problem of Personal Identity. Philosophy , 26(96) , 53-68.
Foner, N.,Alba, R. : 2018, Temmuz	Immigrant Religion in the U.S. and Western Europe: Bridge or Barrier to Inclusion? International Migration Review . doi:doi.org/10.1111/j.1747-7379.2008.00128.x
Fried, M. :1966	Grieving for a Lost Home Psychological Costs of Relocation. J. Q. Wilson içinde, Urban Renewal: The Record and the Controversy (s. 359-379). Cambridge: The M.I.T. Press
Goffman, E. ,1956	The presentation of self in everyday life . Edinburgh: University of Edinburgh Social Science Center.
Göregenli , M., Karakuş, P., Özgen-Kösten, Y.,Umuroğlu, İ. :2014	Mahalleye bağlılık düzeyinin kent kimliğiyle ilişkisi içinde incelenmesi. Türk Psikoloji Dergisi , 29(73), 73-85.
Göregenli, M.,Karakuş , P.: 2014	Göç Araştırmalarında Mekan Boyutu: Kültürel ve Mekansal Bütünleşme. Türk Psikoloji Yazıları , 101-115.
Görgün, M. : 2017	Kürelleşme sürecinde göçmen ilişkileri ağının önemi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (Göç Özel Sayısı), 1317-

	1327.
Güleç-Solak, S. : 2014	Mekan-kimlik etkileşimi ve kentsel mekandaki tezahürleri . Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
Güleç-Solak, S. :2017	Mekan ve kimlik etkileşimi: Kavramsal ve kuramsal bir bakış. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi , 6(1), 13-37.
Güngör, Ö. : 2012	Amerika'daki Türk gençleri için Cami ve Dini Sosyalleşme: New Jersey Örneği. Diyanet İlmî Dergi , 117-136.
Gustafson, P. : 2001a, Mart	Meanings of place: Everyday experience and theoretical conceptualizations. Journal of Environmental Psychology , 21(1), 5-16.
Gustafson, P. : 2001b	Roots and routes: exploring the relationship between place attachment and mobility. Environment and Behavior , 33(5), 667-686.
Gustafson, P. :2013	Place attachment in an age of mobility. L. C. Manzo ,P. Dewine-Wright içinde, Place Attachment: advances in theory, methods and applications (s. 37-48). Londra: Routledge .
Hage, G. : 2010	Migration, food, memory and home-building. S.

	Radstone,B. Schwarz içinde, Memory (s. 416-427). New York: Fordham University.
Hauge, A. L. : 2007, Mart	Identity and place: a critical comparison of thre identity theories. Architectural Science Review .
Hernandez, B., Hidalgo, C. H., Salazar-Laplace , E. M.,Hess, S. : 2007	Place attachment and place identity in natives and non-natives. Journal of Environmental Psychology , 310-319.
Hidalgo, C. M.,Hernandez, B. :2001	Place Attachment: Conceptual and Empirical Questions. Journal of Environmental Psychcology , 273-281.
Hiruy, K. : 2009	Finding home far away from home: Place attachment, place identity, belonging and resettlement among African-Australians in Hobart. Tazmanya Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi , 13.
Holtzman , J. D. :2006, Eylül	Food and Memory. Annual Review of Anthropology , 35, 361-378 doi: https://doi.org/10.1146/annurev.anthro.35.081705.123220
Jansen, L. ,2011	The ship of Theseus. M. Bruce,S. Barbone içinde, Just the Arguments: 1000 of the Most Important Arguments in Western Philosophy (s. 88-89). Sussex:

	Wiley-Blackwell.
Jaspal , R. : 2011	The construction and management of national and ethnic identities among British South Asians: An identity process theory approach. Londra Üniversitesi Psikoloji Bölümü Doktora Tezi , 117.
Jaspal , R.,Cinnirella, M. : 2012, Ocak	The construction of ethnic identity: Insights from identity process theory. Ethnicities , 1-28.
Jaspal, R. : 2015	Migration and identity process among first-generation British South Asians. South Asian Diaspora , 7(2), 79-96
Karakuş , P. :2014	Yerin anlamları ve kültürlenme süreçleri. Ege Üniversitesi Doktora Tezi , 60.
Karakuş, P., Göregenli, M.,Umuroğlu , G. İ. :2014	Göç, Çok-kültürlülük, Yer kimliği: Yerliler ve Göçmenler Açısından Kente Bağlılığın Belirleyicileri . Toplumsal Çeşitlilik Yeni Söylem, Politikalar, Mekansal Planlama ve Uygulamalar (s. 123-137). Ankara: Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı
Kaya, İ. :2003	Shifting Turkish American Identity Formations in the United States. Florida Üniversitesi Doktora Tezi , 50.
Kaya, İ. : 2005, Temmuz	Identity and space: The case of Turkish Americans. The Geographical Review , 95(3), 425-440.

Kaya, İ. : 2006	Amerikalı Türkler. Coğrafi Bilimler Dergisi , 4(2), 1-13
Kaya, Y.,Özalp, G. O. ,2015	Süleyman Şah Türbesi: Bir Vatan Toprağı . Ankara: Atlas Kitap .
Kömürcü, E. : 2011	Almanya'da yaşayan Türk göçmenlerin sosyo-kültürel Sorunları: Bir entegrasyon çalışması. Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi , 2.
Köşer-Akçapar, Ş. : 2006	Turkish Highly Skilled Migration to the United States New Findings and Policy Recommendations . İstanbul: MireKoc Research Projects.
Lewicka , M. : 2011	Place attachment: How far have we come in the last 40 years? Journal of Environmental Psychology , 207-230.
Lewicka, M. : 2008	Place attachment, place identity and place memory: restoring the forgotten city past. Journal of Environmental Psychology , 28, 209-231.
Lewicka, M. :2013	In search of roots: Memory as enabler of place attachment. L. C. Manzo,P. Devine-Wright içinde, Place Attachment: Advances in Theory, Methods and Applications (s. 49-60). Londra : Routledge.
Likki, T. J. : 2008	Place and identity : meanings of place among Somali immigrants in a Finnish neighborhood. Helsinki

	Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
Logan, J. R., Zhang, W.,Alba, R. D. : 2002, Nisan	Immigrant enclaves and ethnic communities in New York and Los Angeles. American Sociological Review , 67(2), 299-322.
Louis, W. R., Duck,, J. M., Terry,, D. J., Schuller, R. A.,Lalonde, R. N. : 2007	Why Do Citizens Want to Keep Refugees Out? Threats, Fairness and Hostile Norms in the Treatment of Asylum Seekers. European Journal of Social Psychology , 53-73.
Massey, D.,Espinoza-Higgins, M. :2011	The effect of immigration on religious belief and practice: A theologizing or alienating experience? Social Science Research (40), 1371-1379.
Mazumdar, S., , Mazumdar, S. K. : 2009, Haziran	Religion, immigration, and home making in diaspora: Hindu space in Southern California. Journal of Environmental Psychology , 29(2), 256-266. doi: https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2008.07.004
Mazumdar, S., Mazumdar, S., Docuyanan, F., , McLaughlin, M. C. : 2000	Creating a sense of place: The Vietnamese-Americans and Little Saigon. Journal of Environmental Psychology , 319-333.
Mullane, J. : 1983	The Jamesian self . Chicago Layola Üniversitesi Doktora Tezi.
Naidu , M. : 2014, Ocak-Nisan	The social face of networks: The features of maintaining

	self in migrant space. Indian Sociological Society , 63(1), 41-58.
Natakun, B. : B.T	Collective near-home space appropriation: A case study of Baan Mankong, participatory slum-upgrading project , Bangkok
Nowell, B. L., Berwowitz, S. L., Deacon, Z., , Foster-Fisherman, P. G. : 2006	Revealing the cues within community places: stories of identity, history, and possibility. American journal of community psychology , 29-46.
Orhaner , B. : 2013	Reconstruction of Turkishness among the Turkish immigrants in Rochester . Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Tezi .
Pazarcık, S. F. : 2010	Beyin göçü olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversitelerinde Çalışan Türk Sosyal Bilimciler Üzerine Bir Araştırma. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
Proshansky , H. M., Fabian , A. K., , Kaminoff, R. (1983)	Place-Identity: Physical world of socialization of the self. Journal of Environmental Psychology , 3(1), 57-83.
Rishbeth, C. ,2013	Articulating transnational attachments through on-site narratives. L. C. Manzo, , P. Devine-Wright içinde, Place Attachment : Advances in theory, methods and applications Londra: Routledge.

Saar , M., , Palang, H. :2009	The dimensions of place meanings. Living Reviews in Landscape Research .
Scannell , L., , Gifford , R. : 2013	Comparing the theories of interpersonal and place attachment. L. C. Manzo, , P. Devine-Wright içinde, Place Attachment : Advances in theory, methods and applications (s. 23-36). Londra: Routledge.
Seamon, D., , Sowers , J. : 2008	Place and Placelessness, Edward Relp. R. K. P. Hubbard içinde, Key Texts in Human Geography (s. 43-51). Londra: Sage .
Shamsuddin, S., , Ujang,N. : 2008	Making places: The role of attachment in creating the sense of place for traditional streets in Malaysia. Habitat International , 32, 399-409.
Speller , G., , Twigger-Ross, C. :2002	A community in transition: The relationship between spatial change and identity processes. Social Psychological Review (4).
Tilley, C. , 1994	A Phenomenology of Landscape Places, Paths and Monuments. Oxford: Berg.
Timotijevic, L., , Breakwell, G. M. : 2000	Migration and threat to identity. Journal of Community and Applies Social Psychology , 10, 355-372.
Tuan, Y.-F. , 1977	Space and place : The perspective of experiance. Chicago: Harvard.

Tuan, Y.-F. : 1980)	Rootedness versus sense of place. Landscape , 24, 3-8.
Türk Dil Kurumu : T.Y.	http://www.tdka.gov.tr adresinden elde edildi.
Turut, H., Özgür, M. E. : 2018	Bir Kente Göçün Hikayesi: Süreçler, Bütünleşme ve Aidiyet. Coğrafi Bilimler Dergisi , 16(1), 153-180.
Twigger-Ross , C. L., Uzzell , D. L. (1996)	Place and identity processes. Journal of Environmental Psychology , 205-220.
Twigger-Ross , C. L., Bonaiutu M., Breakwell , G: 2003	Identity theories and environmental psychology. M. Bonnes, T. Lee, M. Bonaiutu içinde, Psychological theories for environmental issues . 203-234. Londra: Routledge.
Uçar, M., , Rifaioğlu, M. N. : 2011, Mayıs	Yerel kimliğin mekansal temsili ve Quebec Kentinde Korunması. İdeal Kent: Kent araştırmaları Dergisi (3), 62-81.
Ujang, N. : 2010.	Place attachment and continuity of urban place identity. Asian Journal of Environment-Behaviour Studies , 61-76.
VandenBos, G. R. (Ed.). :2007	APA Dictionary of Psychology. Washington, DC, US: American Psychological Association
Wilkie, R., , Roberson, G. F., 2012	Attachment to place. J. Stoltman içinde, 21st Century Geography: A reference handbook (s. 135-148). Thousand Oaks, Kaliforniya: Sage.

Williams , D. R. ,2013.	"Beyond the Commodity Metaphor" Revisited: Some Methodological Reflections on Place Attachment Research. L. C. Manzo , , P. Devine-Wright içinde, Place Attachment : Advances in theory (s. 89-99). Londra: Routledge.
Yıldırım, A., Şimşek, H. , 2013	Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
Zhou, M. : 2013)	Ethnic enclaves and niches. The Encyclopedia of Global Human Migration
Zöhre, H. : 2015	Amerika Birleşik Devletleri'nde Yaşayan Türkler üzerine Halkbilimsel Bir İnceleme: New Jersey Eyaletine Bağlı Paterson Örneği. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

EKLER

Fotoğraf.1. Paterson-Clifton Bayrak Çekme Töreni

Fotoğraf.2. Paterson Main Street'ten Türk, Amerikan ve Azeri bayrakları

Fotoğraf.3. Paterson Main Street'te Türk bayrakları

Fotoğraf. 4. Paterson'da Türk kahvehanesinde okey oynayanlar

Fotoğraf.5. Paterson Türk Kahvhanesinde Futbol izleyenler

Fotoğraf.6. Paterson'da Türk lokantası

Fotoğraf.7. Paterson'da ev yemekleri yapan Türk lokantası

Fotoğraf.8. Paterson

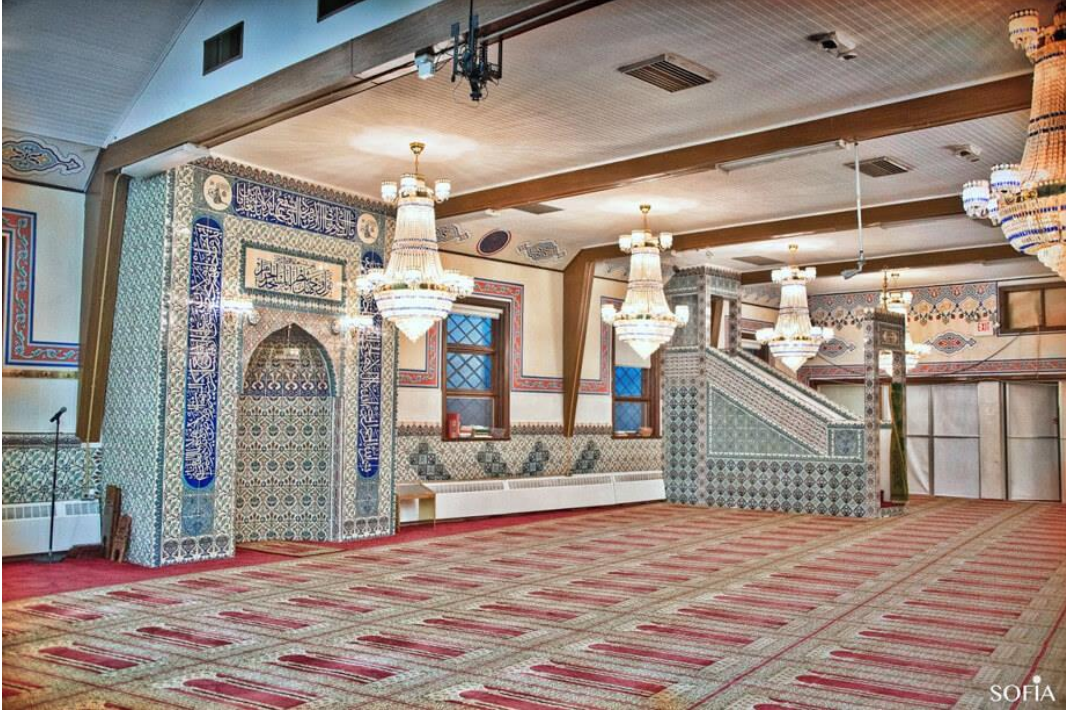
AKBA'daki kermeste Türk günü yürüyüşü broşürü

Fotoğraf.9. Paterson’da telefon hattı, nazarlık, iç çamaşırı, tesbih, yüzük satan bir dükkan

Fotoğraf.10. Paterson AKBA'da bir kermes
(American Karachai-Kavkaz Benevolent Association)

Fotoğraf 11. Paterson Ulu Cami içi

(Fotoğraf Diyanet America sayfasından alınmıştır)

Fotoğraf 12. AKBA (American Karachai-Kavkaz Benevolent Association)

Kafkas Halk dansı elbiseli mankenler